

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਜੂਨ (June) 2012

Monthly Issue "Atam Marg"

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ 1908 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ
ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਨ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਰਾ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ
(17 ਜੂਨ 1918 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001)

ਸਾਲ ਅਠਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜੂਨ, 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, Ratwara Sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts from foreign to

**VISHAV GURMAT ROOHANI MIS-
SION CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009
U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408, Vancouver
Bhai Parmjit Singh Sandhu -
Cell: 001-7788389135,
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,
Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.net, http # www.ratwarasahibmedia.org

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	2
2. ਬਾਰਾਹਮਾਹਾ	4
4. ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੇ ਵਲਿ....	5
5. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਤਪਾ ਸ਼ਿਵਨਾਥ	18
6. ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	29
7. ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਲੱਛਣ	37
8. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ	55
9. ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ	57
10. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	60
11. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ	62

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ	9417214391,87,79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ	0160-2255007

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਇਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ
ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ
9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ
ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ
ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇਠ ਸੁਦੀ 4, ਸੰਮਤ 1663, 30 ਮਈ, ਸੰਨ 1606 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੱਚ, ਨਿਆਂ, ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਲਿਖਿਆ। ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਓਨਾ ਵਧੇਰੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਉਭਾਰ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਜਿਸ ਅਗੰਮੀ, ਅਨੂਠੀ, ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲੀਨ ਪਿਰਮ-ਰਸ-ਭਿੰਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਉਸਦਾ ਚਿੱਤਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨਿਮਨ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਉਲੀਕਦੇ ਹਨ -

*ਰਹਿਦੇ ਗੁਰੂ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਮੀਨ ਕੁਲੀਨ ਹੇਤੁ ਨਿਰਬਾਣੀ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਪਤੰਗ ਜਿਉ ਜੋਤੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ।
ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਮਿਰਗ ਜਿਉ ਭੀੜ ਪਈ ਚਿਤਿ ਅਵਰੁ ਨ ਆਣੀ। ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਿਲਿ ਭਵਰ ਜਿਉ ਸੁਖ ਸੰਪਟ ਵਿਚਿ ਰੈਣਿ
ਵਿਹਾਣੀ।*

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਨ ਵਿਸਰੈ ਬਾਬੀਹੇ ਜਿਉ ਆਖ ਵਖਾਣੀ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਿਰਮ ਰਸੁ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਾਣੀ।

ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/23

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਜਲਾਲ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮੀਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ 15 ਅਪਰੈਲ 1563 ਈ. ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲ ਆਯੂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਮਦਾਸ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜੋਤਿ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮੂਰਤ, ਪਾਸੋਂ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ - 'ਦੋਹਿਤਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ' ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ, ਸੇਵਾ, ਆਗਿਆਕਾਰਤਾ, ਉਚੀ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝਦਿਆਂ 1 ਸਤੰਬਰ 1581 ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਜੋਂ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੀ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨੂੰ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਠਲਦਿਆਂ ਆਪ ਉਸਾਰੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤੀ ਲੰਗਰ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜੀਉਂਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ 24 ਨਵੰਬਰ 1598 ਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ ਅਤੇ ਭੇਟਾ ਵਜੋਂ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ ਕਰ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। 1586 ਈ. ਵਿਚ ਸੰਤੋਖਸਰ, 1588 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, 1590 ਈ. ਵਿਚ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ 1593 ਈ. ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ), 1595 ਈ. ਵਿਚ ਛਿਹਰਟਾ ਸਾਹਿਬ, 1599 ਈ. ਵਿਚ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ, 1602-3 ਈ. ਵਿਚ ਰਾਮਸਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਸਵਰਨ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ 'ਮਯੀਨ ਉਲ ਸਲਾਮ' (ਮੀਆਂ ਮੀਰ) ਪਾਸੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 1588 ਈ. ਨੂੰ ਰਖਵਾਈ। ਇਸ ਹਰੀਮੰਦਰ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਚੌਹਾਂ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਖੜੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੁਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ॥

ਪੰਨਾ - 747

ਹਰੀਮੰਦਰ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਦਾ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਹਰੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਹਰਿ ਮੰਦਰੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਾਜਿਆ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀਉ ਹਰਿ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ ਰਾਮ॥

ਪੰਨਾ - 542

ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੰਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਧੁਨੀ ਹੁਣ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੜਦੇ ਬਲਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਰੀਮੰਦਰ, ਸਵਰਨ-ਮੰਦਰ (Golden-Temple) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਹੈ।

ਹਰੀਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 4 ਅਕਤੂਬਰ, 1708 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ, ਉਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਛੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਦਰਾਂ ਭਗਤਾਂ, ਗਿਆਰਾਂ ਭੱਟਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੋਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਨ

ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੋਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪਿਆਰ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਹਰ ਵਰਗ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ, ਸੁਣ ਕੇ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਰਵੋਤਮ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। (ਅਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਭਾਗ 1 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਛਾਪ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ 5867 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ 2312 ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ 30 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 31 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਈ। ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੁਝ ਵੇਖੀ, ਖੂਹ ਲਵਾ ਦਿਤੇ। ਨਵੇਂ ਕਸਬੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤੇ। ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪਿਆ, ਕਈ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ, ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਐਸੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜੇ, ਹੱਥੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਵੰਡੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਰਕਮ ਲੈ ਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਾਲ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਵੇਖ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਲਾਹੌਰ ਰਹੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਇਕ ਲੋਕ-ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿਕਟ ਲਿਆਂਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਰਬ-ਪ੍ਰਿਅਤਾ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ। ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਝੂਠ ਨੂੰ ਕਾਂਬਾ ਛਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ 'ਜਿਉਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਿਪੇ ਅੰਧਰੇ ਪਲੇਆ' ਕੱਟੜਵਾਦ ਦੀਆਂ ਤੰਗ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਤੁਅਸਬੀ ਲੋਕ ਸਰਬ-ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਪਿਆਰ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ-ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਲਹਿਰ ਕੱਟੜ ਸ਼ਰਧੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਮੌਲਾਨਿਆਂ ਲਈ ਚੁਭਵੀਂ ਹੋ ਗਈ। ਅਕਬਰ ਦੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹੱਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਵਰਗੇ ਜਨੂੰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਹਰ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਦੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਇਹ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਅ ਲਹਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਰੁੱਧ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਝੂਠਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਸਮੇਂ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨਾ ਝੂਠ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੁਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 15 ਮਈ 1606 ਨੂੰ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1606 ਈ. ਵਿਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਖਸ਼ ਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹੱਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਵਰਗੇ ਜਾਨੂੰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਖੂਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਮਕਸਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ। ਸੱਚ ਦੇ ਚੰਦਰਮਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਉਚਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ।

ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਦੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦੀ ਐਸੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਅਟੱਲ, ਅਮਰ ਅਤੇ ਸਦੀਵ ਕਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਸਗੋਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਓ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਿਆਰ-ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਸਹਿਜਮਈ, ਸੰਤੋਖੀ, ਵਿਗਾਸਮਈ, ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸਭ ਪਾਠੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ ਜੋ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਸ਼ਾਲਾ! ਏਦਾਂ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ। ਕਿਤੇ ਆਲਸ ਜਾਂ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੀ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਘਰ ਘਰ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੀਵੀਏ, ਵਿਗਾਸੀਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੀਏ, ਇਹੋ ਆਪ ਸਭ ਲਈ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਹੈ।

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਅਸਾੜੁ (ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ) ਰਾਗ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ॥ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਾਂਗ ਤਪਦੇ ਕਲਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ। ਖਸਮ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਟੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਿਹਾ ਖੁਆਰ ਹੀ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਤੀ-ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਆਸਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜਮ ਦੀ ਫਾਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਡਰ ਭੈ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ॥ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੈਸਾ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮੱਥੇ ਦੇ ਲੇਖ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਆਯੂ ਦੀ ਰਾਤ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਛੁਤਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ, ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ, ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦਿਲ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹਿ ਹੋਇ ਖਿਲਾਸੁ॥ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੁਰਖਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਦਰ ਮਾਣ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ॥ ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦਰਸਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ॥ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ, ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਦੀ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ॥ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਆਸਾੜੁ (ਹਾੜ) ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧

ਆਸਾੜੁ ਭਲਾ ਸੂਰਜੁ ਗਗਨਿ ਤਪੈ॥ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੁਭ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ ਤਪਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੂਖ ਲਹੈ ਸੋਖੈ ਅਗਨਿ ਭਖੈ॥ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਨਮੀ ਸੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੰਜ ਧਰਤੀ ਦੁਖ ਸਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਔਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭਖਦੀ ਹੈ। ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ, ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ, ਭੀ ਸੋ ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ॥ ਸੂਰਜ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ, ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਜਿੰਦ ਕ੍ਰਾਹ ਕ੍ਰਾਹ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੂਰਜ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਵ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਤਪਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਬੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ॥ ਸੂਰਜ ਦਾ ਰੱਬ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਛਾਂ ਭਾਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (ਕਮਜ਼ੋਰ ਜੀਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਭਾਲਦੇ ਹਨ)? ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਬੀੜਾ ਭੀ ਬਾਹਰ ਜੂਹ ਵਿਚ ਟੀਂ ਟੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਵਗਣ ਬਾਧਿ ਚਲੀ ਦੁਖ ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਸਮਾਲੇ॥ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਦੁਖ ਅਵੱਸ਼ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਸੁਖ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਕੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ ਮਰਣ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੇ॥ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਸਾਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਾੜ ਦੀ ਕਹਿਰ-ਤਪਸ਼, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

(-----)

ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੇ ਵਲਿ..

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ-ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹਾਰਦਾ,
ਜਿਹਦੇ ਹੋ ਜਾਏ ਵਲ।

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ
ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠਿ ਦੇਇ ਨਾਮਦੇਉ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਅੰਤਿ ਲਏ ਛੁਡਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੪੫੧

ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੇ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥
ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥
ਅੰਗ - ੫੧੯

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੋਲੋ ਇਹਨੂੰ, ਤੋਲ ਕੇ ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਕ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਰਗਾਂ 'ਚ, ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਅੰਤ ਬਾਣੀ ਏਸ ਆਧਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਜਬ ਉਦਕਰਖ ਕਰਾ ਕਰਤਾਰਾ॥
ਪੁਜਾ ਧਰਤ ਤਬ ਦੇਹ ਅਪਾਰਾ॥

ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ॥ ਚੌਪਈ॥

ਜਬ ਉਦਕਰਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਧੱਕਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਐਨੀ ਕੁ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਜਿਸਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਧੱਕਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, expend ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ
ਸੋ ਧੁਨ ਪੁਰ ਜਗਤ ਮੋ ਰਹਾ।

ਉਹਦੇ ਨਾਲ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰਿਆਉ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਗੀ ਬਹਿ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਧਾਰਾ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਗਿਣੀਆਂ ਨੇ, ਬਾਕੀ Plents ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਥੇ ਜਿੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ? ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਹੈ? ਉਹ Waves ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਸ਼ਕਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਹੋਣੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਕਲ ਕੇਵਲ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੱਤ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਨੇਕ ਧਾਰਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ। ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ, ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਸਭ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਤਾਂ ਫੈਲ ਗਏ ਹੁਣ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਸਮਝਣੀ ਤੋਂ ਸਮਝਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫੇਰ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਹੀ ਲੰਗੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਅਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਨੇਕ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਘਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਰਿਆ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਫਿਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਵਿਚੇ ਚੰਦ ਦੀ ਚਮਕ ਹੈ, ਵਿਚੇ ਸੂਰਜ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਚੇ ਤਾਰੇ ਦਿਸ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਐਨਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹ ਇੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਫੇਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਮੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਢੁਕਦੀ। ਉਹ ਪਸਾਰਾ ਤਾਂ ਏਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਜਦ ਅਸੀਂ ਪਸਾਰਾ ਕਰਿਆ ਹੈ,

ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਘਟੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਐਨਾ ਪਸਾਰਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਫੇਰ ਇੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਆਪੀਨੈ ਆਪ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਕੁਦਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ -

**ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥** ਅੰਗ - ੨੭੫

ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਦਇਆਲ ਹੈ, ਕਦੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਦਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਨੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਸੁੱਖੀ ਹੈ ਉਹ। ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਸਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਰਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਵਰਗ ਜਿਹਨੂੰ ਸਾਧੂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਮਹਾਤਮਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਆਰਫ, ਅਉਲੀਏ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਸੰਤ, ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮੈਂ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ -

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪੁਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ।

ਐਸਾ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਹਦਾ ਸਬੰਧ ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਦਾ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ, ਪਿਉ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਵਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਵਲ ਹੋ ਜਾਏ ਉਹਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 1192 ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ -

**ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥
ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥
ਬਾਲਮੀਕੀ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥
ਧੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆ ਕੇ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਰਖੀ ਹਰਿ ਪੈਜ ਆਪ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੨
ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਪੈਜ ਆਪ ਆ ਕੇ ਰੱਖੀ -

ਬਸਤੁ ਫੀਨਤ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਰਖੀ ਲਾਜ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਜਦੋਂ ਵਸਤੂ ਲਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲਈ। ਬੜਾ ਸਾਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਿਆਲੂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਹੱਦ ਦਾ ਸੰਕਟ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਵਸ ਨਾ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਦਮੀ ਡਾਂਵਾਂਡੋਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੯

ਐਨੀ ਮੁਸਕਲ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਅਤਿ ਦੀ, extream ਦੀ, extream ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਤੇ ਢੋਈ ਕੋਈ ਨਾ ਦੇਵੇ -

ਲਾਗੁ ਹੋਏ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੦

ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਜਾਣ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਉਹ ਨੱਠ ਜਾਣ -

ਸਭੇ ਭਜੈ ਆਸਰਾ ਚੁਕੈ ਸਭੁ ਅਸਰਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੦

ਜਿੰਨੇ ਆਸਰੇ ਬਣਾਏ ਨੇ ਆਪ ਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਕੇ। ਕੋਈ ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਣਾਏ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਸਰੇ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੁਸਕਲ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਪਰ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਦਰੋਪਤੀ ਦੇ ਆਏ ਸੀ-

**ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਹਾਰਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮**

ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਉਤਮ ਧਿਆਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦਾ। ਜਿਹਦੀ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਉਤੇ ਵਸਤਰ ਹੀ ਵਸਤਰ ਆ ਗਏ। ਸੋ ਕੈਸਾ ਧਿਆਨ ਤੇ ਆਸਰਾ ਉਹਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਵੇ -

ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੦

**ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ,
ਐਖੀ ਵੇਲਾ - ਐਖੀ ਵੇਲਾ।**

ਕਿੰਨੀ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਗਈ ਦਰੋਪਤੀ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੀ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਦੇ ਵਸਤਰ ਲਾਹ ਦਿਓ। ਤਾਕਤ ਵੀ ਐਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਕ ਸਕੇ। ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਨੀ ਨਾ। ਲੋਕਿਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੇਵਸ ਹੋ ਗਈ -

**ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਹਾਰਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਕਪੜ ਕੋਟ ਉਸਾਰਿਓਨੁ ਬਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮

ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਮਰਾਟ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਗਰੀਬ ਨਿਮਾਣੀ, ਨਿਤਾਣੀ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ -

ਪੰਜੇ ਪਾਂਡੇ ਵੇਖਦੇ ਅਉਘਟਿ ਰੁਧੀ ਨਾਰਿ ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮

ਜਿਹਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਗੁਲਾਮ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਦਾਸ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਲੋਕਿਨ ਕਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੁੱਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨੇ ਕੱਪੜੇ ਆ ਗਏ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਲਾਹੁੰਦਿਆਂ-ਲਾਹੁੰਦਿਆਂ, ਸੱਤ ਦਿਨ, ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ ਕੱਪੜੇ ਖਿੱਚੀ ਗਏ। ਇੱਕ ਸਾੜੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਗਏ। ਉਹ ਵੀ ਹਿੰਡੀ ਤੇ ਜਿੱਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਨਗਨ ਕਰਕੇ ਦਮ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਕਾ ਕਿ ਐਸੇ ਮੁਰਖ ਸੱਤ ਦਿਨ, ਸੱਤ ਰਾਤਾਂ ਤੇ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ 148 ਘੰਟੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਖਿੱਚਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਦੋਵੇਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਫੇਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਗਿਰ ਗਏ ਬਲ ਹਾਰ ਗਿਆ -

ਹਥਿ ਮਰੋੜਨਿ ਸਿਰੁ ਧੁਣਨਿ ਪਛੋਤਾਨਿ ਕਰਿਨ ਜਹਹਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮

ਹੁਣ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਸਕਿਆ। ਬਥੇਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ, ਬਥੇਰੇ ਝਟਕੇ ਮਾਰੇ, ਕੁਛ ਨਾ ਬਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹਦੇ ਵਲ ਹੋ ਜਾਏ ਉਹਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਚਾਹੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਹਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਰਖੀ ਹਰਿ ਪੈਜ ਆਪ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੋਜਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਸੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀਗਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਤਪਸਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨਾਰਦ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਪਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਏਸ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਏਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬੱਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹਰਨਾਖਸ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਦੈਂਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾਸਤਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਾਸਤਕ ਸੀ। ਇਹਨੇ

ਐਨੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਮਨ ਕਲਪਿਤ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਐਨਾ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮਿੱਟੀ ਪੈ ਗਈ। ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਲੋਕਿਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹਦੇ ਸੁਆਸ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ, ਉਥੋਂ ਤਪ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੋਝੀ ਸੀ ਏਸਨੂੰ ਸਾਰੀ, ਲੋਕਿਨ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਵਤਾ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਰ-ਬਰੂੰ, ਵਰ-ਬਰੂੰ, ਵਰ ਮੰਗ। ਏਸਨੇ ਬੜੇ ਅਜੀਬ ਵਰ ਮੰਗੇ ਕਿ ਨਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਤੋਂ ਮਰਾਂ, ਨਾ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਮਰਾਂ, ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮੈਂ ਨਾ ਮਰਾਂ, ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਾ ਕਟਾਂ, ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਮੈਂ ਨਾ ਮਰਾਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਮਰਾਂ, ਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਰਾਂ, ਨਾ ਅੰਦਰ ਮਰਾਂ, ਨਾ ਬਾਹਰ ਮਰਾਂ। ਬੜੇ ਹੀ ਏਸਨੂੰ ਵਰ ਲੈ ਲਏ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਤਥਾਅਸਤੁ, ਤਥਾਅਸਤੁ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀਗੇ ਇਹਦੇ ਉਤੇ, ਵਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ, ਸੰਸਾਰ ਮਰੀ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ, ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਾ। ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਕਰਾਵਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਜੋ ਦੈਂਤ ਸਾਥੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੰਨ ਗਏ। ਇਹਨੇ ਫੇਰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਭਜਨ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਭ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗਾ ਲਿਆ, ਨਾਰਦ ਜੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਨੂੰ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੁਕਮ ਦਾ, ਲੋਕਿਨ ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਸੀ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਸੀ, ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਦੂਜਾ ਐਸਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਸਤਕ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਲੋਕਿਨ ਉਹਨੂੰ ਬਚਪਨ 'ਚ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ।

ਬੱਗੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਝੱਪੜੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੇ ਰਾਮ! ਹੇ ਰਾਮ! ਐਸੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਾ ਉਤਰ ਗਿਆ, ਉਤਰ ਕੇ ਝੱਪੜੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ! ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ 'ਚ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਂਗਣ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਆਵਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਘੜੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ,

ਅੱਗ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਘੜੇ ਨੇ ਵੀ ਪੱਕਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸੋਕ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਗਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਓਸ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਹਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਅੱਗ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਬਦਲ ਦਏਗੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਚੰਗਾ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਵਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਸੋ ਆਵਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਵੀ ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਸੈਰ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਉਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਂਡੇ ਕੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਆਓ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਰਤਨ ਕੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਬਰਤਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਵੇ ਵਾਲਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਖੀਰ ਉਹ ਬਰਤਨ ਆ ਗਿਆ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲ ਆਏ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਛ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤੇ ਬਰਤਨ ਵੀ ਉਹ ਕੱਚਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕੱਚਾ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਆਸਰ ਪਿਆ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਉਤਰਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦਾ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਮਨ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਮਨ 100% ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਇੱਕ ਦਮ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੨

ਜੇ ਤਾਂ ਮਨ ਸਾਧ ਲਿਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਬਣ ਗਏ। ਜੇ ਮਨ ਸਾਧਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਰੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੨

ਜੇ ਨਹੀਂ ਸਾਧਿਆ ਫੇਰ ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸਾਧ ਹੋਇਆ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮਨ ਨਾ ਸਾਧਿਆ, ਮਨ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਸਾਧਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ, ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੰਨਣ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਾਵੈ ਮੇਖ ਦੁਆਰ, ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਇ।

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੇਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥ ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ ॥

ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ॥ ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥ ਜੇ ਕੇ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਧਰਮ ਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਛਕ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਪਰ ਮਨ ਨਹੀਂ

ਮੰਨਿਆ, ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਹੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਇਆ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਨਾਮ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਜਪ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਜਾਏ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਜੀ,
ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਭਾਈ।**

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪੁਖੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ condition ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛ ਯਾਦ ਆਏਗਾ ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਰਤੀਤ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ

ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੪

ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਹੋਏਗਾ ਕੀ, ਨੀਂਦ ਆਈ ਜਾਏਗੀ। ਭਜਨ ਕੀਹਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਪਰਤੀਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਭੂਮੀਏ ਨੇ ਡਾਕੇ ਮਾਰੇ, ਨਿਹਚਾ ਆ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਭੂਮੀਆਂ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਸੱਜਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਸਦੇ ਵੀ ਮਨ 'ਚ ਨਿਹਚਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦਾ inbetween ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਉਹਦਾ, ਨਾ ਓਧਰ, ਨਾ ਐਧਰ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਵੀ ਕਹਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਸੋ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ

ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੪

ਅੰਦਰ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ, ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ-ਮੀਚ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲ ਆਏ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ, ਬੱਚਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦਾ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ, ਅੱਗ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੀ ਬਣ ਗਈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੇ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਬਿਰਤੀ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ? ਇਹਦੀ ਸ਼ੇਰ ਨਿਗ੍ਹਾ ਬਣ ਗਈ। ਕੁੱਤਾ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾ ਬਣੀ। ਸਾਰੀ ਕੁੱਤਾ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਸ਼ੇਰ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ Object ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੇਰ ਹੈ ਉਹ subject ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਮਨੁ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਛੁਪ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿਓ, ਤੀਰ ਮਾਰੋ, ਬਰਛਾ ਮਾਰੋ, ਤਲਵਾਰ ਮਾਰੋ ਉਹਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇੱਟ ਮਾਰੋ, ਇੱਟ ਨੂੰ ਨੱਠ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਚੱਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਡੰਡਾ ਮਾਰੋ, ਡੰਡੇ ਨੂੰ ਫੜ

ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਆ ਕੇ। ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੀ। ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਬਣਦੀ। ਸ਼ੇਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਏੜ-ਗੇੜ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਰੇਖ ਨਹੀਂ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਚਕ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਵੀ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਆਹ ਦੇਖ ਲੈ ਆ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਸਰ ਸੀ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਦਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਆਪ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਬਾਰੇ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪੁੱਤਰ ਦੈਤ ਦਾ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਦਾ ਜਪਦਾ।**

**ਘਰਿ ਹਰਨਾਖਸ ਦੈਤ ਦੇ ਕਲਰਿ ਕਵਲੁ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨**

ਕਲਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਚੰਗੇ ਸੁਥਰੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਖਿੜਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇੱਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਸੰਗਤ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਨਮੁਖ। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈਣਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸੀ, ਇਹ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਐਸਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਹੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾ ਦੇਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਈ ਰਾਮ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕੋਈ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਲੇਕਿਨ ਨਿਹਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ -

**ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੭**

ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਓਹੀ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਦੇਖ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਇੱਕੋ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਿੰਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਰੇ-ਨਿਆਰੇ ਭਾਂਡੇ ਨੇ, ਨਿਆਰੇ-ਨਿਆਰੇ ਸੁਭਾਅ ਨੇ -

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਉਹ ਜੋ ਜੋਤ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ ਇਹਦੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ 1430 ਪੰਨਿਆਂ 'ਚ ਐਨੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮਾਰਫਤ ਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਲਾਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ। ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਤੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਹੀ ਸੁਭਾਅ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਨਾ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਓਹੀ ਸੁਭਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡਾ। ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਬਦਲਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮੰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੋਵੇਂ ਜਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਚੋਰ ਵੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦਿਵਾ ਦਿਓ, ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਉਮਰ ਆ ਗਈ ਇਹਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ, ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੰਡਾ ਤੇ ਮਰਕਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਨਾਖਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਭਾ 'ਚ ਬੁਲਾਇਆ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ ਉਹ ਫੜ ਲੈ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਰੀਅਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਰੱਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ ਦਰਅਸਲ, ਧੋਖਾ ਹੈ ਇਹ। ਜੇ ਰੱਬ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਉਦੋਂ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਵੇ। ਕਦੇ ਫੜੇ ਦੇਖੇ ਨੇ? ਆਹ ਕਿੰਨੇ ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿੰਨੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਕੜਾਹਿਆਂ 'ਚ ਰਿਸੀ-ਮੁਨੀ, ਆਇਆ ਰੱਬ। ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਨਾ। ਬਹੁਤ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਕਤ World War ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਰਸਾਲਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਇੱਕ ਲੇਖ ਆਇਆ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੀਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਪਾਨੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਇਹ ਸੰਗਲਾਂ 'ਚ ਸੈਂਕੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਜਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਆਉਂਦਾ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ? ਜੇ ਰੱਬ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਵੇ ਨਾ, ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਸਤਕ ਬਣਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾਸਤਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਅਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰੱਬ ਵਗੈਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਵਹਿਮ ਪੁਸਤੀ ਹੈ ਇਹ ਤੇ ਜੇ ਰੱਬ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ! ਮੈਂ ਵਰ ਲੈ ਲਏ ਨੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ, ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਰ

ਜਾਏਗਾ, ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਤਾਰੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਹੀ ਜਾਪ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਰਜਾ ਨੇ ਮੇਰਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਤੂੰ ਕਰ ਜਾ ਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ -

**ਪੜ੍ਹਨ ਪਠਾਇਆ ਚਾਟਸਾਲ ਪਾਂਧੈ ਚਿਤਿ ਹੋਆ ਅਹਿਲਾਦ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨**

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਪਾਂਧਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹੁਣ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਆ ਗਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਂਵਾਂਗੇ ਤੇ ਫੇਰ ਵੱਡੇ ਇਨਾਮ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਓਨਾਂ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਕਿਵੇਂ ਕਮਾਵਾਂ? ਰੱਬ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲਿਖ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਫਰੀ ਹੀ ਦੇਵਾਂ ਸਭ ਨੂੰ, ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਾਹਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ -

**ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਪੜ੍ਹਣ ਪਠਾਇਆ ॥
ਲੈ ਪਾਟੀ ਪਾਏ ਕੈ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪**

ਫੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ, ਸੱਤ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਹੈ, ਬਸਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਸੰਡੇ ਮਾਰਕੇ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਜਾ। ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਸੁਵਾਏ ਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਮੈਲਿਆਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠੇ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸੀ, ਮਾੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਘਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦਾ ਚਿੱਤ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਰਹੇ ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਹਨੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਸੋਝੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਫੱਟੀ ਲੈ ਕੇ, ਚੱਲ ਕੇ ਪਾਏ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਅੱਖਰ ਪਾ ਦਿੱਤੇ -

**ਜਲੇ ਹਰਨਾਖਸ਼, ਬਲੇ ਹਰਨਾਖਸ਼,
ਈਹਾਂ ਹਰਨਾਖਸ਼, ਉਹਾਂ ਹਰਨਾਖਸ਼।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟਾ! ਇਹ ਸਬਕ ਯਾਦ ਕਰ ਲਈਂ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਹੈ, ਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਵੀ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਝੂਠ। ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ। ਝੂਠੀ ਬਾਤ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਆਲ ਜਲਾਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਮੇਰੀ ਫੱਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਅੱਖਰ ਮੇਟ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਕੀ ਲਿਖਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੋਬਿੰਦ ਮੁਰਾਰ ਜੀ, ਫੱਟੀ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਬਾਬਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੇਟ ਦੇ ਇਹ ਅੱਖਰ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੇ ਇਹ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਝੂਠੇ ਨੇ, ਝੂਠੇ ਅੱਖਰ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਰੀਪੂਰਨ। ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਕੇ ਦਿਖਾਵੇ ਤਾਂ? ਦੇਖ ਲਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਉਹ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਇੱਥੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋ ਆ ਜਾ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਲੈ ਕਹਿੰਦੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਐਨਾ ਝੂਠ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਓ? ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ -

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਹ ਪੜ੍ਹਉ ਅਚਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜੇ -

ਮੇਰੀ ਪਟੀਆ ਲਿਖਿ ਦੇਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਮੁਰਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਜੇ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਮੁਰਾਰ ਲਿਖ ਉਤੇ ਤਾਂਕਿ ਮੈਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੋਬਿੰਦ ਮੁਰਾਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਮੁਰਾਰ, ਪੜ੍ਹਾਂ। ਲਿਖ ਦਿਓ ਮੇਰੀ ਫੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ। ਆਹ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ! ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਇਹ ਕੱਚੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਚਲਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਏਗਾ। ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪੈ ਜਾਏ, ਮੈਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮਿਟਾ ਦੇ ਮੇਰੀ ਪੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਝੂਠੀ ਗੱਲ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ?

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਤਾ -

ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਰੋਵੈ ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੪

ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਗਵਾਂਢਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਈ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਪੁੱਠੀ ਮਤ ਆ ਗਈ। ਇਹਨੇ ਤਣਨਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਬੁਣਨਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਕੀ ਕਰ ਲਿਆ, ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਲਿਆ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਉਤੇ, ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਤੂੰ ਕਹਿ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਬਬੇਰਾ ਇਹਨੂੰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਉਗਣ ਕਰ ਲਿਆ।

ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੪

ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਨਾਮ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਜਦੋਂ

ਧਾਗਾ ਖਿੱਚਣਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸੂਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ। ਮਾਤਾ! ਓਨਾ ਚਿਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਵਿੱਚੋਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰੂੰ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਗਾ ਪਾਉਂਗਾ, ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਖਿਚਾਂਗਾ। ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਨਾ, ਨਾਮ ਮੈਨੂੰ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ।

**ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਤੁਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੱਪੜੇ ਬੁਣਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ -

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੇ ਮਰ ਜਾਉ।

**ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ ਜਿਉ ਸੁੰਵੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥**

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਮਿਲਦਾ ਕੁਛ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਨੇ ਘਰ 'ਚ ਕਾਂ, ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰਕੇ ਨੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਹਾਲਤ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲਗ ਆਵੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ -

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ ॥

ਉਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥

ਅੰਗ - ੯

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੮

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੬

ਦੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਭੁੱਲਣ 'ਚ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਜਿੰਨਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਲਾ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਹਿ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ ਕੇ ਫੋਲਾ-ਫਾਲੀ ਆਦਮੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਰਾਕਟਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ ਖੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਬਾਵਜੂਦ ਐਨੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਤੇ ਬੇਮੁੱਲੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਜੀਭ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਦੀ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਸੌਖੀਆਂ,

ਐਖਾ ਬਹੁਤਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੯

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਸੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੁਰੇ ਆਏ ਸੀ, ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਐਸੇ ਹੀ ਜਜਮਾਨ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਕ daputaion ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਯੁੱਗਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੌਣ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇਗਾ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਚਾਰ ਵਰਣ ਸੀ, ਪਹਿਲਾ ਹੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ, ਯੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਵਰਣ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਛਕਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਕਾਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਸੂਦਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਵੈਸ਼ ਕੌਣ ਹੈ, ਖੱਤਰੀ ਕੌਣ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੌਣ ਹੈ, ਇੱਕੋ ਪੰਗਤ ਲਾ ਕੇ ਛਕਾ ਦਿੱਤੇ। ਚਲੋ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛਕਾਉਂਦੇ ਓ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ ਗੱਲ, ਵਿਸਰ ਗਈ ਸੀ, ਯਾਦ ਨਾ ਰਹੀ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਇੱਕ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਆਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਹੀ ਰੌਲਾ ਹੈ ਨਾ ਜਿਹੜੇ ਰੋਸ਼ਮ ਦੇ ਚੌਲੇ ਅਰ ਦੱਖਣਾ ਵੰਡਣੀ ਸੀ ਆਹ ਤਾਂ ਲਓ ਸਾਡੇ ਤੋਂ advance, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲਓ। ਪਰ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੱਛਣਾ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਰੱਜ। ਖਾਣ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆ ਜਾਇਓ, ਦੁਸਰੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਆ ਗਏ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਓ ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਨੇ ਆਸਣ ਤੇ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਜਪ ਲਓ। ਨੇਤਰ ਕਰ ਲਓ ਬੰਦ। ਪਰ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਖੇ ਆਏ ਓ, ਜਾਂ ਰੱਜੇ। ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਲਓ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪਦਾਰਥ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਖਾਓ। ਪੇਟ ਭਰ ਲਏ, ਸੁਆਦ ਲੱਗੇ ਤੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਹੁਣ ਮਾਲਾ ਫੜ ਲਓ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਤੇ ਇੱਕ ਉੱਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਉਬਾਸੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ। ਇੱਕ ਸੌਣਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਆਹ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਓ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬੱਸ ਆਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਜਿੰਨੀ ਦੱਛਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਓਨੀਓ ਅੱਜ ਮਿਲੇਗੀ, ਮੋਹਰਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਪੇਟ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਪੇਟ ਭਰਨ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਗਰਦਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਿੰਘ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੌਣ ਲੱਗੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਤੇ ਸੋਟੇ ਨਾਲ ਮਾੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਿਲਾ ਦਿਓ ਕਿ ਸੌਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ। ਜੇ ਉਬਾਸੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹੋ ਉਬਾਸੀ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੈਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੈਣ ਹੀ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸ ਵੱਜੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲੋ ਹੁਣ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਲਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਜਲ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਜਲ ਪਾਣੀ

ਪਿਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਬੈਠ ਗਏ, 12 ਵੱਜ ਗਏ, ਉਬਾਸੀ ਤੇ ਉਬਾਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਜਿਹੜਾ ਮੁਖੀ ਪਰੋਹਤ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਮਾਲਾ ਲਿਆਓ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ। ਮਾਲਾ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ -

**ਗੁਰੂ ਕੇਤੂ ਬੈਲ ਹਮਾਰੇ
ਸਾੜਸਤੀ ਹੈ ਖੇਤੀ।
ਪੱਤਰੀ ਹਮਾਰੀ ਬਤੀ ਸ਼ਿਕਾਰਨ,
ਮਾਰ ਲਿਆਵੇ ਛੇਤੀ।**

ਮਾਈ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਤੇ ਤੂੰ ਪੀਲੀ ਧਾਤ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੈ ਆਏਗੀ ਸੋਨਾ। ਇੱਕ ਤਸਲਾ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆ ਸੱਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਲਾਂ ਵਗੈਰਾ ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਔਖਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਲ-ਜਲਾਲ ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਓ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ। ਹਰ ਵਕਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਹਦੀ ਇਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਿਮਰੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ,
ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰੇ - ੨**

ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਵਿੱਚ mental ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ ਬੈਖਰੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਹਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਾਡੀ ਰਸਨਾ ਅੰਦਰ ਹਿਲਦੀ ਹੈ, ਬੋਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਮਾੜੀ-ਮਾੜੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਕੇਵਲ ਕੰਠ ਹਰਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ। ਦਸ ਮਾਲਾ ਬੋਲ ਕੇ ਫੇਰ ਤੇ ਇੱਕ ਫੇਰ ਲਓ ਮਧਮਾ 'ਚ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਨਾਮ। ਜਿਹਨੂੰ mental ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਾਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਧੁਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ।

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ - ੮੭੯

ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਆਪੇ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਰਸਨਾ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੰਠ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਧੁਨ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ

ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਾਲ vibration ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਲ ਸੋ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ deep silence ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਨਾਭੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥੀ ਬਾਣੀ ਦਾ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦਾ। ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨਾਭੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵਜਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਵਜਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਿਨ ਧਿਆਨ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਆਨ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤੋਂ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ vibration ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਝੁਣਝਣੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਉਦੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਫੇਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਅਨੁਭਵ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ-

**ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥**

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਆਉਣਗੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਹ 'ਚ -

**ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੭

ਸੋ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਧੁਨੀ ਨਾਮ ਦੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਜਿਹਦੇ ਲਿਵ ਨਹੀਂ ਨਾ ਲਗਦੀ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਸਾਚੀ ਲਿਵੈ ਬਿਨੁ ਦੇਹ ਨਿਮਾਣੀ ॥
ਦੇਹ ਨਿਮਾਣੀ ਲਿਵੈ ਬਾਝੁ ਕਿਆ ਕਰੇ ਵੇਚਾਰੀਆ ॥**

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਵ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੀ ਲੱਗੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਦੇਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਹੜੀ ਦੀ ਦੇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਵ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੀ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ। ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਚਲਦੀ ਹੈ -

**ਅਜੁ ਨ ਸੁਤੀ ਕੰਤ ਸਿਉ ਅੰਗੁ ਮੁੜੇ ਮੁੜਿ ਜਾਇ ॥
ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਡੋਹਾਗਣੀ ਤੁਮ ਕਿਉ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਜਾਓ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਪੁੱਛੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਦਾ, ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਟੀਚਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਸਾਥੀਓ! ਐਥੇ ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ। ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਪਹਾੜ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ, ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ, ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਤਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ, ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ ਦਰਿਆ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਏ ਨੇ। ਚੰਗੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨੇ, ਮਾੜੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਖੇਲੁ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇੱਕ ਰੂਪ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ,
ਆਪੇ ਖੇਲੇ ਖੇਲ ਆਪਣੀ।
ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੁਆ ਰਾਮ ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥
ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥**
ਅੰਗ - ੮੪੬

ਆਹ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਇੱਕੋ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ -

**ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥**
ਅੰਗ - ੯੨੨

**ਤੂੰ ਪੇਡੁ ਸਾਖ ਤੇਰੀ ਫੂਲੀ ॥ ਤੂੰ ਸੂਖਮੁ ਹੋਆ ਅਸਥੂਲੀ ॥
ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ ਤੂੰ ਫੇਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਲੀਐ ਜੀਉ ॥** ਅੰਗ - ੧੦੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਲਹਿਰਾਂ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਬੁਲਬੁਲਾ ਹੈ, ਦਰਖਤ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਟਾਹਣੇ ਬੇਅੰਤ ਪੱਤੇ, ਬੇਅੰਤ ਫੁੱਲ, ਬੇਅੰਤ ਫਲ; ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਟੀਚਰ ਪੜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਟੈਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਸਾਡਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਡਰਾਉਣਾ ਕਰਿਆ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਸੱਪਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋਠਿਆਂ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਨਾਗ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾਗਾਂ ਨੇ ਡੰਗ ਦੇਣਾ। ਫੇਰ ਮਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਉਥੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੱਪ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖੇਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਨੀਅਰ ਨਾਗ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨਾਲ ਖੇਲਦੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਜਾ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸੱਪ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖੇਲਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਦਾ -

**ਮਨਿ ਸਾਰਾ ਮੁਖਿ ਸਾਰਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥**

**ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ -
੨੨੨**

ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ, ਇਹ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਛੱਡ ਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ ਬਕੇ ਬੇਦਾਂ ਕਾ ਅਭਿਆਸੁ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਨਹ ਨਿਜ ਘਰਿ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁ ॥**
ਅੰਗ - ੧੨੨੭

ਨਾਮ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਕੀੜੇ ਬਣੇ ਪਏ ਨੇ -

ਜਮਕਾਲੁ ਸਿਰਹੁ ਨ ਉਤਰੈ ਅੰਤਰਿ ਕਪਟ ਵਿਣਾਸੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੨੭

ਅੰਦਰ ਕਪਟ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਛੱਡ ਦੇ, ਐਨਾ ਹੀ ਝਗੜਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਛੱਡਣਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਔਖਾ ਹੈ -

ਨਹੀ ਛੋਡਉ ਰੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੪

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ -

**ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲ ਆਕਾਰ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ ॥** ਅੰਗ - ੨੮੪

ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਆਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀਆਂ ਤੁਰਦੀਆਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਐਨਰਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਣ। ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਜਾਣ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਐਨਰਜੀ 'ਚ ਬਦਲ ਜਾਣ, ਐਨਰਜੀ ਸ਼ਬਦ 'ਚ convert ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਉ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਾਇਮ ਨੇ ਮਾਤਾ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ -

ਮੇਰੇ ਅਉਰ ਪੜਨ ਸਿਉ ਨਹੀ ਕਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੪

ਮੈਂ ਐਹੋ ਜਿਹੜੀ ਫਜ਼ੂਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਪੁਤ੍ਰੁ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿਉ ਕਹਿਆ ਮਾਇ ॥
ਪਰਵਿਰਤਿ ਨ ਪੜਹੁ ਰਹੀ ਸਮਝਾਇ ॥** ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਬੇਟਾ! ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੁੰਦੀ। ਤੂੰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਹੈਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ

ਉਹ ਨਿਰਭਉ ਦਾਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਨਿਰਭਉ ਦਾਤਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਮੇਰੈ ਨਾਲਿ ॥
ਜੇ ਹਰਿ ਛੋਡਉ ਤਉ ਕੁਲਿ ਲਾਗੈ ਗਾਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪**

ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਗਾਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੀ, ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਤੋਂ ਗਾਲ ਲੱਗਣੀ ਹੈ -

**ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੂਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੮**

ਦੂਜੀ ਗਾਲ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਣੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਮਣਾ ਸੀ, ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣਿਆ ਓਏ,
ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਮਣਾ।**

ਮਾਤਾ! ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗਾਲ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ -

**ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ
ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦**

ਆ ਤਾਂ ਗਿਆ -

**ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਪਸੁ ਵੇਰ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਖੋਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧**

ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਸੂ ਹੈਂ ਗਧਾ ਹੈਂ -

**ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੨੬**

ਮੈਨੂੰ ਮੂਰਖ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ। ਗਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਚ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿੱਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਨਾਮ ਹੈ, ਐਸਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਅਕਾਲ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਛ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ।

**ਜੇ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ
ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੫**

ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ ਜਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੱਧਰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਇੱਕੋ ਨਾਮ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੁਸਕਲ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਛੋਡਿਆ ਨਾ ਜਾਏ ਜੀ,
ਸਹਿਜ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ।**

ਮਾਤਾ! ਹੁਣ ਜਦ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਤਰੇ ਕਿਵੇਂ?
**ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੫**

ਕਹਿੰਦੇ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਲਹਿੰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ

ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ -

**ਜਾ ਕਉ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਾਗੋ ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ
ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੁਰਾ ॥
ਆਤਮ ਜਿਣੈ ਸਗਲ ਵਸਿ ਤਾ ਕੈ ਜਾ ਕਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੮੦**

ਉਹਨੇ ਮਨ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਰੰਗ ਲਗ ਗਿਆ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੈਂ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸਮਾਅ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸਮਾਂ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਸਜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਚੋਟੀ ਤੋਂ ਸੁੱਟਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਫੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਥੱਲੇ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉੱਚੇ ਥਾਉਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਆਰਿਓ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ -

**ਮਨ ਮਹਿ ਆਪਿ ਮਨ ਅਪੁਨੇ ਮਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੯
ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ ਜਨੁ ਜਨ ਮਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੭**

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਾਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਓਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਬੋਲੇ, ਰਾਮ ਬੋਲੇ, ਰਾਮ ਬੋਲਦੈ,
ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਮ ਬੋਲਦੈ।**

**ਸਭੈ ਘਟ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ ਰਾਮਾ ਬੋਲੈ ॥
ਰਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋ ਬੋਲੈ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਏਕਲ ਮਾਟੀ ਕੁੰਜਰ ਚੀਟੀ ਭਾਜਨ ਹੈ ਬਹੁ ਨਾਨਾ ਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੮੮

ਮਿੱਟੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਂਡੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨੇ।

**ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਮ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਸਮਾਨਾ ਰੇ ॥ ੧ ॥
ਏਕਲ ਚਿੰਤਾ ਰਾਖੁ ਅਨੰਤਾ
ਅਉਰ ਤਜਹੁ ਸਭ ਆਸਾ ਰੇ ॥
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮਾ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਕੋ ਦਾਸਾ ਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੮੮

ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਗੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਓਧਰ ਪ੍ਰਫੈਸਰ ਆ ਕੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ -

**ਪ੍ਰਹਲਾਦਿ ਸਭਿ ਚਾਟੜੇ ਵਿਗਾਰੇ ॥
ਹਮਾਰਾ ਕਹਿਆ ਨ ਸੁਣੈ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਨਗਰ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਮੁਲਤਾਨ।

ਸਭ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ॥

ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨ ਵਸਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਸਾਰੇ ਵਿਗੜ ਗਏ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਚਾਟੜੇ ਵਿਗੜ ਗਏ,
ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਇੱਕ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਾਡਾ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸਭ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਉਹ ਸਾਰੀ ਨਗਰੀ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ -

ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨ ਵਸਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅੱਛਾ! ਅੱਗ 'ਚ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ। ਪਰ ਕੁਛ ਨਾ ਵਿਗੜਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਬ ਦਿਓ, ਸੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰੇ ਪੱਥਰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਬਚੇਗਾ। ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਲ ਭਾਰੇ, ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਨਾ ਸੰਗਲ ਨਾਲ ਹੈ, ਨਾ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਨੇ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਪਾਣੀ 'ਚ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੀਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਡੁੱਬੇ। ਅੱਗ ਜਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਾਣੀ ਡੋਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ-

ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਮਿਲਿ ਮੰਤਰ ਉਪਾਇਆ ਕਰਸਹ ਅਉਧ ਘਨੇਰੀ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣੇ ਮਾਰ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ -

**ਗਿਰਿ ਤਰ ਜਲੁ ਜੁਆਲਾ ਭੈ ਰਾਖਿਓ
ਰਾਜਾ ਰਾਮਿ ਮਾਇਆ ਫੇਰੀ ॥** ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਣੀ ਡੋਬਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੱਗ ਸਾੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੱਥਰ ਉਪਰੋਂ ਸੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਥੱਲੇ ਗਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਭੈ ਵਿੱਚ ਚਲਦੇ ਨੇ -

**ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਵੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥** ਅੰਗ - ੪੬੪

ਡੁੱਬਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ

**ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਦੇ ਓ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ,
ਜਲ ਡੋਬੇ ਨਾ ਅਗਨੀ ਸਾੜੇ।
ਜਲ ਅਗਨੀ ਵਿਚਿ ਘਤਿਆ ਜਲੈ ਨ ਡੁਬੈ ਗੁਰ ਪਰਸਾਇਦ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨

ਨਾ ਪਾਣੀ ਡੋਬਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅੱਗ ਜਾਲਦੀ ਹੈ।

**ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਕੋਠੇ ਵਿਚਿ ਰਾਖਿਆ ਬਾਰਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ॥
ਨਿਰਭਉ ਬਾਲਕੁ ਮੂਲਿ ਨ ਡਰਈ ਮੇਰੈ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਪਾਵਕੁ ਆਪੇ ਪਵਨਾ ॥ ਜਾਰੈ ਖਸਮੁ ਤ ਰਾਖੈ ਕਵਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੯

ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਜਾਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਰੱਖੇਗਾ ਕਿਹੜਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਥੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਮੜ ਦੇਣਾ। ਥੰਮ ਗਰਮ ਕਰ ਲਿਆ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਸੇਕ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੇ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਇਹ ਬਚ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਾਰੀ। ਤੁਸੀਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਓ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਇਹਦੇ ਇੱਕ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੰਘੀ ਜਾਣ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਗੁਰਜਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਹਦਾ ਸਿਰ, ਕਹਿੰਦੇ ਲਗਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਾਹਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਥੰਮ ਤੱਤਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ ਅਜੇ ਵੀ ਮੰਨ ਜਾ। ਕਿੰਨਾ ਤੱਤਾ ਥੰਮ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੀ ਮੰਨ ਜਾਵਾਂ, ਗਲਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਜਾਵਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਤਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਏ ਨੇ? ਚੰਦਰਮਾ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਤੇਜ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੌਸਮ ਬਦਲਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਬਦਲਾਉਂਦੇ ਓ, ਮੀਂਹ ਤੁਸੀਂ ਪੁਆਉਂਦੇ ਓ? ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਹਵਾ ਤੁਸੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਓ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਗਲਤ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕਿਵੇਂ ਲਵਾਂ? ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ ਫੇਰ ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ, ਤਾਂ ਥੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ, ਚਿੰਬੜ ਜਾਹ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਥੰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਣ ਕੇ। ਜਾ ਕੇ ਅੰਉਂ ਚਿੰਬੜ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਬਰਫ ਦਾ ਥੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਗੁਰਜ ਚੁੱਕ ਲਈ ਉਸਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰਾ ਰਾਮ ਐਥੇ ਹੈਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਓ ਰਾਮ ਲੁੱਕਿਆ,
ਜਿਹਨੇ ਤੱਤਿਆਂ ਥੰਮਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ।**

ਕਹਿੰਦਾ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਤਕੜਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਰਿਹਾ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਜਦ ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਬਿਆ ਸੀ ਜਦ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਲੁਕ-ਲੁਕ ਕੇ ਛੁਪ-ਛੁਪ ਕੇ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਵੇ-

ਕਾਢਿ ਖੜਗੁ ਕੋਪਿਓ ਰਿਸਾਇ ॥

ਤੁਝ ਰਾਖਨਹਾਰੋ ਮੋਹਿ ਬਤਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੪

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਕਿ ਤੇਰੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜੇ ਹੈਗਾ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਵੇ ਜੇ ਬਹਾਦਰ ਹੈ -

ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਸਿਉ ਗੁਰਜ ਉਠਾਈ ॥

ਕਹਾਂ ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਜਗਜੀਵਨੁ ਦਾਤਾ ਅੰਤਿ ਸਖਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿੱਧਰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਤੂੰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲੈ। ਬੰਦਗੀ ਕਰ, ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਅੱਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏਗੀ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ -

ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੮

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੂਰ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਨਾਲ, ਹਰ ਥਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਦੇ, ਉਂਗਲੀ ਲਾ ਕੇ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ ਹੈ? ਆਹ ਮੈਂ ਥੰਮ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਆਹ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਹੱਸ ਰਹੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿੱਥੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ। ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਆ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗੁਰਜ ਮਾਰੀ ਉਥੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਆਪੇ ਮਰ ਜਾਉ, ਚਾਹੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸੇ ਚਾਹੇ ਨਾ ਦਿਸੇ। ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਐਨੀ ਗੜਗੜਾਹਟ ਹੋ ਗਈ, ਧਰਤੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਡੋਲਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਮਕਾਨ ਗਿਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਥੰਮ ਦੇ ਪਾੜ ਕੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਥੰਮ ਪਾਟਿਆ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਰੱਬ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ,
ਥੰਮ ਪਾੜ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ - ੨**

ਗੜਗੜਾਹਟ ਹੋਈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਧਰਤੀ ਫੱਟ ਜਾਏਗੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਉਛਲਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ

ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਘੁੰਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ। ਐਡਾ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਥੰਮ ਦੇ ਚਾਰ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਧਾ ਸ਼ੇਰ ਹੈ ਤੇ ਅੱਧਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ। ਪਰ ਤੂੰ ਅਤਿ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਸਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਹੁਣ ਆ ਜਾ। ਬੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਕਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਵਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਪੁਭ ਬੰਭ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਕੈ ਬਿਸਥਾਰ ॥

ਹਰਨਾਖਸੁ ਛੇਦਿਓ ਨਖ ਬਿਦਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੪

ਥੰਮ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ -

ਥੰਮ ਉਪਾੜਿ ਹਰਿ ਆਪੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥

ਅੰਕਾਰੀ ਦੈਤੁ ਮਾਰਿ ਪਚਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੪

ਕਾਢਿ ਖੜਗੁ ਕਾਲੁ ਭੈ ਕੋਪਿਓ ਮੋਹਿ ਬਤਾਉ ਜੁ ਤੁਹਿ ਰਾਖੈ ॥

ਪੀਤ ਪੀਤਾਂਬਰ ਤਿਭਵਣ ਧਣੀ ਬੰਭ ਮਾਰਿ ਹਰਿ ਭਾਖੈ ॥ ੪ ॥

ਹਰਨਾਖਸੁ ਜਿਨਿ ਨਖਰ ਬਿਦਾਰਿਓ ਸੁਰਿ ਨਰ ਕੀਏ ਸਨਾਥਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਨੱਠ ਕੇ ਗੁਰਜ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਘੜੀ ਲੰਘ ਗਈ, ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਲੰਘ ਗਈਆਂ, ਸਾਰੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਵਿਗੜਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੋਟ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਛਿਪਣ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਲੀ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਚੂਹੇ ਨੂੰ। ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੀ ਪਰ੍ਹੇ ਉਹਦੀ ਗੁਰਜ। ਦੁੱਲੀ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ, ਦੰਵਤੇ ਕੰਬ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੰਬ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਸਰੂਪ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੱਟਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਦੁੱਲੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਇੱਕ ਪੈਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਇੱਕ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਹਰਨਾਖਸੁ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਤੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਹੈਂ। ਨਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਾ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈਂ। ਹੁਣ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਹਾਂ? ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਦਿਨ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਹੈ? ਅੱਧੀ ਟਿੱਕੀ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਅੱਧੀ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਲੈ ਉਤੇ ਨੂੰ। ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੈਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੇਖ, ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਕਿਸੇ ਬੰਬ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਕਿਸੇ ਸਸ਼ਤਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਐਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰ ਦਬੋਚਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਝਾਕਦਾ ਹੈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਆ ਗਿਆ। ਪੇਟ ਪਾੜ ਕੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਭ ਡਰ ਗਏ, ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਦੰਵਤੇ ਵੀ ਡਰ ਗਏ, ਦੈਂਤ ਵੀ ਡਰ ਗਏ, ਐਨਾ ਵਿਕਰਾਲ ਸਰੂਪ ਧਾਰਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਡਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ! ਤੂੰ ਜਾਹ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ, ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ 'ਚ ਆ ਜਾਣ। ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਰਾਮ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ 'ਚ ਆ ਜਾਓ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਡਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਡਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ, ਪਿਉ ਨੂੰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਪਾਸੇ, ਬੜਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਭਗਤ ਹੈਂ। ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਦੇ ਵਲ ਮੈਂ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਉਹਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ -

ਹਰਨਾਖਸੁ ਜਿਨਿ ਨਖਹ ਬਿਦਾਰਿਓ ਸੁਰਿ ਨਰ ਕੀਏ ਸਨਾਥਾ
॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਬੇਨਾਥੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀਗੇ। ਅਨਾਥ ਬਣੇ। ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਲੀ ਵਾਰਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਨਾਖਸ ਦੀ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੜ੍ਹਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਨਾਥ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ, ਮਾਲਕ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ -

ਕਹਿ ਨਾਮਦੇਉ ਹਮ ਨਰਹਰਿ ਧਿਆਵਹ
ਰਾਮੁ ਅਭੈ ਪਦ ਦਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਘਰਿ ਹਰਨਾਖਸ ਦੈਤ ਦੇ ਕਲਰਿ ਕਵਲੁ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ।
ਪੜ੍ਹਨੁ ਪਠਾਇਆ ਚਾਟਸਾਲ ਪਾਧੈ ਚਿਤਿ ਹੋਆ ਅਹਿਲਾਦ।
ਸਿਮਰੈ ਮਨ ਵਿਚਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਾਵੈ ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦ ਨਾਦ।
ਭਗਤਿ ਕਰਨਿ ਸਭ ਚਾਟੜੈ ਪਾਧੇ ਹੋਇ ਰਹੇ ਵਿਸਮਾਦ।
ਰਾਜੇ ਪਾਸਿ ਰੁਆਇਆ ਦੇਖੀ ਦੈਤਿ ਵਧਾਇਆ ਵਾਦ।
ਜਲ ਅਗਨੀ ਵਿਚਿ ਘਤਿਆ ਜਲੈ ਨ ਡੁਬੈ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ।
ਕਵਿ ਖੜ੍ਹਗੁ ਸਦਿ ਪੁਛਿਆ ਕਉਣੁ ਸੁ ਤੇਰਾ ਹੈ ਉਸਤਾਦ।
ਬੰਮੁ ਪਾਤਿ ਪਰਗਟਿਆ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪੁ ਅਨੂਪ ਅਨਾਦਿ।
ਬੇਮੁਖ ਪਕੜਿ ਪਛਾੜਿਅਨੁ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ।
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਕਰਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨

ਸਾਰੇ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹਾਰਦਾ,
ਜਿਹਦੇ ਹੋ ਜਾਏ ਵਲ।

ਜਿਸ ਦੈ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥
ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੯

ਸੋ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਐਸੀਆਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਚਮਕਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਉਸ ਮੰਡਲ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਜਿਸਨੂੰ ਲਿਵ

ਦਾ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਲਿਵ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ, ਤੇਰਾ ਸਮਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸਮਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਇੱਥੇ ਜੋ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਚੱਲਣਾ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਹੈ।

ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਈ ਵਾਰੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੪

ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤੁਰ ਗਏ ਨੇ, ਸਮਾਂ ਵਲੇਟਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਭਜਨ ਕਰ ਲੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਣਾ ਲੈ, ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਲੈ। ਜਦ ਤੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇਂਗਾ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ। ਕਬਿੱਤ, ੧੧੧

ਉਹ ਕਰੋੜਾਂ ਕਦਮਾਂ ਅਗਾਹਾਂ ਵਧ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁਖਾ।

ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਬਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੨

ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਗਿਣਦੇ। ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾਅ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਡਾ। ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਅਸਲੀ ਹੈ ਕਿ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਮਨ ਦਾ ਕਰਾਓ। ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗੁੱਝੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੰਨੋ, ਗੁਰੂ ਮੰਨੋ। ਬਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੦੯

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਨ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਚਰਨ ਧਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਰੰਗ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ -

ਏਕ ਵਸਤੁ ਬੂਝਹਿ ਤਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕ ॥
ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਤਪਾ ਸ਼ਿਵਨਾਥ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਈ ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੋ,
ਸਤਿਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ॥

ਨਮਸਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਜਿਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਇਆ॥
ਭਵਜਲ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟਿਆ ਸੰਸਾਰੋ ਰੋਗ ਵਿਯੋਗ ਮਿਟਾਇਆ॥
ਸੰਸਾਰ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚਿ ਦੁਖ ਸਥਾਇਆ॥
ਜਮਦੰਡ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਉਤਰੈ ਸਾਕਤ ਦੁਰਜਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥
ਚਰਨ ਗਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਸਤਿ ਸਬਦ ਦੇ ਮੁਕਤ ਕਰਾਇਆ॥
ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਉ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਉਹ ਆਰਸੀ ਵਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੋ
ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ
ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ
ਓ, ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ
ਮਹਾਰਾਜ ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਵ
ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ,
ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ
ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਵ ਜੋ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ, ਨੇਸ਼ਟਾ ਹੈ, ਇਹ
ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਏ। ਜਿਹੋ
ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਕਥਨ
ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਪੁੱਛਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਆਪ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਾਲ ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ
ਕਰੀਬ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਭਾਵ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਐਨੇ ਦੂਵੇ, ਐਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਆਪ
ਨੂੰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ, ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਸਤਕ
ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਫੀ
ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ, ਕਲਾਧਾਰਿ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀਗੇ। ਇਸਦੇ ਵਿੱਚ
ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸੀ ਉਹ। ਪੂਰਨ
ਨਾਰਾਇਣ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਗੋਪਾਲ ਸੀ, ਪੂਰਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸੀ, ਉਹ ਪੂਰਨ
ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਨ। ਐਸੇ ਬਚਨ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਐਨਾ
ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ,
ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਡਾ ਆਪ ਦਾ ਉੱਚਾ ਭਾਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਆਪ ਵੀ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੋ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ
ਕੋਈ ਭਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਤਰਕ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤਰਕ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ
ਹੀ ਹੋਏਗਾ, ਕੋਈ ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਚਿਹਰਾ
ਵੈਰ ਵਾਲਾ ਦਿੱਸੇਗਾ।

ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ
ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ
ਇੱਕ ਖੱਤਰੀ ਮਰਵਾਹਾ ਜਾਤ ਦਾ, ਕੁਛ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ
ਆ ਕੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਰਨ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਇੱਕ ਨਗਰ ਵਸਾ
ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਿਆਸਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਉਹ ਵਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਘਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਘਰ ਢਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਕੰਧ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ
ਹਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਕਾਨ ਛੱਤ
ਦਿੱਤਾ ਉਹਦੀ ਛੱਤ ਗਿਰ ਜਾਏਗੀ। ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਸੱਟਾਂ ਪੇਟਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੜੇ ਹੀ ਵਿਘਨ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਐਨਾ ਵਿਘਨ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕਹਿਣ
ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨਿਆਂ
ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਭੂਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤਾਂ
ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਗ੍ਹਾਂ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,
ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਜਾੜ 'ਚ ਆਉਂਦੇ
ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਹੋ ਗਿਆ
ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਸਾਡੇ
ਕਈ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸੀ। ਸਾਂਝੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੈਂ ਲੈਣ
ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਨਾਉਂ ਆਪਣਾ ਮੈਂ ਪੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕਦਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ, ਦਿੱਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਸਾਡਾ ਮੁਕਦਮਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ, ਸੱਚੀ-ਸੱਚੀ ਦੱਸ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਦਸ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰੀ ਹੈ ਧਰਤੀ? ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਦਸ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਲਈ। ਝੂਠੀ ਖਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਕ 'ਚ ਮੁਕਦਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਸਾਰੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਜਿੱਥੇ ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਵਿਘਨ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਹੱਕ ਖੋਹਿਆ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਵਾਸਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਨਗਰ ਤਾਂ ਆਬਾਦ ਹੋਣਾ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਹੀਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਿਉ ਵੀ ਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵਸ ਗਏ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜੇ ਜੰਤੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈਂ ਕਰਾਏ। ਟੂਣੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕੁਛ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਜਿੰਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਓਨੀਓ ਰਾਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਬਰਾਂ ਨੱਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਐਨੇ ਦਬਾਅ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਸਭ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਸਾਧਾਰਣ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਉਪਰ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਲੜ ਵੀ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਆਖੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਗੁਸਤਾਖ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਕੁਛ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਪਿਤਾ ਭਾਵਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ? ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾਸੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਦਾਸੂ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਜਾਓ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕਰਾਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਦੱਸੋ, ਇੱਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸੰਭਾਲੇਗਾ? ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ 'ਚ ਵਾੜ ਰਹੇ ਓ। ਖਬਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾੜੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ। ਆਪ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਸੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੀ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਬਾਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਦਿਖਾਉਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ

ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੱਛਾ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ। ਆਹ ਸਾਡੀ ਛਟੀ ਲੈ ਜਾਓ। ਇਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਨੱਠ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਪੰਚਾਇਤ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਸੋ ਕਿੱਥੋਂ ਹੱਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਸਾਡੀ ਹੱਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਟੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਰ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਲਓ ਬਈ ਹੁਣ ਜਗ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਗੱਦੜ ਮਚ ਗਈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਐਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬਸਤੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਜਾੜਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਦੁਹਾਈ ਮਚਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਛਟੀ ਹੇਠ ਕਰ ਲਓ। ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਤਰਸ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਭੂਤਨੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਪ੍ਰਸੂਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬੱਚੇ ਉਹਦੇ ਹੋਏ ਤੇ ਇੱਕ ਦੀ ਅੱਖ ਕਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਕਾਣਾ ਬਠਿੰਡੇ ਜਾ ਕੇ ਵਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਉਹ। ਇੱਕ ਮਾਖੋਵਾਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੱਢਿਆ।

ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਛਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਬਈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਏਗਾ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਮਕਾਨ ਬਣ ਗਏ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ, ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖੋ ਥੋੜ੍ਹੀ, ਜਦੋਂ ਬਣ ਜਾਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਓ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਥੇ ਲੈ ਆਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਘਾਲਣਾ ਆਪ ਦੀ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਆਪ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਅੱਧ ਤੱਕ ਆਪ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਆਪ ਮਾਫ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਣਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਨ ਸੀ ਉਹ ਹੱਡੀ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਚਰਨ ਛੋਹਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਇੱਕ ਦਮ ਪੁੰਝਾਂ ਜਿਹਾ ਉਠਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਰੂਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਮੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਜਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਪਰਸ਼ ਮੇਰੀ ਹੱਡੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਕੋਤਕ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਤਕ ਉਥੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਐਸੀ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਉਸੇ ਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤਪਾ ਜੋ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਰ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਤੇ ਮੌਕਾ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚਾ ਦਿਖਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸੇ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸੰਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਮੰਗੇ। ਬੁਰਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਵੈਰੁ ਕਰਹਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲਿ ਧਰਮ ਨਿਆਇ ਪਚੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਉਹ ਤਾਂ ਪਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,

ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਹੰਦੇ।

ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਕਹੰਦੇ ॥

ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ ॥

ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹੰਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਹਰ ਵਕਤ ਖਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਵੱਢਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਆਪ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਉਤੇ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹ ਬਾਹਰ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਛੇ ਕੋਹ ਬਾਹਰ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਵੇਲੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਆ ਜਾ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਮੰਦਰ ਰਚਣੇ ਨੇ। ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਉਣੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਥੀ ਪੁਸ਼ਤ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀਆਂ ਖਰਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਉਥੇ ਫਸਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਝਗੜੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੇ ਰਸੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ, ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਭਰਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ

ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ -

ਲੱਛਮੀ ਨਿਤਿ ਸੇਵਤਿ ਦਰਬਾਰ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਰੋਜ਼ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ।

ਸਿੱਧਾਂ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਜਹਾਰਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਜਿੰਨੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਸੀ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਲਓ।

ਨੌ ਨਿੱਧਾਂ ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਰੀ ਹੈਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਨੌ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸੀ।

ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰੀ ਹੈਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੀਏ।

ਅਪਰ ਜਿ ਸ਼ਕਤਾ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗਿਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ 'ਚ -

ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਗੁਰ ਕੈ ਨਿਤਿ ਪਰਵਾਰੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਾਰੇ ਹੀ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹਰ ਵਕਤ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਤਿਸਕੋ ਹੋਵੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ।

ਕਬਹੁੰ ਨਹੀਂ ਤਿਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਜੋਵੈਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਅੱਖ ਪੱਟ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਦੇਖਦੇ। ਐਨੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ -

ਰਚਨਿ ਸੰਘਾਰਨਿ ਲੋਕ ਤ੍ਰੈ ਅਸ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਪਾਇ।

ਨਿਬਲ ਨਰਨ ਤੇ ਦੁਖ ਸਹੈ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸੁਖਦਾਇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਚ ਦੇਣਾ, ਤਿੰਨਾਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ 'ਚ ਬਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੁੱਖ ਸਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਧੰਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਸਬਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਬਰ ਦਾ ਸਬਕ ਪੱਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਫੇਰ ਵੀ

ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹੋਨਿ ਨਜੀਕ ਖੁਦਾਇ ਦੇ,
ਭੇਤ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇਨਿ।**

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦਹੀਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਿੱਚੜੀ ਖਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀਗਾ, ਉਥੇ ਭਾਈ ਜੀਵਾ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ ਉਸਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਖਿੱਚੜੀ ਲਿਆਇਆ ਕਰਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੈਰੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਲੈ ਆਇਆ ਕਰ, ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਆਪ ਖਿੱਚੜੀ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਉਹਦੀ ਲੜਕੀ ਵੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਜਿਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਯੂੜ ਉੱਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਨੇ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੀਬਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੇਸ ਵਗੈਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਅੰਦਰ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨਾ ਆ ਜਾਏ, ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਐਨੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਯੂੜ ਬਰੀਕ ਅੰਦਰ ਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਖਿੱਚੜੀ ਬਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਕਿਰਕ ਪੈ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੜਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਛਕਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਚਲ ਹੋਏਗੀ। ਆਪਾਂ ਜੇ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਬੰਦ ਕਰਾ ਲਈਏ, ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਆਪਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਧੀ ਨੇ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੁਕ ਜਾ।

ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਆਮ ਹੀ ਸੀਗੀਆਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ ਉਹ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਛਲਦਾ ਕੰਢਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸਤੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ। ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਫੌਜ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਚਿਰ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਜਮਰੌਦ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੀ ਉਹ ਟੁੱਟ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਆਪਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇ ਦੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦਰਿਆ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗਿੱਟੇ-ਗਿੱਟੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੌਜਾਂ ਲੰਘਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਆਪ ਹਾਥੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿੱਚ

ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫੌਜ ਲੰਘ ਗਈ, ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਐਸੀ ਨਾਸਤਕ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਲੈ ਦਰਿਆ ਵੀ ਕਦੇ ਉਤਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਆਪਾਂ ਉਦੋਂ ਵੜਾਂਗੇ, ਨਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਕਿੰਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਟੈਸਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਆਪ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਅਸਟਪਦੀ ਆਈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਝੰਡੀ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਤੋਰ ਲਿਆ ਇਹ ਇਧਰ ਦਰਿਆ 'ਚ ਵੜ ਗਏ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਇਹ ਅੱਧ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਰੇਤੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਗਏ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦਰਿਆ ਨੇ ਛੱਲ ਮਾਰੀ, ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹਾ ਲਏ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ ਸਾਰੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਬਲੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਇਹਨੂੰ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ, ਖਵਾਜਾ ਖਿਜਰ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਸਤਕ ਸੀ ਇਹ, ਬਚਨ ਦੇ ਉਤੇ ਤਰਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ।

ਐਸੀਆਂ ਹੀ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਨੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਆਏ ਨੇ, ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੈ। ਬਿਆਸਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਤ ਪੈ ਰਹੀ, ਉਤੋਂ ਬੱਦਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੰਗਤ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਨੇ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਬਿਰਧ ਨਾਲ ਨੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੰਗਤ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਜਾਓ। ਦਰਿਆ 'ਚ ਵੜ੍ਹ ਗਏ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਪਾਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ, ਫੇਰ ਦਰਿਆ ਭਰ ਗਿਆ। ਹਵਾ ਰੋਕ ਦੇਣੀ, ਦਰਿਆ ਉਤਾਰ ਦੇਣੇ, ਅੱਗਾਂ ਬੁਝਾ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਜਿਆ ਤੇ ਅਗਾਹਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ।

ਸੋ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਖਿੱਚੜੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ ਖਿੱਚੜੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਛਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ, ਛਕੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ ਅੱਜ। ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਕਿਉਂ ਰੋਕੀ ਤੁਸੀਂ? ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਾਂ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਇਹ ਹਨ੍ਹੇਰੀ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੀਟਾਣੂ ਇੱਥੋਂ ਉਡਾ ਕੇ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਛ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਐਸੇ ਸੱਪ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਟੀ ਚੱਟ ਕੇ ਜੀਵਨ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਬੀਜ ਏਧਰਲੇ, ਓਧਰਲੇ ਲੈ

ਕੇ ਜਾਣੇ ਸੀ ਇਸਨੇ। ਅਸੀਂ ਨਾ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ, ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਯਾਨਿ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ -

ਸਬਰ ਅੰਦਰਿ ਸਾਬਰੀ ਤਨੁ ਏਵੈ ਜਾਲੇਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਜਿਹੜਾ ਸਬਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਸਬਰ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰੂਮ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਔਖੇ-ਔਖੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਆ ਗਿਆ ਜਿਹਨੂੰ ਸਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰੋ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਬੜਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਿਆ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਰਹੀ। ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਲਮਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਫੀਰ ਜੋ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਪਰਵਾਨਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਅਰਥ ਲੈ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸ। ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਪਰਵਾਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਪਰਵਾਨਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਉਲਮਾ ਦੀ ਇਕੱਠੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਪੂਰਵਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਵਕੀਲ ਦਾ ਵੀ ਮਨ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵੀ ਹੈਗੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੋਈ ਇੱਥੇ ਸੱਚਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਅਰਥ ਜੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਰਮੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਮੱਦ ਇੱਕ ਐਸਾ ਪੀਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਅਨੁਭਵ ਐਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅਰਥ ਕਰੇਗਾ। ਪਤਾ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਤੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਸੈਲ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਨਾ ਸੂਰਜ, ਨਾ ਚੰਦ, ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਥੇ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਬੰਦਾ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸੈਲ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸੀ। ਇਹਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਜਦ ਦੋ ਚਾਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਏ। ਸੀਖਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ ਹੈ? ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਿੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਸਬਰ ਤੇ ਸੁਕਰ ਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣੇ, ਤੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਈਂ

ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਅਜੇ ਉਹ ਵਕੀਲ ਉਥੇ ਹੀ ਹੈ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਉਹ ਸੀਖਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸੌ ਕੋਰੜਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਕੋਰੜੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਂਗਲੀ ਹਿਲਾਈ ਜਾਵੇ, ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਰਕੇ। ਇਹਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਉਂਗਲੀ ਕਿਉਂ ਹਿਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸ਼ਕ ਲਿਆਈਂ, ਇੱਕ ਕਪੜਾ ਲਿਆਈਂ ਦੋ ਗਜ਼ ਮੈਂ ਤੇੜ ਪਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਬੜਾ ਮਨ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਨਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਪੀਰ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਨਣ ਵਾਸਤੇ ਕੱਪੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਬਰਿਹਨਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਸ਼ਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੈ ਗਿਆ, ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਤੜਕ ਦੇ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਲਾ, ਦੂਜਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆ ਜਾ, ਹੁਣ ਦੱਸ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਤੇੜ ਪਰਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਬਰ ਦਾ ਤੇ ਸੁਕਰ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲੈ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਈਆਂ, ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਉਹਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਸਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਇਹਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਇੱਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਤਾਂ ਕਰ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਕੋਰੜੇ ਖਾ ਲਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਰਥ ਸਮਝ 'ਚ ਆਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ, ਸੋਚਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ ਕਿ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਮੈਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਤਕਲੀਫ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕੋਰੜੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਅਰਥ ਸਬਰ ਦਾ ਹੈ।

ਸੁਕਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਆਇਆ, ਇੱਕ ਪਿਆਲਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਤੇ ਇੱਕ ਰੋਟੀ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨਮਕ ਹੀ ਨਮਕ ਹੈ। ਉਹ ਛਕ ਲਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਛਕ ਕੇ ਸੁਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾਹ! ਤੇਰਾ ਸੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਖਾਣਾ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗੁਪਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਖਾਣੇ ਉਹਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਉਪਰਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਆਹੀ ਮੇਰੀ ਪਰਾਲਬਥ 'ਚ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੁਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬ! ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਤੁਹਾਡੇ, ਸਬਰ ਤੇ ਸੁਕਰ ਦਾ ਮਤਲਬ?

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਬਰ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਬਰ ਅੰਦਰਿ ਸਾਬਰੀ ਤਨੁ ਏਵੈ ਜਾਲੇਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਆਪਣਾ ਜਿਹੜਾ ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਤ। ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ -

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਰੱਬ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ -

ਸਬਰੁ ਏਹੁ ਸੁਆਉ ਜੇ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਦਿਤੁ ਕਰਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਦਿਤੁ ਕਰ ਲਵੇ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਕਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ -

ਵਧਿ ਬੀਵਹਿ ਦਰੀਆਉ ਟੁਟਿ ਨ ਬੀਵਹਿ ਵਾਹੜਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਰਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਟੁਟ ਕੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨਦੀ ਨਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਬਰ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ। ਸੋ ਜੀਵਨ ਜੋ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਦਰਵੇਸੀ ਗਾਖੜੀ ਚੋਪੜੀ ਪਰੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਬੜੀ ਔਖੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਹੈ -

ਇਕਨਿ ਕਿਨੈ ਚਾਲੀਐ ਦਰਵੇਸਾਵੀ ਰੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਉਥੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਸੀ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਚਲਣਾ ਕਿ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਬਹੁਤ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਿਆ, ਸੂਫੀ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਲੰਗਰ ਕੀਤਾ ਉਸਨੇ। ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪਦਾਰਥ ਬਣਾਏ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਵੀ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਲੇਕਿਨ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਈ ਜਾਇਓ, ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਛ ਵੀ ਪਾਇਓ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਵਰਤਾਵੇ ਸੀ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਬਰਤਨ ਰੱਖਿਆ ਫਰੀਦ ਦੇ ਤੇ ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਵਰਤਾਇਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਆਏ, ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ? ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਅਸੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਣਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਨਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਬਰਤਨ ਹੈ, ਨਾ ਕੁਛ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਦਿੱਤਾ? ਉਹਨੇ ਕੋੜੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਸਾਲ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਘੋਗਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੰਨੀ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਛਕਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਗੱਲ ਤੱਕ ਨਾ ਲੰਘੇ ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਜੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੋਰ

ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ੇਖ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨਮਕ ਤਾਂ ਮੰਗਾ ਦਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਨਮਕ ਲਿਆ ਦੇ। ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਮਕ ਛਕਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਸੀਏ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਨਮਕ ਮਿਰਚ ਪਛਾਨਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਲੂਣ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਮਿਰਚ ਹੈ ਜੀ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਦਾਲ 'ਚ ਪਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਉਹ ਰਸੀਏ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸ਼ੁਕਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੋ ਪਰਾਲਬਧ ਸਾਡੀ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਲੰਗਰ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕਿੰਤੂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ। ਰਸੀਏ ਬੰਦੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾਲ ਸਲਾਦ ਵੀ ਦਿਓ ਜੀ, ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਲਿਆਓ, ਆਚਾਰ ਵੀ ਲਿਆਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਰਸੀਏ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅਭਿਆਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-

ਫਰੀਦਾ ਦਰਵੇਸੀ ਗਾਖੜੀ ਚੋਪੜੀ ਪਰੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਈ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ, ਸਾਧਾਰਣ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ -

ਰਚਨ ਸੰਘਾਰਨਿ ਲੋਕ ਤ੍ਰੈ ਅਸ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਪਾਇ।

ਨਿਬਲ ਨਰਨ ਤੇ ਦੁਖ ਸਹੈ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸੁਖਦਾਇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਮਾੜੇ-ਮਾੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਸਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿਖਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ। ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਐਨੀ ਸਤਿਆ ਸੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਹੋਵੈ ਸਿਫਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ ਨੂਰੁ ਅਰਸਹੁ ਕੁਰਸਹੁ ਝਟੀਐ ॥

ਤੁਧੁ ਡਿਠੇ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਮਲੁ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਕਟੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੭

ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ ਆਪ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਾਵੇ ਜੀ,

ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਓ ਪੁਤੱਖ ਹਰਿ ਮੂਰਤ।

ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕਉ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸਤਿ
ਕਰਿ ਮੁਖਿ ਸੰਚਹੁ ਤਿਸੁ ਪੁੰਨ ਕੀ ਫਿਰਿ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੬੪

ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁੰਨ ਐਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ 'ਚ ਤੋਟਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ।

**ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਉ ਪਰਤਖਿ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ
ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਾਵੈ ॥**

ਨਾਨਕ ਭਾਗ ਭਲੇ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੇ ਜੋ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੪

ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

**ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਅਨੁਪੁ ॥
ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਰੂਪੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੫੨

ਗੁਰੂ ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਓ -

**ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੋਇ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖ ਤੇ ਰਾਖੈ ॥**

ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਫਿਰਿ ਬਹੁਤਿ ਨ ਚਾਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੭੧

ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੁਪਤ ਰੂਪ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆਏ। ਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਨਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ, ਨਾ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਛੱਡਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੱਤਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਮੱਝ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੁੱਧ ਹੈ ਉਥੇ ਚਿੱਚੜ ਵੀ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕੱਟੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਆ ਕੇ ਰੱਸਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ ਨੱਠ ਕੇ ਆ ਕੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਚਿੱਚੜ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਖੂਨ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਤਹਾਂ ਬਾਸ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਕੇਰਾ।
ਨਹੀਂ ਮਹਾਤਮ ਲਖਹਿ ਘਨੇਰਾ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩

ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਮਹਾਤਮ ਹੈ।

ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਇ ਨਿਵਾਵਹਿ ਸੀਸ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩

ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਮਸਤਕ ਨਹੀਂ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ।

ਨਹਿੰ ਮਾਨਹਿੰ ਇਹ ਸਭਿ ਜਗ ਈਸ਼।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩

ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਸੀਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਵਾਉਂਦੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ।

ਅਪਰ ਲੋਕ ਜਿਮ ਬਾਸਹਿੰ ਗ੍ਰਾਮ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩

ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ -

ਤਯੋਂ ਜਾਨਹਿੰ ਇਹ ਭੀ ਰਹਿੰ ਧਾਮ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩

ਇਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਆਉਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਾਂਦਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਣੀ ਪਾ ਦਿਓ, ਮਣੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਉਹ ਪੱਥਰ ਸਮਝੇਗਾ। ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਬਣਾ ਲਓ, ਕੜਛੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੋਜਨ ਸਵਾਦ ਹੈ, ਮਿੱਠਾ ਹੈ, ਸਲੂਣਾ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਡੱਡੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਲ ਦੇ ਉਤੇ ਭੋਰੇ ਆ ਕੇ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਡੱਡੂ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਮਲ ਦਾ, ਉਹ ਚਿੱਕੜ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਰਗ ਦੇ ਨਾਭ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਸਤੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਬਾਹਰ ਸੁੰਘਦਾ ਫਿਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾਭੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਦੁੱਧ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਦੁੱਧ ਵੇਚ ਕੇ ਖਲ ਤੇ ਸੂੜੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੁੱਧ ਦਾ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਬੇਮੁਖ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਲੜ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਰੇ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਨਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਫੈਜ਼ੇਆਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਦੁੱਖ ਸਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਮੁਰਖ ਸਾਰ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਰਤਨ ਮਣੀ ਗਲਿ ਬਾਂਦਰੈ ਕਿਹੁ ਕੀਮ ਨ ਜਾਣੈ।

ਕੜਛੀ ਸਾਉ ਨ ਸੰਮੁਲੇ ਭੋਜਨ ਰਸੁ ਖਾਣੈ।

ਡੱਡੂ ਚਿਕੜਿ ਵਾਸੁ ਹੈ ਕਵਲੈ ਨ ਸਿਵਾਣੈ।

ਨਾਭਿ ਕਬੂਰੀ ਮਿਰਗ ਦੈ ਫਿਰਦਾ ਹੈਰਾਣੈ।

ਗੁਜਰੁ ਗੋਰਸੁ ਵੇਚਿਕੈ ਖੜਿ ਸੂੜੀ ਆਣੈ।

ਬੇਮੁਖ ਮੂਲਹੁ ਘੁਬਿਆ ਦੁਖ ਸਹੈ ਜਮਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੪

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ।

ਅਪਰ ਲੋਕ ਜਿਮ ਬਾਸਹਿੰ ਗ੍ਰਾਮ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩

ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਡ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਕੌਣ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਆ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਬੰਦਾ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਅਪਰ ਲੋਕ ਜਿਮ ਬਾਸਹਿੰ ਗੁਮ।
ਤਯੋਂ ਜਾਨਹਿੰ ਇਹ ਭੀ ਰਹਿੰ ਧਾਮ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨

ਇਹ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਉਹ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲਾਂ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿੱਧ, ਨਾਥ, ਯੋਗੀ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰੂਹਾਨੀ ਮਦਦ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੋਈ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਨੇਤ ਹੈ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਤਹਿ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਅੰਦਰਲੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੀ ਖੇਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਗਲਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਨ ਦੀ conception ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, conception ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਦ ਦਿਸਣ, ਚਾਰ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ ਅੰਦਰ। ਜੇ ਕਹੋ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਸੂਰਜ ਦਿਸਣ ਦਸ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੰਸਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੇ ਬੰਸਰੀ ਦੀ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ conception of mind ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇੱਥੇ ਜੇ ਗਾਈਡ ਨਾ ਹੋਵੇ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਸਬਕ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਪ ਅਸੀਂ ਖੜੋਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦਾ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਫਲਦਾ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਓ ਸਾਰੇ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ, ਇੱਕ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਦਿ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਆਦਿ'। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਆਦਿ ਦੀ ਗੱਲ ਕੌਣ ਦੱਸੇਗਾ ਫੇਰ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਆਦਿ ਕਉ ਬਿਸਮਾਦੁ ਬੀਚਾਰੁ ਕਥੀਅਲੇ
ਸੁੰਨ ਨਿਰੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ਲੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੦**

ਉਹ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਆਦਿ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੀ ਦਸ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਹੈ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਸੀ। ਕੋਈ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਰੂਪ ਤੋਂ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਏ -

**ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੬/੨**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਏਕੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਏਕਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਮਾਇਅਨਾ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਮਾਇਅਨਾ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਸਤੀ ਹੈ ਏਕੰਕਾਰ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਹੈਗਾ ਉਥੇ ਦੋ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਏਕੰਕਾਰ ਹਸਤੀ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਏਕੰਕਾਰ ਨੇ ਪਸਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਬਣਾਇਆ -

**ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥
ਅੰਗ - ੩**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਏਕੰਕਾਰਹੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ.....।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੨੬/੨**

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਹੋਈ ਇਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ -

**ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ.....।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੨੬/੨**

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ।
ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੇ ਰਹਾ।**

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਧੁਨ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਧੁਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਧੁਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਮੇਚਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਧੁਨ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁੰਨ ਦੀ ਧੁਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ, ਈਸਾਈ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ creation ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਥੇ ਸ਼ਬਦ ਸੀਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਸ਼ਬਦ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਇੱਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੀ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੀ। ਏਕੰਕਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਹੋਈ।

**ਏਕੰਕਾਰਹੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੬/੨**

ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਈ ਸਾਡੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਇਆ -

**ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੬੩
ਇਹ ਨਾਉਂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਵੀ ਏਕੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨ**

ਦਾ ਹੀ ਮਤਲਬ ਹੈ।

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ ਵੱਖਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਤਾਂ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਰੇਖ ਨਹੀਂ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ, ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਦਿਮਾਗ ਅਗੰਮ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅੰਨਾ ਹੋਵੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇੱਕ ਟਾਪੂ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅੰਨੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕਦੇ ਰੰਗ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਕਦੇ ਚੀਜ਼ ਦੇਖੀ ਹੋਵੇ, ਸਿਰਫ ਟੋਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜਾ ਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਔਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਮੋਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਪੈਲ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਫੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਕੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਨੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਦੇਖੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨੇ ਉਹ ਬਰਫ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੀਆਂ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਜਦ ਬਰਫ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੋਨੇ ਰੰਗਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣਗੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਔਹ ਦਰਖਤ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਚਾਲੀ ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਿਣਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਅੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਲੱਖ ਸਮਝਾ ਲਓ ਜੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਦੇ ਸਮਝ ਜਾਵੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਨਾ ਉਹ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਇਹਨੂੰ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੁਨ ਹੈ ਇਹ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਪਸਰਿਆ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਚੋਂ ਆਕਾਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਾਮ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੇਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੁਦਰਤ ਦੂਯੀ ਸਾਜੀ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਆ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਬਣਿਆ। ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹਸਤੀ ਬਣੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਗਏ। ਉਹ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੋਝੀ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਉਪਰ ਨਾਲੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਨੰਦ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਆਈ। ਇਹਨੂੰ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆਈ, ਸੋਝੀ ਆਈ। ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਸਰਕਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਫੁਰਨੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਰੂਹ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ। ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਮਨੋਮਯਕੋਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਸਕਤੀ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਹੋਇਆ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰਤ ਆਈ, ਇਹ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਜਿੰਨੇ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਇਹ ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕਾਇਮ। ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਹੈ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦਿਮਾਗ ਤੱਕ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ 72 ਕਰੋੜ, 72 ਲੱਖ, 72 ਹਜ਼ਾਰ 200 ਨਾੜੀ ਹੈ। ਤੰਤੂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਇੰਸ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਖਰਬ 15 ਅਰਬ ਸੈਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਸ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦੀ। ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਤ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ, ਹੇਠਾਂ ਆਈ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਫਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ -

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ ॥

ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਹੁਣ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਦ ਤਾਂਈ ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ ਇਹ ਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤ ਵਿਸਾਰ, ਤੇਰੀ ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੈ cosmic ਸੁਰਤ ਤੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ -

ਜਾ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਬੀਛੁਰਾ ਤਾ ਹੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲਾਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੧

ਜਿਥੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ,

ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਲੱਖ ਬੰਦੇ 'ਚੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋ ਚਾਰ ਨਿਕਲ ਆਉਣ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਧਾਰਮਿਕ ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸੁਤ ਅਨੀਂਦਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਗੂਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਮ ਕਿਉਂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਉਂ ਛਕਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ self discipline 'ਚ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਬਈ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵੀ ਹੈ? ਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੈ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਮੰਤਵ ਨਾ ਹੱਲ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਜਿਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵਾਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਕੌਣ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕਿ ਤੂੰ ਹੈ ਕੌਣ? ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਗਾਹਾਂ ਤੇਰੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਗਏ -

**ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥**

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਜਿਵੇਂ ਭੱਠ ਦੀ ਸੁਆਹ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਸਾਡਾ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੋੜਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਜੁਗਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਭੇਤ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਧੂੜ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ 'ਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦਸਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਉਪਰ ਉੱਠੀਏ। ਜੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠੇ, ਆਹ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਕਿ ਰੇਗਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਕਲ ਆਏ, ਉੱਠ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ ਪਾਣੀ। ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਉੱਠ ਤਾਂ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸਵਾਰੀ ਬਦਲਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਿਸਤੀ 'ਤੇ ਬੈਠ

ਕੇ ਲੰਘਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ ਮੈਦਾਨ, ਉਥੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਪਹਾੜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਾਰਾਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਿਖਮ ਚੜ੍ਹਾਈ ਆ ਗਈ, ਪਗਡੰਡੀ ਆ ਗਈ, ਉਥੇ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਉਥੇ ਪਹਿਲੀ ਸਵਾਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਉਥੇ ਖੱਚਰਾਂ ਵਗੈਰਾਂ ਦਾ, ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਰਸਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿੱਥੇ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ apply ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ rule apply ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਹ ਵਿਰਲਿਆਂ- ਵਿਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਜੇ ਪੁੱਸ ਦੇਵੇ, ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੱਢ ਲਵੇ, ਪੁੱਸ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 999 ਵਾਰੀ 9 ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਪੁੱਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਨੌਂ-ਨੌਂ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ, ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਨੌਂ ਸਤਾਈ, ਸਤਾਈ ਨੌਂ ਛੱਤੀ, ਛੱਤੀ ਨੌਂ 45.....ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਣੀ ਜਾਏ 999 ਵਾਰੀ। ਜਿਹੜਾ ਹੈਗਾ ਦੂਜਾ ਬੰਦਾ ਉਹ 999 ਨੂੰ 9 ਨਾਲ ਜ਼ਰਬ ਦੇ ਦਏਗਾ ਸਿੱਧੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਰਬ ਦੇ ਕੇ ਨੌਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਗਾ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਰਬ ਵੀ ਨਾ ਦੇਣੀ ਪਈ, ਜੁਬਾਨੀ ਹੀ ਕੱਢ ਲਏਗਾ, ਇਹ ਫਾਰਮੂਲੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਐਨਰਜੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਫਰੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਫਰੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਫਰੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰੂ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਨੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ ਹੈ ਉਹ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਜੀਵਨ ਐਸੇ ਟਪਲੇ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਉਲਝ ਗਏ ਬੰਦੇ। ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਸੋ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ, ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਦੁੱਧ ਬਹੁਤਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣਾ; ਇਹ ਤਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁੱਟਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜਿਹੜੇ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਸਬਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੋਂ

ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਸੀ, ਜਿਹਦਾ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ ਕਿ ਅੱਜ ਚੌਥ ਦਾ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਚੰਦ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ।

ਅੰਨ੍ਹੇ ਚੰਦ ਨ ਦਿਸਦੀ ਜਗਿ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ।

ਬੋਲਾ ਰਾਗੁ ਨ ਸਮਝਈ ਕਿਹੁ ਘਟਿ ਨਾ ਜਾਈ।

ਵਾਸੁ ਨ ਆਵੈ ਗੁਣਗੁਣੈ ਪਰਮਲੁ ਮਹਿਕਾਈ।

ਗੁੰਗੀ ਜੀਭ ਨ ਉਘੜੈ ਸਭਿ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਈ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਗਰੁ ਸੇਵਿਕੈ ਨਿਧਿ ਸਭਨਾ ਪਾਈ।

ਬੇਮੁਖ ਹਥਿ ਘੁਪੁਟਿਆ ਤਿਸੁ ਦੇਸੁ ਕਮਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੯

ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਚੰਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਸੂਰਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਆ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਆ ਜਾਏ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕੁਛ ਹੈ ਚੀਜ਼। ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਆਗੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਈ ਹੈ ਨਿੱਘ ਜਿਹੀ। ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜੋਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਜੇ ਬੋਲਾ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਗ ਦਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਘਟਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਿੱਤੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਤਾਂ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਘੱਟ ਹੋ ਰਹੀ। ਫੁੱਲ ਮਹਿਕੇ ਪਏ ਨੇ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਲਪਟਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਗੁਣਗੁਣੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਹਦੇ ਨੱਕ 'ਚ ਨੁਕਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁੰਗਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਸਾਗਰ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਦਾਰਥ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈਣਗੇ। ਵੈਰਾਗ ਦੇ, ਸੰਤੋਖ ਦੇ, ਸਤਿ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਦਗੁਣਾਂ ਦੇ ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਬੇਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਕੀ ਆਉਣਗੇ, ਘੁੱਪੁ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਸਿੱਪੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਥੇ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਕਠਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਕਿੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਆਹ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਰਕਤ ਲੈ ਲਈਏ, ਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਹੈ

ਕਿ ਕੋਈ ਹੈਗਾ ਕਲਾਵਾਨ ਜਿਹਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਨੇ। ਉਥੇ ਦਾ ਜੋ ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਮਲੂਕਾ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਮਿਰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਦਿਲ 'ਚ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਘਰ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਪੜੋਸੀ ਸੀ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਬੜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਤਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਮਿਰਗੀ ਹੀ ਹਟਾ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਚੌਧਰੀ ਹਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਐਸਾ ਸੀ ਬੜੇ ਹੀ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸੀ, ਦੇਖਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੋਸ਼। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ, ਚੌਧਰੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਰਗੀ ਤਾਂ ਹਟ ਜਾਊਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਅੱਛਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਸ਼ਰਾਬ ਉਸ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੱਦਲ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ, ਠੰਡੀ-ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਮਾੜੀ-ਮਾੜੀ ਕਣੀ ਵਰਸਦੀ ਹੈ, ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਪੀਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੀਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਕਿਤੇ ਇਹਦੇ ਕਹੇ 'ਤੇ ਮਿਰਗੀ ਹਟੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਟਣੀ ਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਹਟ ਗਈ। ਆਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਓ, ਆਹ ਕਿਹੜੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਬਚਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ ਚੁਬਾਰੇ ਦੇ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜੋਸ ਸੀ ਵਿਹੜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਇਹਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਅਸੀਂ ਪੀ ਲਈ ਅੱਜ, ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਅਨੰਦ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੇਰੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਛੱਡ ਰੱਖਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਚੌਧਰੀ! ਜੇ ਤੂੰ ਬਚਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮਿਰਗੀ ਵੀ ਆਈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਿਉਂ ਮਿਰਗੀ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਨੇਰੇ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਸੁਟਿਆ ਆਉਂਦੇ ਦਾ ਹੀ ਸਿਰ ਫਟ ਗਿਆ। ਥੱਲੇ ਗਿਆ ਗਰਦਨ ਭਰ। ਐਨਾ ਕੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਤਪਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਪਰ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਜਿਹਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੱਥੋਲਾ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਹਿੰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਹੱਥੋਲਾ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਬਲਦ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਮਤਾੜ ਪੈ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਮਤਾੜ ਲਹਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਤਰ ਜੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੰਤਰ ਜੰਤਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਏ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਕਾਮ ਰੂਪ (ਧੋਬੜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਸਾਮ) 'ਚ ਗਏ, ਕਿੱਤੇ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹ ਪਿਆ।

ਚਲਦਾ.....

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ 17 ਜੂਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਬੀਬਾ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ
ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਮੋ.

9872964040

ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ; ਉਸ ਸਿਰਮੌਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਅਭੁੱਲ ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਨੂੰ, ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਹੇਨੂਰ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰਮ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਕਰਮਯੋਗੀ, ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ, ਅਤਿ ਪਿਆਰੀ ਸਨਮੋਹਨੀ ਮੂਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਿਚੁਅਲ ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ, ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ,

ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਐਸੀ ਰੂਹਾਨੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ 'ਤੇ ਉਤਾਰਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਹਰ ਪੜਾਅ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਮਿਟ ਛਾਪ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਹਜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਸਰਲ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਪਰਸਾਰਿਆ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

**ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ**

ਆਪ ਜੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੂਰਜ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਥਾਹ ਸਾਗਰ, ਮਹਾਨ

ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰ ਤ ਵ ਾ ਝ ਾ ਸ ਾ ਹਿ ਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਜਨਮ 17 ਜੂਨ 1918 ਵਿੱਚ ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ ਵਿੱਚ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਸ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭਾਗ

ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੋਇਆ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੇ

ਜਾਪ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟ ਗਏ। ਇਕਾਂਤ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਛੁਪ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲਈ ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਆਪ ਨੇ ਪਾਇਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁੰਥੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ

ਮਹਾਤਮਾ ਉਦਾਸੀਨ ਮਹਾਤਮਾ ਆਦਿ। ਸਰੀਰ ਬਚਪਨ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਗੁਜਰਦਾ ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਮਗਰ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਲਗਨ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕ ਹੋਰ ਵਧਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾਗਰ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰੋਪੜ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 1982-83 ਪੁਚਾਰ ਸਮੇਂ

ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ 16-17 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੋਏ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਐਸੀ ਹੋਈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਾਲ ਕਰ ਆਏ। ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਭਜਨ ਦਾ ਰੰਗ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸਿਖਰਾਂ ਵਲ ਖਿੱਚਦਾ ਤੁਰਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਉੱਤਮ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰੇ। ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ, ਆਪਣੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਚਾਹ ਦੇ ਵਸੀਕ੍ਰੁਤ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਪ ਜੀ ਜੰਗਲ ਬੀਆਬਾਨਾਂ ਦੇ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ

ਕਦੇ ਕੋਤਾਹੀ ਨਾ ਵਰਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮਨ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਚ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਆਏ। ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਵਾਬ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਪਾਸ ਗਏ। ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ

ਉਥੇ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਰਤ ਆਏ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਜੀ ਪਟਿਆਲੇ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ। 1941 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1952 ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਨੌਕਰੀ ਉਪਰੰਤ, ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿੱਚ 1952 ਤੋਂ 1966 ਤੱਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚੇ ਹੀ ਛੱਡ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ। 1978 ਤੱਕ 12 ਸਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਿਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੇ ਇੱਥੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਗ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭੂਮੀ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੈਂਟਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖੂਫੀਆ ਨੰਗਲ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਸਵਾਲੇਪੁਰ ਹੈ।

1978 ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਯੂ.ਪੀ. ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਕੇ ਸੈਕਟਰ 34 ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ 781, 3 ਬੀ 1. ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 1980 ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭਿਆ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੌੜ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਲ ਤੋਰਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਅੱਜ ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹੈ। ਰਤਾਵੜੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਜਾੜ ਬੀਆਬਾਨ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਤੇ ਸੰਨ 1986 ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਬਰਸਾਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਦੰਤ ਕਥਾਵਾਂ,

ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੌਰਵਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇੱਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਰਮੀ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਭਰ ਕੇ ਸੌਸਾਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਿਕ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਬੜੇ ਜਾਦੂਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੂਬਸੂਰਤ ਛਵੀ ਵਾਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਜੋ ਅੱਜ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਸਕੂਲ ਹਨ ਜਾਂ ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਦੁਨੀਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਸ਼ਰਮ ਵੀ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ

ਝਲਕ ਦੇਖਣੀ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ

ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੁਦ ਆਪ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਣਤਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਥੇ ਇੱਕ ਐਨ.ਆਰ. ਆਈ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ - ਜਿੱਥੇ ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਥਾਨ ਪਨਾਹਗਾਹ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾਂ ਲਈ ਸਰਬ ਸੰਪੰਨ ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਚਾਲੂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰੀਰਿਕ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਮੁਫਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਮੁਫਤ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਇਸ ਪੌਲੀ ਕਲੀਨਿਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਥੇ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਚਿਕਿਤਸਾ ਰਾਹੀਂ ਭਿਆਨਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ

ਦੇ ਇਲਾਜ ਨਿਵਾਰਣ ਲਈ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਉ ਅਉਖਧ ਨਾਮ' ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੈਦ ਮੇਘਨਾਥ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਖੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਲਾ ਇਲਾਜ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ

ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਸੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਐਤਵਾਰ, ਸੰਗਰਾਂਦ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਸਮਾਧੀ ਅਸਥਿਤ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ - ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮਹਿ ਦੇਉ ਚਲੈ ਅਤੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਟੱਲ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਨ 1995 ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਗਾਜ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਰੁਬਰੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਤੱਤਬੋਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਤਿ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ

ਪਾਂਧੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ 'ਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਧਰਮ ਪ੍ਰਿਅ ਅਤੇ ਸਰਬ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ 'ਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਧਰਮ ਪ੍ਰਿਅ ਅਤੇ ਸਰਬ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਦਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਦੇਸ਼

ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਅ, ਹਰ ਇਕ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਦਾ ਛਿਟਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਫਰੀ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਮੁੱਲ ਤੇ ਵੀ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਿਜੀ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਆਤਮ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਉਪਜ ਕਰੀਬ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁਲ 97 ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ 207 ਅਡੀਸ਼ਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੂਪਾਂਤੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਛਪ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ, ਕਿਵ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ।

ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲ, ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ, ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਦਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ, ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ 'ਚ ਫੈਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕੈਸਟਾਂ, ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਅਤੇ ਕੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸੁਖੈਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਨਾ ਲਿਖਤੀ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ

ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵੀ 24 ਘੰਟੇ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਲੰਗਰ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਿਤ ਲਈ ਸਟਾਲਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ - ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਹਲਾ ਬੈਠ ਕੇ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ। ਸਗੋਂ ਸਭ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੈਡੀਸੀਨਲ ਪਲਾਂਟ ਵੀ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਂਵਲਾ, ਹਰੜ-ਬਹੇੜਾ, ਹਲਦੀ, ਅਦਰਕ, ਸਟੀਵੀਆ ਆਦਿ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਕੁੰਭ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਸਦਕਾ, ਕਦੇ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਕੋਈ ਨਾਗਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਸਤਿਸੰਗ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਧਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ

ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਆਬੋ-ਹਵਾ 'ਚ ਰਵਾਨਗੀ ਰਹੇ। ਇਸਨਾਨ ਲਈ ਸੁੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਕਾਫੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮੱਝਾਂ-ਗਾਵਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ।

ਕਾਰਸੇਵਾ - ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਚੰਗਰ ਵਿਖੇ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਨੂੜ, ਰਾਜਪੂਰਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਆਦਿ ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ

ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ

ਹੈ - ਪਿੰਡ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਸੜਕ, ਜੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਬਣਾਈ। ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਇਹ ਸੜਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਜਨਸੇਵਾ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਰਬ ਧਰਮ ਪ੍ਰਿਅ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਚਾਹੜਮਾਜਰੇ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਸੇਵਾ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕੋਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪਿਰਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

1993 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਵਿੱਚ 1:25 ਕਰੋੜ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਜ (ਗੁਜਰਾਤ) ਵਿਚ ਆਏ ਭੁਚਾਲ ਸਮੇਂ 80 ਲੱਖ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਘਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਮੁੰਦਰੀ ਭੁਚਾਲ

/ ਸੁਨਾਮੀ ਤੋਂ ਗੁਸਤ ਲੋਕਾਂ/ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਉਥੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੂਰਣ ਸੰਪਰਕ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮਾਰੂ ਤਬਾਹੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ,

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ/ਬੀਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਵਲੋਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਜਾ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ ਗਏ।

ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਲੋਗੋ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ' ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦਾ, ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ, ਹਰ ਵਰਗ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੁਆਮੀ, ਡਾ.

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ 1994 ਵਿੱਚ ਜੌਲੀ ਗ੍ਰਾਂਟ (ਦੇਹਰਾਦੂਨ) ਵਿਖੇ 2500 ਬੈਡ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਸਿਲਾਨਿਆਸ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕਮਾ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪੈਂਡੇ ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਲਈ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ, ਅਸੀਸਾਂ, ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਾਯਾਬ ਤੋਹਫੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਹਨ।

(-----○-----)
-----)

ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ/ਬੀਜੀ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਬਿਰਧ ਸਰੀਰ ਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਦੇਣ ਹਰ ਅੰਤ ਵਾਰ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਧਰਮ ਸੁਪੱਤਨੀ ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ, ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਤੇ ਬੇਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ

ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਲੱਛਣ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਧੂੜੀ ਮੰਗਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।
ਮੈਂ ਮੰਗਤਾ ਦੁਆਰੇ ਆਇਆ।

ਪ੍ਰਭ ਦਾਤਉ ਦਾਤਾਰ ਪਰਿਉ ਜਾਚਕੁ ਇਕੁ ਸਰਨਾ ॥
ਮਿਲੈ ਦਾਨੁ ਸੰਤ ਰੇਨ ਜੇਹ ਲਗਿ ਭਉਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥
ਬਿਨਤਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਨਹੁ ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਭਾਵੈ ॥
ਦੇਹੁ ਦਰਸੁ ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਗਤਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਠਹਰਾਵੈ ॥
ਬਲਿਓ ਚਰਾਗੁ ਅੰਧਾਰ ਮਹਿ
ਸਭ ਕਲਿ ਉਧਰੀ ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ ॥
ਪ੍ਰਗਟੁ ਸਗਲ ਹਰਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੭

ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੀ ਹਰਿ ਧੂੜਿ ਦੇਹਿ ਹਮ ਪਾਪੀ ਭੀ ਗਤਿ ਪਾਂਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੨੪

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਜੀ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਚਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਡੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜੋ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਓਨਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇੱਕਮਿਕ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਹਨ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਦੇ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ - 'ਬਿਨਤਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਨਹੁ ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਭਾਵੈ ॥' ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ, ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਭਾਅ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਚਕ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਕ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਨਾਮ ਹੈ ਕੀ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਫਲਾਣੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਫਲਾਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਹਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਸੁਰਕਸ਼ਿਤ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਖੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਰਸਤਾ ਤੇ ਉਹ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ। ਚਾਬੀ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਚਾਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਆਹ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਆਹ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ। ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਦੋ ਨੱਕ ਦੇ, ਇੱਕ ਮੂੰਹ ਦਾ, ਦੋ ਕੰਨਾਂ ਦੇ, ਮਲਮੂਤਰ ਦੇ, ਇਹ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇ, ਛੇਕ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅੰਦਰਲਾ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਉਹ ਗੁਪਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅੰਦਰ। ਗੁਪਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਐਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਪਾਟ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ, ਨਾ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਨਾ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੇ ਏਸਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੁਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵਾਜਾ ਵਜਦਾ ਹੈ, ਵਾਜੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਸਿਤਾਰ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਸਿਤਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਬੰਸਰੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਬੰਸਰੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈਗਾ ਜੇ ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਬੀ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਲਾਉਣੇ ਹੋਣ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਅੰਦਰ

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਦੌੜਨ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਜੋ music (ਸੰਗੀਤ) ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਆਤਮਕ ਸੰਗੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸੁਣਨ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਇਹਨੂੰ।

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਵਜੂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ This is all manifestation of Shabad, ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ, ਪ੍ਰੋਟਾਨ, ਨਿਊਟ੍ਰਾਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਨਿਆਏ ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਣੂ ਸੀਗੇ, ਅਣੂਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬਣੇ, ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਮਾਸ ਬਣਿਆ, ਆਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ, ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ, ਪ੍ਰੋਟਾਨ, ਨਿਊਟ੍ਰਾਨ ਤਿੰਨ ਲਹਿਰਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦੇ ਅੰਦਰ electricity ਹੈ, ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਐਨਰਜੀ 'ਚੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼। ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘਰ 'ਚ, ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਕੈ

ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਇੰਸ ਹੋਰ ਵਧੀ। ਹੋਰ ਬਰੀਕੀ 'ਚ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਚੀਜ਼ still (ਖੜ੍ਹੀ) ਪਈ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਵੇਂ creation (ਉਤਪਤੀ) ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਧਾਰਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਰਜੋ ਗੁਣ, ਇੱਕ ਤਮੋ ਗੁਣ, ਇੱਕ ਸਤੋ ਗੁਣ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸੰਤੁਲਨ 'ਚ ਨਾ ਰਹੀਆਂ। ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ। ਇਹਨੂੰ ਸਾਇੰਸ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ Big Bang (ਵੱਡਾ ਧਮਾਕਾ) ਹੋਇਆ। ਉਹ Big (ਵੱਡਾ) ਧਮਾਕੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਹਰਕਤ ਲਿਆ ਕੇ ਆਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। Physics ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਇਹ। ਜੋ Physics ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਕੀ ਹੈ? ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋ ਖਰਬ 15 ਅਰਬ ਸੈਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 72 ਕਰੋੜ 72 ਲੱਖ 72 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸੌ, ਬਲੱਡ ਚੈਨਲ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਚਲਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਆਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ, ਫੇਰ ਇਹਦੇ 'ਚ ਮਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਫੁਰਨੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ distinction ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ feeling ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ

ਤੋਂ। ਦਿਬਯ ਸ਼ਬਦ। ਉਹ ਦਿਬਯ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਮਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਐਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ, ਇਹਨੇ ਤੁਰਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੁਰਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਤਲਾਸ਼ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਆਕਾਸ਼ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ -

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੇ ਰਹਾ।

ਇਹ ਮੈਂ ਐਨਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਓਅੰਕਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਾਉਂ ਓਅੰਕਾਰ। ਜਦ ਹੁਣ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਕਰ ਲਓ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਨੇ -

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ॥

ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ ॥

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ ॥

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬੇਦ ਨਿਰਮਏ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੦

ਜਿੰਨੇ knowledge (ਗਿਆਨ) ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਸ਼ਬਦ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। Time & space ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ feeling (ਭਾਵਨਾਵਾਂ) ਹੈ, awareness, consiousness (ਜਾਗਰੂਕਤਾ) ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਈ ਹੈ, ਚੇਤਨਤਾ ਆਈ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਥੰਮ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਧੁਨ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਧੁਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸ਼ਬਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਜਿੰਨੇ ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਿਮ੍ਰਿਤ, ਪੁਰਾਨ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਜਿੰਨੇ ਆਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਧਾਰਣ ਵਾਲਾ 'ਨਾਮ' ਹੈ। 'ਨਾਮ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਬਦ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਧੁਨ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ। ਉਹ ਧੁਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਤੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ

ਇਹ illusion ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬੋਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। illusion ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਬੋਲੀ ਹੋ ਗਈ -

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥

ਸਬਦ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਰੋਲਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੩

ਅੰਦਰਲਾ ਸਬਦ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਬਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਬਲਿਓ ਚਰਾਗੁ ਅੰਧਾਰ ਮਹਿ

ਸਭ ਕਲਿ ਉਧਰੀ ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੭

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕਲਜੁਗ ਹੈ ਇਹਦੇ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਰਮ ਧਰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਇੱਥੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਪੰਜੋ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਨੇ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਅੱਜ ਦੁਆਪਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਜਾਏਗਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਨ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨਾ ਲੱਗੇ -

ਜੇ ਕੋ ਸਤੁ ਕਰੇ ਸੋ ਫੀਜੈ ਤਪ ਘਰਿ ਤਪੁ ਨ ਹੋਈ ॥

ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀ ਕਲਿ ਕੇ ਲਖਣ ਏਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਜੇ ਕੋਈ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਪ ਉਹਦਾ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗਾ, ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਜੇ ਜਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ! ਕਲਜੁਗ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋਈ ਚੰਦੁ ਚੜਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀਅਰੁ ਤਪਤ ਰਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਓਹੀ ਦਿਨ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਏਗਾ? ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਏਗੀ? ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਏਗਾ? ਫਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਲੱਗਣਗੇ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਵਾ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਏਗੀ। ਐਨੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹਵਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਉਹ ਵੀ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਨਾ ਦੁੱਧ ਸ਼ੁੱਧ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਮਿਲੇਗਾ। ਨਾ ਕੱਪੜਾ ਸ਼ੁੱਧ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਫੈਲ ਜਾਏਗੀ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ ਇਹ ਬਦਲ ਜਾਏਗਾ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਕਰਮ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ ਮਨ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਬਦਲ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਕੇਸ ਆਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਕ ਕੇਸ ਐਸਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਖੂਹ ਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਸੋਨਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਦਫੀਨਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਖੇਤ ਲਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੇਤ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਹੇ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਕੁਛ ਨਿਕਲ ਆਵੇ ਮੇਰਾ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਰਖਤ ਵੀ ਨਾਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ, ਜੇ ਖੂਹ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਛ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈਏ। ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਦਫੀਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੋਨਾ ਪਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਨਾ ਉਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਉਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਠਹਿਰੋ, ਪੇਸ਼ੀ ਪਾ ਦਿਓ ਲੰਮੀ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਸੋਨਾ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਖੇਤ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਦਫੀਨਾ ਨਹੀਂ ਬੋਚਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਲਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ, ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਲੱਛਣ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਇਹ - ਪੈਰ ਰੱਖਦੇ ਸਾਰ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਜ 'ਚ ਆਹ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਬਦਲ ਗਏ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠੋਗੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਵਰਤਾਰਾ ਦਿਸ ਜਾਵੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਸ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਦੇਖਿਆ ਭਾਈ! ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਝ 'ਚ ਪਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸਮਝ 'ਚ ਪਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਦੇਖਿਆ?

ਪਹਿਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਖੇਤ ਹੈ ਹਰਾ ਭਰਾ। ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾੜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਾੜ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਹੀ ਖੇਤੀ ਖਾ ਗਈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਗੱਲ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਭਾਈ?

ਦੂਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇੱਕ ਹਾਥੀ ਦੇਖਿਆ, ਦੋ ਸੁੰਡਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ। ਇੱਕ ਸੁੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਸ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਾਲ ਘਾਹ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਲੱਗੀ। ਤੀਸਰੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਹੰਸ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਫੰਘਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਚੋਗਾ ਪਿਆ ਹੈ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ। ਮੋਤੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਉਹ ਖਾਂਦਾ ਲੇਕਿਨ ਕੀੜੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਦੇਖਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਡੋਲ ਭਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੱਢਿਆ, ਦੱਸ ਘੜੇ ਭਰ ਗਏ। ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਘੜਿਆਂ ਨੂੰ ਡੋਲ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਡੋਲ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਾ ਭਰਿਆ, ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਵੀ ਨਾ ਭਰਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਉਹਨੂੰ ਭਰ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਪੰਜਵੇਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਦੇਖਿਆ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਦੇਖੀ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਹਾੜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਨਾਂ ਦਾ, ਚੋਟੀ ਤੋਂ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਚੀਲ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਤੂੜੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਐਨਾ ਭਾਰਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਖੰਡ ਆ ਗਈ ਉਹਦੇ 'ਚ ਗਿਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਇੱਕ ਘਾਹ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਉਹ ਹਿੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਘਾਹ ਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੂਟਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਹਿੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਛ ਸਮਝ 'ਚ ਪਿਆ ਤੁਹਾਡੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੈਨੂੰ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜ ਚੱਲਣੇ ਨੇ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਲੇਕਿਨ ਵਾੜ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਾੜ ਕਦੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣਗੇ -

ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ।

ਇਹ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗੀ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਬੇਅੰਤ ਚੋਲਾ-ਗੋਲਾ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾ ਜਾਏਗਾ।

ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇੱਕ ਹਾਥੀ ਦੇਖਿਆ, ਦੋ ਸੁੰਡਾਂ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨਿਆਂਕਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਆਂ ਚੱਲੇਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਵੀ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਬੂਠੇ ਤੋਂ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਤੁਰੇ ਫਿਰਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਤੀਸਰਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇੱਕ ਹੰਸ ਦੇਖਿਆ, ਉਹਦੇ ਫੰਘਾਂ 'ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੀੜੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਣਗੇ, ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਚਾਰੀਆ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਗੇ। ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਗੇ ਸਲੋਕ

ਸੁਣਾ-ਸੁਣਾ ਕੇ, ਬਿਉਰੀਆਂ ਸੁਣਾ-ਸੁਣਾ ਕੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ, ਬੂਠੇ ਹੋਣਗੇ। ਗਲਤ ਹੋਣਗੇ, ਪਾਪਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਧਰਮ ਦਾ। ਆਪ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਅਨੁਭਵ ਵਿਹੂਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਆਪ ਮਾਸ ਮੱਛੀਆਂ ਖਾਣਗੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ। ਉਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਖਾਓ ਠੀਕ ਹੈ, ਕੀ ਪਾਪ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਡੋਲ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਪਜ ਬਹੁਤ ਹੋਏਗੀ, ਫਸਲਾਂ ਫਲ ਬਹੁਤ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਪੈਸਾ ਬੇਅੰਤ ਹੋਏਗਾ, ਪਰ ਰੱਜਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਭੁੱਖੇ ਹੀ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣਗੇ -

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਤਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨ ਲੱਗੀ ਰਹੇਗੀ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਰੱਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ -

ਤਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੩

ਕਰੋੜ ਜੋੜ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਬੋੜਾ ਹੀ ਹੈ ਕਰੋੜ ਤਾਂ, ਸੌ ਖਰਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਬੋੜਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਹੋਰ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਦੌੜ ਲੱਗਣੀ ਹੈ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ, ਜਾਇਜ਼-ਨਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੁ ਬਿਧ ਮਨ ਧੀਰੇ ਜੀ,

ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤ ਹੋਇ।

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਕਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਐਸਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਇਹਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਕੁੱਲੀ, ਜੁੱਲੀ, ਗੁੱਲੀ। ਇਹਦੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਇਹਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ, ਜੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਸਭ ਇਹਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਦੌੜ ਮਚ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਦੌੜਨਾ ਹੈ ਇਸਨੇ ਕਿ ਜੇ ਚੀਜ਼ ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਾਨਣੀ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੀ ਕਲਪਨਾ 'ਚ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਕਲਪਨਾ 'ਚ ਫਿਰੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ heart problem. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਲ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੋਲ ਨੇ ਦਸ ਘੜੇ ਭਰੇ ਸੀਗੇ, ਲੇਕਿਨ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦਸ ਬੰਦੇ

ਕਮਾਉਣਗੇ ਇੱਕ ਦਾ ਪੇਟ ਨਹੀਂ ਭਰਨਾ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ। ਪੰਜਵੇਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਨਾਂ ਦਾ ਪੱਥਰ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੂੜੀ ਬਣ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਖੱਡ 'ਚ ਗਿਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਇੱਕ ਘਾਹ ਦੇ ਤਿਣਕੇ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਐਨਾ ਵਧ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ, ਧਰਮਾਂ ਦਾ, ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ, ਵਰਤਾਂ ਦਾ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਯੱਗਾਂ ਦਾ, ਪੂਜਾ ਦਾ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮ, ਦੋ ਅੱਖਰ ਅੱਲਾ, ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਨਾਰਾਇਣ, ਗੋਬਿੰਦ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹਦੇ ਆਸਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਂਭ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ!

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੇਵਹੁ ਬੇਵਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੫

ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਕਲਜੁਗ ਜਿੰਨਾਂ ਜੋਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਪਾਂ ਦਾ, ਓਡਾ ਹੀ ਬਲ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਦੋਂ ਕਲਜੁਗ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਭੈੜੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਜੋ ਸਮਾਂ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਪਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ। ਜਿੰਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਨੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਰਜੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਐਸੇ ਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ, ਕਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਲਜੁਗ! ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਨਾਰਾਇਣ, ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਿਣ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਤ ਦਾ ਹੋਵੇ ਸਮਾਂ ਤੇ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਅਸੀਂ ਐਸੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹਨੇ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਰੁੱਤ ਹੁਣ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ ਦੁਆਪਰਿ ਪੂਜਾਚਾਰ ॥

ਤੀਨੋ ਜੁਗ ਤੀਨੋ ਦਿੜੇ ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਵੇਂ ਐਟਮ ਬੰਬ ਹੈ, ਹੁੰਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਲੋਕਿਨ ਤਬਾਹੀ ਕਿੰਨੀ ਮਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਬੰਬ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਬਾਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵੀ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਲਿਆਏ ਹਾਂ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਪਾਪੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਲੋਕਿਨ ਉਹ ਨਾਮ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ! ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਦੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ। ਸੋ ਨਾਮ ਦੇ ਬੀਜਣ ਵਾਲੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ। ਸੋ ਜਿਹਨੇ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਲਿਆ, ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਨਾ ਘਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਾ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਟਰੱਕ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਹੈ ਉਹਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਮਨ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਟਿਕਿਆ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਰਾਮ, ਅੱਲਾ 'ਚ ਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦ 'ਚ ਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਪਣਾ ਜੀਭ ਨੇ ਹੈ -

ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੬

ਚਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਓਧਰ, ਚਿੱਤ ਸਾਡਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੁਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੇ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੭

ਜਿਹੜਾ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਏਧਰੋਂ ਖਿੱਚ ਲੈ -

ਬੁੱਲਿਆ ਰੱਬ ਦਾ ਕੀ ਪਾਉਣਾ,

ਐਧਰੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਤੇ ਐਧਰ ਲਾਉਣਾ।

ਨਿਆਮਤ ਸ਼ਾਹ ਇਹਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ। ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਲਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਗਿਆ, ਸੱਯਦ ਸੀ ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਦਾ। ਉਹ ਰਾਈਂ ਸੀ। ਪਿਆਜ਼ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪੌਦ ਪੁੱਟ ਕੇ। ਇਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸ ਬਈ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ ਹੈ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਮਤਲਬ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੁੱਲਿਆ !

ਖੁਦਾ ਦਾ ਕੀ ਪਾਉਣਾ, ਐਧਰੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਤੇ ਐਧਰ ਲਾਉਣਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਦੇਖ ਪੌਦ ਮੈਂ ਪੁੱਟ ਲਈ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਆਹ ਕਿਆਰੇ 'ਚ। ਐਨਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨ ਦੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

**ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੩੪੨

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਲਜੁਗ! ਤੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਫਸਲ ਬਹੁਤ ਹੋਣੀ ਹੈ ਨਾ ਕਰਮ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਨਾ ਧਰਮ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਨਾ ਜਪ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਨਾ ਤਪ ਹੋਣੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੁੱਤਾ ਬੀਜ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਰੁੱਤਾ ਬੀਜ ਜੇ ਬੀਜੇ, ਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਧਾਨ ਲਾ ਦੇਈਏ ਖੇਤਾਂ 'ਚ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇੱਥੇ, ਜ਼ੀਰੀ ਨੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੁੱਤ ਲੰਘ ਗਈ ਇਹਦੀ। ਹੁਣ ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ। ਸੋ ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਸਹੀ ਰੁੱਤ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਬੀਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

**ਧਾਰਨਾ - ਰੁੱਤ ਨਾਮ ਦੇ ਬੀਜਣ ਵਾਲੀ ਆਈ,
ਲਾਹਾ ਖੱਟੋ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਓ।**

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ ਨਾਮ ਬੀਜਣ ਦੀ। ਲਾਹਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਖੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖੱਟ ਲਓ ਤੇ ਫਲ ਬੇਅੰਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ -

**ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਪਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।**

ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਹਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ। ਕਾਲ ਦੀ ਗਲ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਪਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫਾਂਸੀ ਕਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਜਿੰਨੇ ਤੁੇਤੇ, ਦੁਆਪਰ ਤੇ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤੀ। ਰੁਝੇਵੇਂ ਐਨੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ, ਵਿਹਲ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਬੇਰੁੱਤੇ ਹੋ ਗਏ -

**ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਨਾ ਰੁਤਿ ਨ ਕਰਮ ਬਾਇ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੯**

ਨਾ ਹੁਣ ਰੁੱਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੁਣ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਪੈਣਾ ਹੈ -

**ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਾਰੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੯**

ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੈਗਾ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਆਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜੀ ਸਾਡੀ ਮੱਝ ਨੂੰ ਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਭੂਤ ਦੀ ਛਾਂ ਪੈ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੂਤ? ਉਹ ਡਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਭੂਤ ਤੋਂ। ਸਾਡਾ ਫਲਾਣਾ ਕੰਮ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਟਰੱਕ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਹੀਆ ਪਾਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾਟ

ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਭੂਤ ਨੇ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭੂਤ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾ ਲਓ ਇਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ। ਭੂਤ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਫੇਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

**ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਾਰੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੯**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੀਂਹਦਾ, ਭੂਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੀਂਹਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿਸਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਬਈ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵਿਉਂਤ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਹੈ -

ਜੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੇ ਖੋਜੇ ਸੇ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੫

ਜੇ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ, matter ਦਾ ਉਹੀ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਓਹੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਖੋਜੇ ਉਹਨੂੰ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਨਾ ਜਿਹਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਨਾਮ ਜਪੇ ਉਹਦਾ ਥਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

**ਕਲਿਜੁਗਿ ਬੀਜੁ ਬੀਜੇ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਭੁ ਲਾਹਾ ਮੂਲੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੪੪੬**

ਹੁਣ ਨਾਮ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਬੀਜ ਬੀਜਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਉਹ ਬੀਜਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ? ਬੀਜੇ ਪਰ ਔਖਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ। ਬੇਰੁੱਤੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਵਰ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਵਿੱਚ ਸੇਕ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਫੁੱਲ ਫਲਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਸਾਂਭ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਤੀਰਥ ਕਰਦੇ ਓ, ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਓ, ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਓ, ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਓ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਮਨ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰ ਲਓ, ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ।

**ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਪਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੨੮**

ਹੋ ਗਿਆ ਨਾ ਨਿਹਫਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ ਮੇਰਾ ਕਿਤੇ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਧਾਰਦਾ ਹੈਂ, ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ? ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਅਗਾਹਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੈਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਲਾਹਾ ਤੇ ਮੂਲ ਦੋਨੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

**ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਇਕ ਨਾਮਿ ਉਧਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੮**

ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੀ ਸਮਾਂ, ਬਚਪਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਨੇ ਬਚਪਨ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਆਈ ਉਹਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਜੁਆਨੀ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੁਆਨੀ ਖਾ ਗਈ ਇਹਨੂੰ, ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਦੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ

ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਠਦੇ-ਭੱਜਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਹੁਣ ਨੱਠ ਕੇ ਦਿਖਾਓ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦਮ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪਾ ਖਾ ਗਿਆ, ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦਿਨ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਫੇਰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਗਰੰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣ ਜਾਏਗਾ? ਸਾਡੇ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ? ਜੇ ਅਖਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਈਏ ਹੀ ਨਾ -

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਬੁ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਬੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੭

ਇਹ ਵਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ। ਇਹਨੂੰ ਜੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਈਏ ਆਪਾਂ। ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਲੋਕਿਨ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਵਾਰੀ? ਕਿੱਥੋਂ ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਗਈ? ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਲਈ ਤੇ ਮਿਲੀ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ? ਇਹ ਤੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਗਲ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇ, ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਂਸੀ। ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਵਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪ -

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਤੂੰ ਸਰੰਜਾਮ ਨੂੰ ਤਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਮਝ ਲੈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਫੇਰ ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ।

ਹੁਣ ਕੱਟ ਦੇ ਜਮਾਂ ਵਾਲੀ ਫਾਂਸੀ।

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥ ੧ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥

ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ੨ ॥

ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥

ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥

ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲੇ ਕਪਾਟ ॥

ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥ ੪ ॥

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥

ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥

ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਏ ਨੇ -

ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਅੰ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ

ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈਂ ॥

ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ

ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ ॥

ਪੀਰ ਅੰ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੋਇਕੈ

ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ।

ਜਾ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ ਐਤੁ ਜਗਿ ਤਾ ਕਾਇਤੁ ਗਾਰਬਿ ਹੰਢੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋਗੀਪੁਰੇ ਗਏ ਮਾਲਵੇ 'ਚ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕੀ ਗੱਲ ਰੋਲਾ-ਗੋਲਾ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ, ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

"ਕਿਉਂ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ? ਨਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਲੇ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਨੇ?"

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਨਾ ਭਿਆਨਕ ਜੁਲਮ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ।

ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੋ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾ ਪਿੰਡ ਦੱਬਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦੋ ਇੰਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੱਬੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹਾਰ ਖਾ ਗਏ ਸੀ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਜੋ ਸੀ, ਪੀਰੀ ਗੜਵਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤਾਂ ਹਾਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਹਨ ਵਲ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਲੱਗਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਪਹਾੜ ਤਿੱਬਤ ਤੱਕ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਮੁਗਲ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਜਾ ਹਿੰਦੂ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਧਰਮ 'ਰਾਜੇ ਚੂਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ' ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਖੋਹੀ, ਨਾ ਦੱਬੀ। Self defence ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਯੁੱਧ ਵਰਗੇ ਸੀ। ਸੋ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਏ ਨੇ ਤੇ ਸਭ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਜਿੰਨੇ ਸੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਲਏ। ਉਹ ਜੋਗੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਕਰਮਣ ਕਰਿਆ ਲੰਕਾ ਦੇ ਉਤੇ ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਅਸੂਲ ਸੀ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣਾ ਸੀ। ਲੰਕਾ ਦੇ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੰਕਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦੇ ਦੱਖਣ 'ਚ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਭਭੀਖਣ ਨੂੰ ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਚਲੇ ਬਈ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, 42 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ, ਚਾਲੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਹੀ ਹੈ ਛੋਟਾ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਨੇਤੀ, ਧੋਤੀ, ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਹਟ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ! ਪੁਰਾਣਾ ਜੁੱਲੜ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸੌ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਇਸ ਜੋਗੀ ਦੀ। ਇਹ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਫਾ 'ਚ ਬੈਠਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਦਸਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਗੁਫਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਾਲਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਤਕੜਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਇੱਕ ਦੋ ਸਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਗੁਫਾ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੁਰਾਣਾ ਖੱਲੜ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਪੁਰਾਣਾ ਕੁੜਤਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਲੀਰ ਲੀਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਜਿਹੜਾ ਅਮੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਲਾਹ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਉਸ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੈਂ! ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਬਿਲਕੁਲ ਐਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਕਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਉਪਰ। ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ।

ਸੋ ਐਡੀ-ਐਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਸੰਤੋਖਸਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਯੋਗੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਥੱਲਿਓਂ, ਉਹਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਤੇ ਲਵ ਕੁਸ਼ ਦੀ ਜਦੋਂ ਇੱਥੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਹ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਘੜਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਦਬਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਦੀ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਇੱਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦਿਓ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਤੈਨੂੰ ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਰ ਲੈਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਏਗੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਸਮਾਧੀ ਐਡੀ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਹੜਾ ਯੁੱਗ ਚਲਦਾ ਹੈ ਹੁਣ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਿਹੜੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਸਰੂਪ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੋਗੀਰਾਜ! ਜੇ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਲ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਰ ਫਿਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਜੁਗ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰੋਂ ਦਾਨ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਪੰਜਵਾਂ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪ ਦਾ। ਤੁੱਤਾ ਯੁੱਗ ਲੰਘਿਆ, ਕਲਜੁਗ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ ਲੇਕਿਨ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਪਿਆ, ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਬਡੇ ਬਡੇ ਫੁੜ੍ਹਧਾਰੀ
ਫੁੜ੍ਹ ਹੀ ਕੀ ਛਾਇਆ, ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਚਲਤ ਹੈਂ।**

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਗਿਣਨ ਲੱਗ ਜਾਓ ਤਵਾਰੀਖ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਫੁੜ੍ਹ ਚਲੈ ਥਾ ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੩

ਦੁਰਜੋਧਨ ਦੇ ਹੇਠ ਐਨੀ ਫੌਜ ਸੀ, ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਰਾਜੇ ਫੁੜ੍ਹ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, 48 ਮੀਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 'ਚ ਖੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਓ। ਇਹ ਹੁਣ ਨਾਮ ਬੀਜਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ। ਨਾਮ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਦੁੱਖ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਸਤਿਨਾਮ ਜਪ ਲੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।**

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੦

ਇਹ ਵੱਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ-

**ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦**

ਹੁਣ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੂਰਾ ਮਹਾਤਮਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ ਲਗਿਆ ਕਢਿ ਰਤਨੁ ਦੇਵੈ ਪਰਗਾਸਿ ॥
ਅੰਗ - ੪੦**

**ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇਆ ਸਾਂਤਿ ਵਸੀ ਮਨਿ ਆਇ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਚਉਦਿਆ ਸਭੁ ਦਾਲਦੁ ਦੁਖੁ ਲਹਿ ਜਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੧੬**

ਸਾਰਾ ਦਲਿੰਦਰ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ। ਚਾਰ ਦੁੱਖ ਵੱਡੇ ਗਿਣੇ ਨੇ -
ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁੱਖ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਇੱਕ ਦਮ ਵਿਛੜ ਜਾਵੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਮੇਲ ਹੋਵੇ ਤਕਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਇ! ਹਾਇ! ਮਿਲੂ ਵੀ? ਪਰ ਨਹੀਂ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਦੁੱਖ ਹੈ ਬੜਾ ਭਾਰਾ। ਇੱਕ ਦੁੱਖ ਹੈ ਭੁੱਖ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ। ਉਹ ਭੁੱਖ ਵੀ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਸਾਰਿਆ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜੀ ਹੈ-

**ਏਹ ਤਿਸਨਾ ਵਡਾ ਰੋਗੁ ਲਗਾ ਮਰਣੁ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੯੧੯**

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਇੱਕ ਦੁੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਖੇ ਮੰਗਣੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਸਾਡਾ ਪੁੱਛਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਸੀ। ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਪਦਵੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ।

**ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫੬**

ਵੈਦਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਨਾ ਬਈ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਲਾਜ ਰਿਹਾ। ਸਾਡੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਈਆਂ। ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਲਗਦੀ ਨਹੀਂ। Aids ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਜਦੋਂ ਬੀਮਾਰੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਲੈ ਬਈ ਗਏ ਹੁਣ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਨ। ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਅਸਿਮਤਾ ਹੈ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ, ਰਾਗ ਹੈ, ਦਵੈਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਕਲਪਨਾ ਪਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਆਦਮੀ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਦੇ ਵੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਦਲਿੰਦਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ

ਜਿੰਨੀ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪੈਸੇ 'ਤੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕੀਮਤੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ -

**ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯**

ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਫਿਰੇਗੀ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਹਟ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਕਲਪਨਾ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਭ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

**ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਬਸੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੂਖੁ ਜਮੁ ਨਸੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਸਮਨੁ ਟਰੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨**

ਸੋ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸੁ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨**

ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਐਸਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੋਇਆ ਚਾਂਗੋਇਆ ਮਤੀ ਦੇਇਆ ਨਿਤ ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੮**

ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਛੇਈਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ; ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ, ਬੋਲ-ਬੋਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੮**

ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਮਨ ਗਲਬਾ ਪਾ ਗਿਆ, ਸੈਤਾਨ ਦਾ, ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਦਾ ਗਲਬਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ, ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ ਵਪਾਰੀ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਵਿਰਲੇ ਵਿਰਲੇ ਨੇ ਵਪਾਰੀ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੇ।

**ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੇਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥
ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥**

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗ ਸੋਇ ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਵਿਚਲੇ ਨੇ। ਆਇਆ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਵਿਹਾੜਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਮਿਲਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਮੁੱਲ ਕੀ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹੈ, I & my ਇਹ ਦੇ ਦੇ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਦੇ ਦਏਂਗਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ-

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੦

ਜੇ ਮੈਂ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਮ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁੱਕ ਗਈ। ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਬ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਬੂਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਲੈ। ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰ ਕੇ ਜੇ ਤੂੰ ਸਿਰ ਵੀ ਦੇ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਤੇਰਾ ਵਜੂਦ ਰਹੇਗਾ, ਚਾਹੇ ਕੁੱਤੇ 'ਚ ਰਹੇ, ਚਾਹੇ ਬਿੱਲੇ 'ਚ ਰਹੇ, ਚਾਹੇ ਮਨੁੱਖ 'ਚ ਰਹੇ, ਚਾਹੇ ਸਵਰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਤੇਰਾ ਵਜੂਦ ਰਹੇਗਾ, ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਹੰਗਾਮਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਹੈ ਨਾ ਇਹਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦੇ। ਮੇਰਾ ਫਲਾਣਾ, ਮੇਰਾ ਫਲਾਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਛੱਡ ਦੇ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਪਿਛਲੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹ ਜਾ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਜਿਨਿ
ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਕਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰਾਹ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਕਾਂਟਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਰਸਤਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ -

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਾਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਬੁਰੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ-

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਜਦ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਨੀ ਮਾਫ ਕਰਨੀ ਕਈ ਸਿਆਣੇ।

ਬੁਰਿਆਈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੁਰੇ ਨਾਲ। ਕਈ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਚਲੋ ਛੱਡੋ ਪਰ੍ਹੇ -

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਲਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣੇ।

ਬੁਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਾਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਜੇ ਕਹੇ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਵੈਸੇ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੧੪੩੦ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ objection ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਤੇ ਕਿ ਇਹ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਉਹ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਮਤ ਦੇ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ -

ਕਬੀਰ ਖੁਬੁ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਨੁ ॥

ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਭਾਈ ਸਾਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਓ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਪੂਰੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਦੂਜਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਮ ਬੀਜੋਗੇ -

ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥

ਅੰਗ -
੧੩੭੪

'ਹੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਫੇਰ ਖਾ ਲੈਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਹੋਏਗਾ, ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰ ਦਏਂਗਾ, ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਰਮ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਗਲ ਕਟਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਨੇ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਭਗਤ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਜੇ ਮਾਤੜੂ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੋ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜੀ ਮਾਰ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ। ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੋ ਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ

ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਕਹਿੰਦੇ ਵੈਰ ਰੱਖ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਂਗਾ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਮਨ 'ਚ ਲਿਆ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਫਲ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ ਦੇਹੀ ਰੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਬਰਕਤਾਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਤੇਰੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣਗੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ।

ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੬੦

ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਐਨੀ ਮਾਰ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਲੋਕ ਕੁਰਲਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਇੱਕ ਗੱਲ। ਦੂਸਰਾ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ -

ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ਤਾ ਮਨਿ ਰੇਸੁ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੬੦

ਜੇ ਤਕੜਾ ਤਕੜੇ ਨਾਲ, ਫੌਜ, ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੬੦

ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਗਊਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਨਿਸ਼ਸਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਆ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਬਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਹੋਏਗੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਆਹੀ ਕਰੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਲਓ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਨੂੰ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ -

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਰਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਝੂਠ ਦੀ ਕੰਧ ਹਉਮੈ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਟੁੱਟੇ ਕਿਵੇਂ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲ। ਉਹਦੀ ਰਜਾ ਨੂੰ ਮੰਨ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਜਾਈ, ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੰਨ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਇਹ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਉਹ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਅਰਥ ਤਾਂ ਅਨਰਥ ਕਿੰਨਾਂ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ। ਇਹਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਪਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਅਸੀਂ objection ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਉਤੇ। ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੋਲਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੭

ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੇ ਫੁਰਨੇ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਬ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਬੋਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸੁਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੈ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤਾ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤਾ।

ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਘਟ-ਘਟ ਦੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਰੱਬ ਫੇਰ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ। ਸਿਧਾਂਤ ਬਦਲਿਆ ਹੈ ਨਾ ਤੁਸੀਂ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਚੈਲੇਂਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀ। ਚੈਲੇਂਜ ਕੀਹਨੂੰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਹਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਾਬਰ ਨੇ ਏਮਨਾਬਾਦ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੈਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੱਕੀ ਪੀਂਹਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਾਸੀਰ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਚੱਕੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਦੇਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬਾਇਜ਼ਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਬਿਠਾਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਝਿੜਕ ਪਾਈ। ਉਹ ਝਿੜਕ ਇਹ ਪਾਈ ਕਿ ਐ ਬਾਬਰ! ਐਨਾ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਏਥੇ ਮਚਿਆ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਪੱਤ ਲਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਘਰ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਦਰਿੰਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵੜ-ਵੜ ਕੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਪੱਥਰ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫੌਜਾਂ-ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੀਆਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੌਜਾਂ ਜਾ ਕੇ ਨਿਹੱਥੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ, ਹੁਣ ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੋਰ ਸੁਣ ਲਓ, ਤੁਸੀਂ ਅਰਥ ਹੋਰ ਕਰਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਹੈ -

**ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥ ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੨

ਸਿਰਫ ਜੀਉਂਦਾ ਉਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਤਾਂ ਹੈ chemical life ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਖਾ ਲਿਆ ਜੀਉਂਦੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਹੈ Life ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੇੜੇ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਉਹ ਵਿਗਾਸ ਜਿਹੜਾ ਖੇੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈਗੀ ਅਸਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਓਹੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਖੇੜਾ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਕੀ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

**ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥**

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਐਨੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਇੱਕ ਬੰਦੇ 'ਚ ਹੋਣ, ਜੇ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਰੁਮਕਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ, dead ਹੈ ਉਹ। ਜਿਵੇਂ ਬੈਟਰੀ dead ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਰੰਟ ਤੋਂ ਖਾਲੀ, ਵੈਸੇ ਬੈਟਰੀ ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜੀਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆਂ 'ਚ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ -

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨

ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹਾਂ ਉਹਦੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੱਤ ਲਹਿ ਰਹੀ ਹੈ -

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਫੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨

ਤੁਸੀਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਅਰਥ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਪਤਿ ਲਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਹਰਾਮ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਾਰ ਦਿਓ ਜਿਹੜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਕਿੰਨਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਗੱਲ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੋ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨੇ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਦੇ ਉਤੇ ਫਰਕ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸੋਚ ਸਾਡੀ ਉਲਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਆਹ ਦੋ ਅਰਥਾਂ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰ ਹੀ ਨਾ, ਭਲਾ ਕਰ ਸਭ ਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥ ਦਾ ਅਨਰਥ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਹੈ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛੱਡ ਦੇ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਵਸੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੦

ਦੋ ਨਹੀਂ ਵਸਦੇ, ਜਾਂ ਨਾਮ ਹੋਏਗਾ ਜਾਂ ਇਹ ਹੋਏਗਾ -
ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸਾਧ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਤੇ ਇਹ ਖੇਪ ਭਰ ਲੈ ਨਾਮ ਦੀ-
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਬਾਕੀ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜੰਜਾਲ ਜਿਹੜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਏ ਨੇ ਤੂੰ ਛੱਡ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਖੇਪ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋ ਗਈ ਇੱਥੇ ਵੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਅਫਸੋਸ! ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਵਪਾਰ 'ਚ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਹ ਲਿਆ ਮਾਇਆ ਨੇ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮਾਇਆ ਹੋ ਕੇ ਨਾਗਨੀ ਲੜ ਗਈ,
ਮਨਮੁਖ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ।**

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥

ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਗਾਰੜੁ ਤਿਨਿ ਮਲਿ ਦਲਿ ਲਾਈ ਪਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇਈ ਉਬਰੇ ਜਿ ਸਚਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੦

ਸੋ ਇਸ ਨੇ ਨਾਮ ਵਲ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ -

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥

ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰ ਧਾਰੋ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਾਪੀ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਬਈ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਓ। ਐਨੇ ਪਾਪ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਕੇ ਪਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਲੋ ਪੁੰਨ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਪਰ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਤਨੋ ਮਨੋ ਪਾਪੀ ਵੀ ਹੋ ਗਏ, ਪਾਪ ਦੇ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥

ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰ ਧਾਰੋ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਐਨੇ ਪਾਪ ਉਸ ਨੇ ਕਰੇ, ਐਨੇ ਪਾਪ ਕਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਗਲ ਭਰ ਲਿਆ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਪਰੋਤਾ, ਗਨਕਾ ਦਾ ਪਾਪਣ ਨੇ।

ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੧

ਉਹ ਜਮਾਂਦਰੂ ਪਾਪਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਚੰਗੀ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਕੁਸੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਸੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਹਰੇਕ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ ਉਡਿ ਉਡਿ ਦਹ ਦਿਸ ਜਾਇ ॥
ਜੋ ਜੈਸੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਫਲੁ ਖਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਉਡ-ਉਡ ਕੇ ਪੰਛੀ ਫਲਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਖੱਟੇ ਫਲ 'ਚ ਚੁੰਝ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਖਟਾਈ ਦਾ ਸਵਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਕੋੜੇ 'ਚ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕੋੜੇ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਠੇ 'ਚ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਮਿੱਠੇ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰੰਗਤ ਆਦਮੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੋਰਾਂ ਚਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇ, ਚੋਰ ਚਕਾਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਜਵਾਹਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇ ਜਵਾਹਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇ, ਬੇਈਮਾਨ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕੁਸੰਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੁਸੰਗ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ।

**ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥
ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੋਰਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਦੂਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ ॥

ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੧

ਦਾਗ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਲਾ ਬਰਤਨ ਜੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾਓ, ਕਾਲੀ ਕੋਠੜੀ 'ਚ ਜੇ ਵੜ ਜਾਓ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ, ਜ਼ਰੂਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕਾਲਸ ਲੱਗ ਹੀ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਐਨਾ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸਨੇ ਵੇਸਵਾ ਬਣ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਾਪ ਜਿਹੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਪ ਜਿਹੜਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਬਈ ਮੈਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਬੀਜਾਂਗੇ ਓਹੀ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜੇ ਕੋਈ ਆਸ ਕਰੇ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਕਿੱਕਰਾਂ ਬੀਜਦਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥

ਹੰਢੈ ਉੰਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਕਿੱਕਰਾਂ ਬੀਜ ਕੇ ਜੇ ਕਹੇ ਅੰਗੂਰ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਅੰਗੂਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੇ ਉਹ ਤਾਂ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਬੋਝ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਦਮੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ। ਉਹ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸੀਗੇ, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚੋਂ reserve list 'ਤੇ ਆ ਗਏ, ਬੜੇ ਜੁਆਨ ਸੀ, ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ, ਲੈ

ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਪਤਾ ਕਰਿਆ, ਧਰਮਰਾਜ ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਗਲਤ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਉਣਾ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸੀ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇਖੇ ਨੇ, ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਨਾਉਂ ਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਲਦੀ ਲੈ ਜਾਓ ਏਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਾ ਜਾਲ ਦੇਣ, ਪਿੰਜਰ ਜਲ ਗਿਆ, ਰੂਹ ਭਟਕਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਲਈਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੇਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਤਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਹੈ ਸਾਡੇ, ਨਰਕ ਦਾ ਵੀ ਤੇ ਸੁਰਗ ਦਾ ਵੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਜਲ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾਇਆ ਉਸਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਕੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੂਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਰੂਹਾਂ ਮੱਥੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਵੱਡੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ -

ਫਰੀਦਾ ਮਉਤੈ ਦਾ ਬੰਨਾ ਏਵੈ ਦਿਸੈ ਜਿਉ ਦਰੀਆਵੈ ਵਾਹਾ ॥

ਅਗੈ ਦੋਜਕੁ ਤਪਿਆ ਸੁਣੀਐ ਹੁਲ ਪਵੈ ਕਾਹਾਹਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਵਾਹਾ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਬੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚੀ ਪਈ ਹੈ, ਦੋਜਕ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਰ ਗਿਆ ਬਹੁਤ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਵੇਂ ਹੀ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਵਰਗ ਦਿਖਾ ਦਿਓ, ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਕਿਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਇਹਦਾ ਸਰੀਰ ਲਿਆ ਕੇ ਝਿਖਾ 'ਤੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਮੋਟੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਪਾੜੀਆਂ, ਪਾੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਆਪ ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਹਾਂ ਵੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਦਸਤਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਏਧਰ ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਧਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੂਹ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਸੇਕ ਲੱਗਿਆ ਨੱਠ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਇਹਨੇ। ਲੱਕੜਾਂ ਔਹ ਮਾਰੀਆਂ ਵਗਾਹ ਕੇ, ਲੱਤ ਨੂੰ ਅੱਗ ਪੈ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਜੁਆਨ ਸੀ ਵਿਚਾਰਾ, ਦੇਖੋ ਕਿੱਡਾ ਜੁਆਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀਉਂਦਾ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੂੰ ਲੈਣ ਗਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸੀ ਹੁਣੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਔਹ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਉਹ ਲੱਗਿਆ ਨਾ। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਗਰਦਨ ਪਰਨੇ ਆ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੇਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਹਨੀਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਘਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਚਿਖਾ 'ਤੇ। ਇੱਕ ਮਿੰਟ

ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਜਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਲ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਆਇਆ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਹਾਲ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਬੜੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਣ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ। ਨਾ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀਂ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਲਗਨ ਲੱਗੀ, ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ ਤੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜਾਮਾ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਚੋਲਾ, ਆਪਣੀ ਪਿੰਜਣੀ ਦਿਖਾਉਣੀ ਕਿ ਆਹ ਦੇਖੋ ਇੱਥੇ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਚਿਖਾ 'ਚੋਂ ਉਤਰਿਆ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਆਹ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਰੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਝ ਬੰਨ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੇ ਓ ਭਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ,
ਤੈਨੂੰ ਪੈ ਜਿਉ ਪਛਤਾਉਣਾ ਦਰਗਾਹ ਜਾ ਕੇ।**

**ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਬਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛਤਾਣੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੋਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੫**

ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਭੋਗਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ-

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਤੇ ਤੂੰ ਸਮਾਂ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ -

**ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥
ਨਾਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਰਾਮ ਕਾ ॥ ਮੂੜੇ ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛਤਾਹਿ ਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੧੫੬**

**ਬਿਰਥੇ ਹੇਠਿ ਸਭਿ ਜੰਤੁ ਇਕਠੇ ॥
ਇਕਿ ਤਤੇ ਇਕਿ ਬੋਲਨਿ ਮਿਠੇ ॥
ਅਸਤੁ ਉਦੋਤੁ ਭਇਆ ਉਠਿ ਚਲੇ
ਜਿਉ ਜਿਉ ਅਉਧ ਵਿਹਾਣੀਆ ॥ ੧ ॥
ਪਾਪ ਕਰੇਦੜ ਸਰਪਰ ਮੁਠੇ ॥
ਅਜਰਾਈਲਿ ਫੜੇ ਫੜਿ ਕੁਠੇ ॥
ਦੋਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੈ ਬਾਣੀਆ ॥ ੨ ॥
ਸੰਗਿ ਨ ਕੋਈ ਭਈਆ ਬੇਬਾ ॥
ਮਾਲੁ ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ ਫੋਡਿ ਵੇਵੇਸਾ ॥
ਕਰਣ ਕਰੀਮ ਨ ਜਾਤੇ ਕਰਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਜਿਉ ਘਾਣੀਆ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੨੦

**ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੩**

ਪਾਪ ਦੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਹਦਾ ਬਦਲਾ ਤਾਂ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੇ। Law of nature ਨੇ, Law of spirituality ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ

ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੇ ਕਰਿਆ ਕੀ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤੀ ਇਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ,
ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵੇਂ।**

**ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥
ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੋਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩**

**ਖੁਸਿ ਖੁਸਿ ਲੈਦਾ ਵਸਤੁ ਪਰਾਈ ॥
ਵੇਖੈ ਸੁਣੇ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਖੁਦਾਈ ॥
ਦੁਨੀਆ ਲਬਿ ਪਇਆ ਖਾਤ ਅੰਦਰਿ
ਅਗਲੀ ਗਲ ਨ ਜਾਣੀਆ ॥ ੪ ॥
ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੈ ॥
ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੈ ॥
ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਤਿਸੈ ਨ ਜਾਣੀ ਅੰਧਾ ਤਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਪਰਾਣੀਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੨੦**

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੋਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੬

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਕੀ ਨੇ? ਧੋਖੇ ਦੇਣੇ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਣੀਆਂ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪੈਸੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰ। ਆਹ ਚੀਜ਼ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਮਿਲ ਗਿਆ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਿਸ਼ਵਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਂਦੀ, ਇੱਥੇ ਰੋਂਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਐਨੇ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਜੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹਾਂ, ਫਸਟ ਵੀ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ- **'ਖੁਸਿ ਖੁਸਿ ਲੈਦਾ ਵਸਤੁ ਪਰਾਈ ॥ ਵੇਖੈ ਸੁਣੇ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਖੁਦਾਈ ॥'** ਰੱਬ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਸੁਣਦਾ। **'ਦੁਨੀਆ ਲਬਿ ਪਇਆ ਖਾਤ ਅੰਦਰਿ ਅਗਲੀ ਗਲ ਨ ਜਾਣੀਆ ॥'** ਤੂੰ ਤਾਂ ਖਾਤੇ 'ਚ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲਭ 'ਚ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜੀਉਂਦਾ, ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਫੇਰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। **'ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੈ ॥ ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੈ ॥'** ਫੇਰ ਜੰਮੇਗਾ, ਮਰੇਗਾ, ਜੰਮੇਗਾ ਮਰੇਗਾ। ਲੰਮੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੁੱਤਿਆਂ-ਬਿੱਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਭੁਗਤਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। **'ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਤਿਸੈ ਨ ਜਾਣੀ ਅੰਧਾ ਤਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਪਰਾਣੀਆ ॥'** ਸੋ ਪਾਪ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪਿਆਰਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ

ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਐਨਾ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼, ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਪਾਪ ਲਗਦੇ ਪਿਆਰਾ ਪਾਪੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ,
ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਵੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ।**

ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੫

ਐਨੇ ਨਤੀਜੇ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ, ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਐਂ ਬਣਨੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਬੇ-ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਹ ਗਨਕਾ ਨੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਪਾ ਲਿਆ, ਐਨੇ ਪਾਪ ਬੇਖਬਰ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੇ। ਹੁਣ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਾਹ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ, ਉਹਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਦਇਆ ਫੇਰ ਇਹ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਨਾ ਪਾਰ ਕੋਈ ਲਾਵੇ,
ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਬੇੜਾ ਭਰ ਗਿਆ।**

ਖਾਲਕ ਥਾਵਹੁ ਭੁਲਾ ਮੁਠਾ ॥

ਦੁਨੀਆ ਖੇਲੁ ਬੁਰਾ ਰੁਠ ਤੁਠਾ ॥

ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ ਸੰਤੁ ਨ ਮਿਲਿਓ ਵਤੈ ਆਪਣ ਭਾਣੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੦

ਸਾਧੂ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਾਰ ਕੌਣ ਲਾਵੇ ਇਸਨੂੰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਨਕਾ ਦਾ ਹਾਲ, ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਪਾਪ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ।

ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੧

ਕੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਐਸਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਪਿਛਲੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ, ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰੁ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੈ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਅਚਾਨਕ ਆ ਕੇ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ। 'ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ' ਭੇਖੀ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ। ਭੇਖ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਾਕੂ ਪਾ ਲਓ, ਉਹ ਵੀ ਭੇਖੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਰਸ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਜਿਹਦਾ ਸੁੱਧ ਤੇ ਸਾਫ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਿਆ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਐਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਬੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਧਿਆਨ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੨

ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, 22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਕੁਰੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਆਪ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ, ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਬਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਮੌਜ ਆ ਗਈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਜਾ ਵੜਿਆ, ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਲਟਬੋਰਾ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਦਸਤਾਰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ। ਕੇਸ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਾਬੂ ਕਰੇ ਹੋਏ। ਕੱਪੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫੈਸ਼ਨਦਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਧਾ ਚੱਲਾ ਲਟਕਦਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਦਾ। ਦੇਖਦੇ ਗਏ, ਦੇਖਦੇ ਗਏ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਨਵੀਂ ਉਮਰ ਦੀ, ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਐਸੀ ਤਰਸ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਉਹਦੇ ਵਲ, ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੰਦ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਕਿ ਗਾਹਕ ਆ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿੱਧਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਉੱਠ ਕੇ ਆ ਕੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਬਾਬਾ! ਮੇਰੀ ਵੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਅੰਦਰ ਪੁੰਨ ਜਾਗ ਪਏ, ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭੈਣਾਂ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦਾ ਦਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਨਿਰਾ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਨਿਆਂ ਤਾਂ ਸਖਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦਰ ਵੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗ ਉਸ ਤੋਂ। ਪਰ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੱਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕੀ ਕੀਮਤ ਦੇਵਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨੀ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੈ, ਆਹ ਘਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਦੁਕਾਨ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ।

ਸਭ ਲੁਟਾ ਦੇ, ਦੇ ਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਲੇਖੇ 'ਤੇ। ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇ। ਝੱਪੜੀ ਪਾ ਲੈ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾ, ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰ, ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਖਾਏਂਗੀ -

ਯਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਰਾਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੰਤ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਫਸ ਗਏ -

ਜੇ ਮੋਹਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ ॥

ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ ॥

ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੇ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੨

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਉਦਾਸੀ ਛਾ ਗਈ, ਬੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ! ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਤਾਂ ਲੜ, ਲਾ ਜਾ। ਤੈਂ ਤਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਟੋਲ੍ਹਦੀ ਫਿਰਾਂਗੀ। ਲਗਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਟੋਲ੍ਹਾਂਗੀ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ? ਕੋਈ ਹੈ ਤੇਰਾ ਥਹੁ ਟਿਕਾਣਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬਾ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਊਂਗਾ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਹਾਲੇ ਧਰਤੀ ਬਹੁਤ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਤਪ ਕਰ ਹਾਲੇ ਤੂੰ, ਸੇਵਾ ਕਰ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਕਰ ਪਿਆਸਿਆਂ ਨੂੰ, ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਲਟੀਆਂ ਭਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਸੇ ਬਲਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਸ਼ੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਕਰ, ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰ ਜਾ ਕੇ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੁੰਨ ਕਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਿੱਛੋਂ ਘਰ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਲਟਬੋਰਾ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਆਇਆ ਸੀ 22 ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਜਾਦੂ ਕਰ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦਾ ਘਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਘਰ ਬਣਿਆ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਘਰ, ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਡੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਛੱਪਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੇਰ ਆ ਗਏ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਬੀਬਾ! ਹੁਣ ਤਿਆਰ ਹੋ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਵਸਤੂ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਐਡੀ ਉੱਚੀ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਵੇਸਵਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਬਚਪਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਲਟੇ ਰਾਹ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਗਿਣੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ ਉਹ ਚਾਹੇ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੇ ਓ। ਈਸਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਆਈ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੰਗ-ਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਦੇਣਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬਾ! ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹਕੂਮਤ ਤੇ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਚੰਗਾ! ਮੈਂ ਆਉਂਗਾ ਵਾਹ ਲਾਉਂਗਾ। ਪੱਥਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੋ, ਪੱਥਰ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ

ਚੁੱਕੇ ਹੱਥ, ਈਸਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠਹਿਰੋ! ਪੱਥਰ ਸਿਰਫ ਉਹ ਮਾਰਿਓ ਜਿਹਨੇ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰੀ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਵਿਚਾਰੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ। ਸਾਰੇ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਏ -

ਭੁੱਲਣ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੇ ਅਭੁੱਲ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ।

ਇੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਣੀਆਂ। ਪੱਥਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਪੱਥਰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ਕਰੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਏ, ਦੱਬੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ, ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਸੀ ਜੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਕੀ ਹੈ? ਹੁਣ ਸਾਧੂ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕੂ ਹੈ। ਚੋਰ ਹੈ, ਬਦਮਾਸ਼ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਨਕਾ, ਸਾਧੂ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ -

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਚਾਣਚਕ ਗਨਿਕਾ ਵਾੜੇ ਆਇ ਖਲੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੧

ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗਿਆ, ਅਚਾਨਕ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਧੂ ਆਣ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ,

ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਗਨਕਾ ਦੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸੰਤ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਿੰਜਰਾ ਸੀ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਛੱਪਰੀ ਵੀ ਚੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਤੋਤਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਛਰਾਟਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾੜ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਪ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖਿਆ ਬੀਬੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਹੀ ਤਰਸ ਜਾਗਿਆ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਵਿਚਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਆਪਣਾ ਗਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਰਸ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕੀਤੀ, ਗਨਕਾ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਤਰਸ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਦ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਗਾਹਕ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਪੈਸੇ ਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ ਜਿਹਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਆ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਵਸਤਰ ਭਿੰਨੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਦੇ ਧਨ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕੋ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ

ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਚੱਲੋ ਤੇ ਬੈਠੋ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਿਰੇ ਪਾਪੀ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਦਾ ਜੋ ਦਰਦ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਗਹਿਰਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਦਰਦ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ ਪੁਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟਾ! ਆਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬

ਇਹ ਤਾਂ ਦੇਹ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਬੇਟਾ! ਇਹ ਜਨਮ ਬਾਰ-ਬਾਰ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੈਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣੀ,
ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ-ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ।
ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਭਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੬੬

ਫਰੀਦਾ! ਆਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ, ਚਾਹੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੋਲੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ, ਚੰਦਨ ਦੇ ਕੋਲੇ ਬਣਾ ਰਹੀਂ ਹੈਂ ਬੀਬੀ। ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ, ਦੇਖ ਤੂੰ ਕੌਣ, ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਰਮਲ ਜੋਤ ਤੂੰ ਹਰੀ ਦੀ ਸੋਹਣੀ,
ਭਸਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਆਪ ਨੂੰ।
ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੭੫

ਬੀਬਾ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅੰਸ ਸੀ। ਨਿਰਮਲ ਸੀ, ਇਹ ਕੀ ਤੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਵਰਗੀ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ ॥
ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਰਚ ਗਈ। ਤੂੰ ਤਾਂ-

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧
ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਆਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਇਹ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਇਹ। ਆਈ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸੇ ਦਰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਸਾਰ-ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੭੪

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਸੀਖ ਤਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੯

ਦੋ ਬਚਨ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਦੋ ਬਚਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਕਿ ਬਾਬਾ! ਮੈਂ ਭੁੱਲੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਪਛਤਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਦਇਆ ਆਈ-

ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਹਬਹੁੰ ਉਸਨੋ ਦਿਤੇਨੁ ਤੋਤਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੧

ਚੰਗੀ ਮਤ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਦਇਆਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਉਹਨੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ, ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ, ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ।

ਆਉਣੀ ਤਾਂ ਨਫਰਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀ ਮਾੜੀ ਇਹ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਆਹ ਤੋਤਾ ਰੱਖ ਲੈ ਤੂੰ, ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਮਨ ਲਏਂਗੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜੋ ਬਚਨ ਕਰੋਗੇ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੧

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੯

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗੀਂ, ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਂ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਹ ਤੋਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਈਂ। ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਕਹੀਂ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਕਹੇਗਾ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੱਕ ਕਹੀ ਜਾਈਂ। ਕਹਿ ਲਏਂਗੀ? ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਸੋ ਆਪ ਸਾਧੂ ਐਨਾ ਬਚਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਰ 'ਤਾ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ,
ਗਨਕਾ ਦੇ ਤਾਰਨੇ ਨੂੰ।**

ਚੰਗੇ ਮੱਤ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਇਆਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ ਆਪਣੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਨਾਲ ਤਰਲਾ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਓ। ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬਾ! ਆਹ ਤੋਤਾ ਰੱਖ ਲੈ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਤੂੰ ਕਹੀਂ ਤੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਇਹ ਕਹੇਗਾ।

ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਿ ਖੋਲਿ ਗਇਆ ਦੇ ਵਣਜੁ ਸਓਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੧

ਲਾਭ ਵਾਲਾ ਵਣਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰੁਚੀ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਪਾਪੀ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਕੋਈ ਆਇਆ ਸੀ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦਮ ਇਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੋਤਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੋਲ ਗੰਗਾ ਰਾਮਾ, ਰਾਮ-ਰਾਮ। ਉਧਰੋਂ ਉਹ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਿਫਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੈ -

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਸਿਮਟਦੀ ਹੈ। ਨੇਤਰ

ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੰਨ ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਾਕੀ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਅੰਦਰ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਵ ਦੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੋਤਾ ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਤੋਤਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਾਮ-ਰਾਮ। ਪਹਿਲਾ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਫੇਰ ਸੁਆਸ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਫੇਰ ਕੰਠ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਨਾਭੀ 'ਚ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਤ੍ਰਿਕੂਟੀ 'ਚ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਬਿਰਤੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਇਸਦੀ ਉੱਚੀ ਉੱਠ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਹਨੇਰਾ ਸੀ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ -

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੭

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੇ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੇ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਭਿੰਨਤਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਇਹ ਜਦੋਂ ਅਵਸਥਾ ਮਨ 'ਚ ਪੱਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ। I in all, all in I. (ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ) ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਵੇ ਇਹਨੂੰ ਲਿਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਇਹਨੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥਾ ਪਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਲਿਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਜਿਹੜਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 56 ਤੇ)

ਬੰਦਗੀਨਾਮਾ

ਭਾਈ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਜਾਨਣਾ ਤੇ ਪਾਵਣਾ

ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮੇ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਦਵਾਰਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਅਮਕੀ ਨੁਕਰ ਵਿਚ ਕਈ ਵਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਚੰਭੇ ਭਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਉਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਤਨ ਨਾ ਕਰੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਦਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਾ ਖੋਦੇ ਅਤੇ ਜਿਤਨੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੇ ਦਿਸਣਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਤਕ ਪੂਰੀ ਖੁਦਾਈ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਜੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਛੇ ਇੰਚ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਖੋਦਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੇਹੀ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਜੇਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਜਦ ਤਕ ਧੁਰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਛੇ ਇੰਚਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨਾ ਪੁਟੇ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਤਨਾ ਹੀ ਉਹਲੇ ਰਹੇਗਾ, ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੀ। ਜਦ ਤਕ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਾ ਬਣਾ ਲਵੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਕਹਿਣਾ ਜਾਂ ਸਮਝਣਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹਾਸੇ-ਹੀਣਾ ਬਨਾਣਾ ਹੈ।

ਸੱਚ ਦੇ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੱਬੇ ਪਏ ਹਨ, ਖਬਰ ਉਤੇ ਜਾਂ ਇਤਨੇ ਜਾਨਣ ਉਤੇ ਆਕੜ ਬਹਿਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਣਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮੀਰ ਬਣ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਨਿਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆਂ ਰੱਬ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ।

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਲੱਭਣਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸਮਾ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਅਟਲ ਪਦਵੀ ਜਾਂ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਮਝਣਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਸਤ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ਬੜੇ ਟਪਲੇ ਲਗਾਂਦਾ ਤੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮਨ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਐਸੇ ਕਾਰਗਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਦਤਾਂ ਤਕ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦਰਅਸਲ ਆਪਣੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਧਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਭੰਨ ਤੋੜ

ਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ 'ਮਨ' ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਕਰਤੱਬ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇੱਕ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਬਗੈਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ -

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥
ਅੰਗ - ੪੮੫

ਇਸ ਆਤਮਕ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਮਨ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਨੁ ਤੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਭ ਪਾਸੇ ਤੇ ਸਭ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹਾਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕਾਹਦਾ? ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਰਾਂ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਨ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਚ ਤੇ ਮੰਦ ਵਾਸਨਾ ਨੂੰ ਬੇਖੋਫ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਉਤੇ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਨ ਇਸੇ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੀਰਕੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕੌਣ ਕਿਸ ਦੀ ਕਰੇ? ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਉਸਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਰੱਬ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ।'

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੇਵਲ ਜਾਨਣ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਵਨ ਸਮਝ ਕੇ ਬੜੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀ ਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਫਰੇਬਾਂ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਤੇ ਖਾਸਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮਨ ਦੇ ਫਰੇਬਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ (ਜਿਸ ਉਤੇ ਵੀ ਮਨ ਬੜੇ ਬੜੇ ਅਜੀਬ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਦੇ ਮੁਆਫਿਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ) ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਰਖਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਚਲਾਕਈਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹਦ ਤਕ ਬਚਾਈ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਮਨ ਉਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜ਼ਬਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਆਸੀ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਹੈ-

.....ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੬

ਬਿਲਕੁਲ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ ਹੈ। ਜਦ ਅਭਿਆਸੀ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਉਤਲੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਫਰੇਬਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕਾਫੀ ਵੱਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਤਲਬ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਤਾਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮਕ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਗੱਲ ਹੈ। ਜਦ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਤਮਕ ਸੱਚਾਈ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਮਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਮਾਈ ਪੱਕੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖੁਦ ਬਖੁਦ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲੋਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬੜੇ ਸਬਰ ਤੇ ਹੌਸਲੇ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ।

ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਤੇ ਸੱਚ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ, ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਤਸੱਵਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਚਾਅ ਉਪਜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਸੱਵਰ, ਇਹ ਚਾਉ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੇਲ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਜ਼ਾਤੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤਸੱਵਰ ਅਤੇ ਸੱਚਮੁਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮਝਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਨਹਾਂ ਵਿਚ ਅਸਲ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਮੌਜੂਦ

ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਜਾਨਣ ਤੇ ਪਾਵਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਏਸ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਬੜਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਆਤਮਕ ਸੱਚਾਈ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਦਿਮਾਗ (ਅੰਤਹਕਰਨ) ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਕਲ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਮਨ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸ ਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਇਸ ਧੋਖੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਘਟਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਹੀ ਉਹ ਉਸ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਤੇ ਸਚਾਈ ਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਰਗ ਰਗ, ਨਸ ਨਸ, ਖੂਨ ਦੇ ਕਤਰੇ ਕਤਰੇ ਵਿਚ ਸੱਚਾਈ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਦ ਉਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸੱਚ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਤੱਤਿਆਂ ਤਵਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਚਰਤੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਵੀ, ਅਭਿਆਸੀ ਨਾਲੋਂ ਨਖੇੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩
- ਸਮਾਪਤ -

(ਪੰਨਾ 54 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਹੈ ਰਾਗ ਤੇ ਦਵੈਸ਼ ਦਾ, ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਉਹ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਗਨਕਾ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਨੁਰਾ ਕੱਟ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੋ ਗਿਆ,
ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਦਾ।**

**ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਬੀਜ ਲੈ ਕਿਆਰਾ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ,
ਵੇਲਾ ਫੇਰ ਹੱਥ ਨਾ ਆਉਣਾ।**

**ਵਤ ਲਗੀ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਜੋ ਬੀਜੇ ਸੋ ਖਾਇ ॥
ਤਿਸਹਿ ਪਰਾਪਤਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਸ ਨੋ ਲਿਖਿਆ ਆਇ ॥**

ਅੰਗ - ੩੨੧

**ਰੇ ਮਨ ਵਤੁ ਬੀਜਣ ਨਾਉ ॥
ਬੋਇ ਖੇਤੀ ਲਾਇ ਮਨੁਆ ਭਲੇ ਸਮਉ ਸੁਆਉ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੦੨

ਬੀਜ ਲੈ ਖੇਤੀ, ਮਨ ਲਾ ਕੇ ਬੀਜ ਲੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਚੰਗਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਹੈ -

**ਖੋਇ ਖਹੜਾ ਭਰਮੁ ਮਨ ਕਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣੀ ਜਾਇ ॥
ਕਰਮੁ ਜਿਸ ਕਉ ਪੁਰਹੁ ਲਿਖਿਆ ਸੋਈ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੦੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਾਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ ਜੋ ਅੰਧਕਾਰ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਤੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜੀਵਨ ਦਾ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿੱਥੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਆਪਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੈਂ ਮੰਗਤਾ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਹੈ ਉਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀਆਂ ਕੋਲ, ਈਰਖਾਲੂਆਂ ਕੋਲ, ਕੱਟੜਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ -

**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੩**

ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ -

**ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬**

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ।

(-----o-----)

ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

(੫. ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ)

ਇਹ ਠੁਹਕਰ ਖਾ ਕੇ ਸੁਖੜੇ ਦਾ ਮਨ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ। ਉਹ ਹੁਣ ਇਸ ਧੁਨਿ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਆਖਰ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਨੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਐਸਾ ਪਲਟਾ ਦਿਓ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਜਨਮ ਆਵੇ, ਨਾ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਪਿਤਾ ਪਤੀ ਆਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਪਵੇ, ਨਾ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਸੱਟ ਸਹਿਣੀ ਪਵੇ, ਹਾਂ, ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰ ਟੋਲਣਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਮਾਯਾ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਨੇ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਨਾ ਛੋੜਿਆ। ਜਦੋਂ ਸੁਣੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆਯਾ ਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਵੇ। ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ ਬੀ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਬੀ ਲਵੇ। ਹੋਰਕ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾ ਪਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਗਤਿ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਧਾਂ ਵਿਚ ਟੋਲ ਕਰੇ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਮਨ ਮੰਨੇ' ਦਾ ਗੁਰੂ ਲੱਭ ਜਾਵੇ।

ਉਧਰ ਇਸ ਦੀ ਸਾਧੂ-ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸੋਐ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਈ। ਭੇਖ ਦੇ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਮਾਯਾ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਸਨ, ਸੋ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਪੁੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਜੋ ਤਾਂ ਅਚਾਹ ਲੋਕ ਸਨ ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਪੁਜਦੇ ਹਨ ਸਿਵਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਲੈ ਟੁਰੇ, ਪਰ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਭੇਖ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ਕਦੋਂ ਚਉ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖੜੇ ਦੀ ਸੋਐ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਤੋਂ ਇਕ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸਾਧੂ ਟੁਰੇ ਤੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਆ ਪੁੱਜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਸ ਲੀਲਾ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਸਾਮਾਨ ਸਾਰਾ ਸੀ, ਗਾਇਨ ਤੇ ਨ੍ਰਿਤਕਾਰੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ। ਸੁਖੜੇ ਦੇ ਗਿਰਾਂ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਗਿਰਾਂ ਆ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਗਿਰਾਂ ਕਿ ਵਡੇਰਾ ਕਸਬਾ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਸੋਂ ਬਹੁਤੀ ਸੀ ਓਥੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਰਾਸ ਲੀਲਾ ਤੇ ਸੰਕੀਰਤਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸੁਖੜੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਅੱਪੜੀ। ਆਪੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਪੜਾਈ ਗਈ।

ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਿਆਣੀ ਹੋਈ ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਚੁਕੰਨਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛ ਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਥੇ ਬਨਾਵਟ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗਿਰਾਂ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਬਾਵਾ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲੀਲਾ ਪਾਉਣੀ। ਬਾਵੇ ਦਾ ਅਪਨਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਗਾਣਾ ਤੇ ਨ੍ਰਿਤਯ ਇਸ ਕਮਾਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਖੜੇ ਕਈ ਵੇਰ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਹੋ ਗਈ। ਪਰਮਾਰਥ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਜੁੜਨ ਦੀ ਚਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਸੁਖੜੇ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਵਿਚ ਚੋਖੀ ਵਧ ਗਈ।

ਸੁਖੜੇ ਪਾਸ ਇਕ ਨੌਕਰ ਸੀ 'ਚੋਖਾ'। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਪਾਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਪੰਜਾਹਾਂ ਦੇ ਲਗਭੱਗ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਘਰ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਚਲ ਬਸਨੇ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸੁਖੜੇ ਦਾ ਸੱਚਾ ਵਿਸਾਹ ਯੋਗ ਸੇਵਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਸੁਖੜੇ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਖਲੇ ਨਾਲ ਤੱਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅਕਸਰ ਕਈ ਵੇਰ ਇਸ ਦੇ ਕੱਢੇ ਥਹੁ ਪਤੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਾਧੂ ਪਰ ਇਹ ਬੀ ਤਸੱਲੀ ਪਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਰਲੋਭ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਤਿਆਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਇਸ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਮੰਗਿਆ। ਸਾਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਰਾਮ ਮੂਰਤੀ ਦੂਰ ਕਰ ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਤਿਆਗ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ਼ਟ ਇਕ ਚਾਹੀਏ, ਦੋ ਸੇ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਏਕੋ ਦੇਵ : ਕੇਸ਼ਵੋ ਵਾ ਸ਼ਿਵੋ ਵਾ। ਦੋ ਮਿਲੋਂ ਤੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਕੇ ਚੁਨੋ। ਰਾਮ ਜੀ 16 ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ 16 ਕਲਾਂ ਸੰਪੰਨ ਹੈਂ, ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ ਇਨ ਕੇ ਚੁਨੋ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਖੜੇ ਦੇ ਦਿਲ ਲੱਗੀ, ਸੋ ਬੈਰਾਗੀ ਉਪਾਸਨਾ ਉਸ ਨੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਮੰਤਰ ਅਜੇ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਚੋਖੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਏਥੇ ਬੀ ਮਾਯਾ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਜੋ ਫਲਾਣੇ ਪਿੰਡੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਗਹਿਣਾ ਅਰਪਨ ਕਰ ਗਈ ਹੈ ਚੋਰੀ ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਕੁਪੱਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਝੇੜਾ ਹੁਣ ਤੁਸਾਂ ਤਕ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀਹ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਸੁਖੜੇ ਤਕ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਪੁਜਾ। ਤਦੋਂ ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਾਯਾ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖ ਹੋ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮੱਤੇ ਹੋ, ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਕੀਹ ਲੋੜ ਹੈ? ਜਦ ਘਰ ਦੇ, ਦੇ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੱਥੇ ਮਾਰੋ ਇਹਨਾਂ ਦੇ। ਪਰ ਸਾਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਇਸ ਮੇਂ ਹਾਨੀ ਹੈ। ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਹਾਹੁਕਾ ਖਾਧਾ। ਹਾਇ! ਖਬਰੇ ਇਕੱਲ ਹੀ ਚੰਗੀ ਸ਼ੈ ਹੈ ਤੇ ਤਦੇ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਮਨਾਂ! ਦੇਖ, ਜੋਗੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਏਕਾਂਤ ਢੂੰਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈਂ।

ਕਈ ਹਾਹੁਕੇ ਲੈ ਕੇ ਸੁਖੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੀ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਹਰ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਚੋਕਸ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਵ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਸਾਧਨ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਏਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਕੁਛ ਕੁਛ ਝਾਉਲਾ ਪੈਣ ਲਗ ਪਿਆ।

੬. ਗਿਆਨ

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸੁਖੜੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਸਾਧੂ ਤੇ ਕੁਛ ਪਤੀਜਨਾ ਆਈ ਉਹ ਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਪਾਸਕ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਭਗਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪਾਠੀ ਤੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸੀ ਪੰਡਿਤ, ਘਰੋਂ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਭੇਖ ਧਾਰ ਤੁਰਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਕੇ ਭੇਖ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੁਖੜੇ ਦਾ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਤੇ ਦਾਤਾ ਸੁਭਾਵ ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਬੀ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਗੀਤਾ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਸਮਝ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਵਲ ਹੋਰ ਰੁਖ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਣੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗੀਤਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੈ ਤਦ ਇਸ ਤੋਂ ਰਸ ਤੇ ਸੁਮਤਿ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਏ। ਇਹ ਵੀਚਾਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਜਦ ਸੁਖੜੇ ਤੋਂ ਕੁਛ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਓਥੇ ਹੋਰ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਸੁਖੜੇ ਨੂੰ ਲਗਨ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਜੋ ਮਾਯਾ ਅਤੀਤਤਾਈ ਦੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਯਾ ਅਤੀਤ ਹੋਵੇ ਬੀ। ਪਰ ਸਾਧੂ ਜਦ ਦੇਖੇ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮੇਰੀ ਚੇਲੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਸਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਯਾ ਦੀ ਮੰਗ ਪਾ ਦੇਵੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਚੁਕੰਨਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖੜੇ ਥਹ ਪਤਾ ਲਾ ਲਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਸ ਗੀਤਾ - ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਾਯਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਤੋਂ ਓਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਰਖਦੀ ਸਾਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਾਇਆਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿੱਤੀ ਬੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਓਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਾਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਦਿਆਂਗਾ। ਸੁਖੜੇ ਬੋਲੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੁੱਛੇ ਦੇ ਅੰਨ, ਬਸਤ੍ਰ, ਮਾਯਾ ਦੀ ਭੇਟਾ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਕੁਛ ਨਾ ਸਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੁੱਕ ਆਟੇ ਦਾ ਹਰ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਅਨਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁੱਕ ਆਟੇ ਵਾਂਗ ਭੋਰਾ ਬੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ? ਇਸ ਪਰ ਸਾਧੂ ਕਿਚਕਿਚਾ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਵਕਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਰੋਟੀ ਬੀ ਇਸ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਇਸ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਖਾਵੇ ਕਿੱਥੋਂ? ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਛ ਮਾਯਾ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਕੁਛ ਗੱਫਾ ਦੇ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਟੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਹਾਹੁਕਾ ਖਾਧਾ - ਕਿ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਐਨੀ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ, ਕੀ ਸਾਧੂ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਯਾਚਕ ਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਕੋਈ

ਵਲ ਨਾਲ। ਕੀਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਧਨ ਕੋਈ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਐਸਾ ਧਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਚਕ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਏਹ ਮੇਰੇ ਯਾਚਕ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਨਿਸ਼ਚੇ, ਹੇ ਭਗਵਾਨ, ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਐਸਾ ਹੋਏਗਾ ਜੋ ਤੇਰਾ ਯਾਚਕ ਹੋਏਗਾ ਅਰ ਮੇਰੇ ਯਾ ਮੇਰੇ ਧਨ ਲਈ ਉਸ ਵਿਚ ਯਾਚਨਾ ਨਾ ਹੋਏਗੀ।

੭. ਖੁਦਾ ਪ੍ਰਸਤੀ

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਧਾਰਨ ਸਾਧੂ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਟਿਕਦੇ ਤੇ ਟੁਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਲੀ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਬੀ ਕਈ ਆਏ ਤੇ ਕਈ ਗਏ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਆਉਣਾ ਤਿਸ ਮਹੰਤ ਕਹਿਨਾ ਅਹੋ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਜੇ ਇਹ ਹਮਾਰੀ ਚੇਲੀ ਬਨੇ ਤੇ ਬੜੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਬੀ ਕਈ ਆਏ ਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਸੁਖੜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਗਰ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਬਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਇਕ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਦੀ ਸੱਤਯਾ ਜਿਸ ਦੀ ਫਲਵਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਖੜੇ ਕੁਛ ਸਖੀਆਂ ਬਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਚੋਖੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈ। ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਚੋਖੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰਥ ਦੱਸਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਅੱਲਾ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਦ ਡਿੱਠੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਾਲਕਾ ਹੈ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸਾਈਂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਂ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਬਾਲਕਾ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ, ਚੋਖੇ ਨੇ ਇਕ ਮੋਹਰ ਇਸ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ। ਇਹ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਮਿਆਨਾ ਤਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਅੱਠ ਦਸ ਰਸਤੇ ਸਨ। ਬਾਲਕਾ ਜਦ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਈਂ ਜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ - ਮੂੰਹ ਲਾਇਆ ਤੇ ਗਵਾਇਆ। ਸਹੁਰਿਆਂ ਕਿੱਡਾ ਦੀਦਾ ਦਲੇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਉਠਨੈਂ ਤੇ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਈ ਆਉਨਾਂ ਹੋਂ। ਹੈਂ, ਰੱਬ ਤੂੰ ਖਿਡੋਣਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਘੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਪੁੱਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਅਸੀਸ ਦੇ ਦਿਆਂ ਰੱਬ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਵਾਂ। ਰੱਬ ਮਰ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਚਲਾ ਜਾਹ, ਦੂਰ ਹੋ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਅਚੰਭਾ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਰਯਾਤਮਾ ਉਤੇ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਕਿੰਵ ਬੁੱਝ ਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦਾ ਰਾਹ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਫਕੀਰ ਨੇ ਕੁਤਕਾ ਚੁੱਕਿਆ ਮਾਰਨ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਠਿਠੰਬਰ ਗਿਆ, ਅਹੋ, ਇਸ ਮਾਈ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਾਂ ਭਾਗ ਦੀ ਰੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਮੌਲਾ ਮਿਲੇਗਾ ਘਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਪਈ

ਹੈ। ਮਿਲੇਗਾ ਜੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਸੁਘੜੋ ਨੇ ਪੰਜ ਮੁਹਰਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆਂ। ਫਕੀਰ ਨੇ ਭੁਆ ਕੇ ਪਰੇ ਸੁਟੀਆਂ। ਹਮ ਕੋ ਠਗਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਗਨ ਸੇ ਫਕੀਰੋਂ ਕੋ ਮਤਲਬ? ਲੇ ਜਾ। ਮੌਲਾ ਬਿਕਤਾ ਹੈ ਸੋਨੇ ਕੇ ਭਾ? ਮੌਲਾ ਕਾ ਦਾਮ ਸਿਰ ਹੈ। ਸੁਸਰੀ ਅਗਰ ਤਲਬੇ ਮੌਲਾ ਹੈ ਤੋ ਹਾਥ ਧੋ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇ। ਹੈਂ? ਹਮ ਖੁਦਾ ਖਾਹੀ ਓ ਹਮ ਦੁਨੀਆਇ ਦੂੰ। ਈ ਖਿਆਲ ਅਸਤੋ ਮੁਹਾਲ ਅਸਤੋ ਹਨੂੰ। (ਨਾਲੇ ਰੱਬ ਮੰਗਦੀ ਹੈਂ ਨਾਲੇ ਕਮੀਨੀ ਦੁਨੀਆਂ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੁਦਾਪੁਣੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਕਠਨ ਹੈ)। ਸਾਰੀ ਲੁਟਾ ਦੇ ਮਾਲ ਦੌਲਤ, ਫਕੀਰੋਂ ਸੇ ਮਸਖਰੀ ਕਰਨਾ ਛੋੜ ਦੇ। ਕੰਬਲੀ ਪਹਿਨ, ਫਿਰ ਆ ਤੁਝ ਕੋ ਅੱਲਾ ਮਿਲਾ ਦੇ। ਦੌਲਤ ਬੀ ਪਾਸ ਰਹੇ, ਅਮੀਰੀ ਠਾਠ ਬੀ ਰਹੇ। ਹੈਂ ਰੇਸ਼ਮ ਕੇ ਗਦੈਲੋ ਪਰ ਖੁਦਾ ਦੁੰਡਤੀ ਹੈਂ? ਪੜ੍ਹੋ ਕਿੱਸਾ ਅਧਮ ਇਬ੍ਰਾਹੀਮ ਕਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੋੜ ਕਰ ਮੌਲਾ ਮਿਲਾ। ਬਸ ਅਬ ਜਾਓ। ਤੇਰੇ ਪਰ ਰਹਮਤ ਤੂੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਕੀਰ ਕੋ ਬੀ ਤਰਸ ਹੈ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਔਰ ਖੁਦਾ ਕੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪਰਦਾ ਹਾਯਲ ਹੈ ਦੌਲਤ ਕਾ, ਪਰਦਾ ਖੈਚ ਦੇ, ਖੁਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਬਸ ਜਾਓ। ਮਾਲ ਦੌਲਤ ਸੇ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਕਰ ਆਓ। ਲੁਟਾ ਦੇ ਅੱਲਾ ਕੇ ਨਾਮ ਪਰ ਫਕੀਰੋਂ ਕੋ (ਅਟਕ ਅਟਕ ਕੇ) ਹਾਜਤ ਮੰਦੋ ਕੋ, ਪਰ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਗੀ ਖੁਦਾ ਕੇ ਪਿਆਰੋਂ ਕੋ, ਖੁਦਾ ਕੇ ਪਯਾਰੇ ਕੋ, ਸੁਨਾਂ ਵੁਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਪੜੇਗਾ ਦਰਗਾਹ ਮੈਂ, ਜਾਓ, ਅਬ ਜਾਓ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਫਕੀਰ ਨੇ ਕੁਤਕਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਸੁਘੜੋ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਟੁਰ ਪਈ, ਪਰ ਨੀਮ ਬਾਵਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ, ਨਿਰਲੋਭ ਹੈ, ਗੱਲ ਪਤੇ ਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਯਾ ਤੇ ਰਾਮ ਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਇਕ ਮਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ! ਫੇਰ ਲੁਟਾ ਦਿਆਂ ਧਨ ਧਾਮ? ਕੀਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਏਸ ਨੂੰ ਜੇ ਇਹ ਹੈ ਪਰਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਈ। ਚੋਖਾ ਬੀ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਤਸੱਲੀ ਪਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਉਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸ੍ਰਾਮਨਿ ਨੇ ਮਾਯਾ ਸੱਟ ਪਾਈ ਤਾਂ ਕੀਹ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚੇਰਗੀ ਤੇ ਟੁੱਕ ਮੰਗ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਯਾ ਕਰੇਗੀ? ਆਪਣੀ ਸ੍ਰਾਮਨਿ ਦਾ ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਉਸਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਲੱਗਾ। ਉਧਰ ਸ੍ਰਾਮਨਿ ਦਾ ਰੁਖ ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਬੀਬੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਦੁਸਰੇ ਮਤ ਦੇ ਫਕੀਰ ਤੇ ਪਤਿਆ ਗਏ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਖ ਦਾ ਮੈਂ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਸਭ ਕੁਛ ਲੁਟਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਾਂਙੂ ਇਹ ਬੀ ਭੁਲੇਖਾ ਨਿਕਲ ਪਿਆ ਤਾਂ ਨਾਲੇ ਗਰੀਬੀ ਸਹੇੜੀ ਨਾਲੇ ਜਗਤ ਦਾ ਹਾਸਾ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਦਿਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸ ਦਿਨ ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਹਾਂ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਂ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਅੰਤਰਯਾਤਮਾ ਦੀ ਕੀ ਖੇਲ ਹੈ ਓਥੇ। ਸੁਘੜੋ ਬੀ ਸੋਚਵਾਨ ਸੀ, ਤਜਰਬੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਆਖਣ ਲੱਗੀ, ਜਾਓ, ਪਰ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਟੁਰਨਾ, ਉਹ

ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਹੋਵੇ ਸੱਚਾ ਤੇ ਕੋਈ ਸਰਾਪ ਲੈ ਆਓ ਅਣਮਾਯਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ? ਫਕੀਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਨਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਉਲਟ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੋਖੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਤੋਖਲਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬੀ ਕੁਛ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਆਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ।

ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਚੋਖਾ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਸ੍ਰਾਮਣੀ ਜੀਓ! ਰੱਬ ਬਖਸ਼ੇ, ਅਸੀਂ ਭਲੇ ਬਚੇ! ਓਥੇ ਤਾਂ ਭਜਨ ਕਿ ਬੰਦਗੀ, ਫਕੀਰੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਜਪ ਤਪ ਸਾਧਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਮਿਲਦੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਲੋਭ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਏਥੇ ਤਾਂ ਨਿਰੀ ਤੇ ਸੁਧੀ ਠੱਗੀ ਹੈ। ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਆਪੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਚੇਲਿਆਂ ਪਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਦ ਕੁਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਤੋਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੋਂ ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਦਾ ਪਤਾ ਅਭੋਲ ਹੀ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮੰਗਣੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਉਸ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਦੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਕੀਰ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਨ, ਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਇਕ ਇਕ ਮੁਰਾਦ ਲਈ ਮੁਕਰਰ ਹੈ। ਜਿਹਾ ਕੁ ਪੁੱਤ ਦੀ ਮੁਰਾਦ, ਦੌਲਤ ਦੀ ਮੁਰਾਦ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਦੀ ਮੁਰਾਦ, ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ, ਰੱਬ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਆਦਿ। ਸੋ ਜਿਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਥਾਣੀ ਜਦ ਸਾਯਲ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਠੱਗ ਸਾਈਂ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਓਸੇ ਮੁਰਾਦ ਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਓ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੁੱਤ ਘੜੇ ਪਏ ਹਨ? ਆਏ ਨੇ ਪੁੱਤ ਮੰਗਣ! ਐਉਂ ਸਾਯਲ ਤੇ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਰਯਾਮਤਾ ਦਾ। ਫੇਰ ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਹਵਾ ਕੇ ਵਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਲਕੇ ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਮਾਯਾ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਵਜੋਂ ਲੈ ਲੈਨਦੇ ਹਨ। ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਅਤੀਤ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਛ ਚਿਰ ਇਕ ਥਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਡੇਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਉਹ ਆਏ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦੌਲਤ ਦੀ ਮਾਰ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਕਈ ਹਿਕਮਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚ ਧਸ ਧਸ ਕੇ ਤੇ ਮਾਯਾ ਖਰਚ ਕੇ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਪਰਤਾ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾ ਸੰਭਾਲ ਲਓ, ਜੇ ਤਸੱਲੀ ਅਜੇ ਬੀ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਪਰਤਾ ਲਓ ਆਪ ਬੀ।

ਸੁਘੜੋ ਘਬਰਾਈ, ਆਪਣੇ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ, ਫੇਰ ਠਿਠੰਬਰੀ ਜੋ ਅਮੰਨਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਮੰਦਾ ਲੱਗਾ। ਫਿਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਖੀ ਪਲਾਹੀ ਹੱਥ ਪਾਵੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਗਲਤ ਨਿਕਲੇ ਚੋਖੇ ਦਾ। ਅੰਤ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦਸਾਂ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਭੋਸ ਵਟਾ ਕੇ ਫੇਰੇ ਪਾਏ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਪੜੀ ਕਿ ਜੋ ਚੋਖਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ।

(-----)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਚੌਥਾ

ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਚੱਕਰ, ਇਕ ਦੌਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ, ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਸਮਾਂ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ੪-੬ ਵਜੇ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਵੇਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਆਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਵੈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰੋ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਹੋਵੋ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਥੱਲੇ ਹੋਵੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਆਸ ਉੱਖੜੇ ਹੋਣ। ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਪਿੰਗਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਵੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰੋ ਜਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਇਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋਵੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ, ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਬੇਚੈਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਲਚਲ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤਾਪਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਪੁੰਨਤਾ 68 ਤੋਂ 72 ਡਿਗਰੀ ਫੈਰਨਹਾਈਟ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਪੇਟ ਬਹੁਤ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਖੂਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹੋਵੇ। ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਭਾਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਸੁਸ਼ਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਸਾਧਕ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਸਾਧਕ ਲਈ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਭੋਜਨ ਲੈਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਵਿਚ ਕੁਛ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪਾਣੀ, ਜੁਸ, ਦੁੱਧ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਵਧੇਰੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਜੜ੍ਹਤਾ ਲਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਕਾਵਟ ਲਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸੀਮਤ, ਨਿਯਮਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ, ਆਦਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਨਿਯਮਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਸਨ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਂਤ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿਲਜੁਲ ਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਰਾਮ ਦੇਹ, ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਬੇਅਰਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ, ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ। ਚਾਨਣ ਦੇ ਵਿਘਨ

ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ, ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਤਾਪਮਾਨ ਠੀਕ ਰੱਖੋ। ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖੋ, ਸਿਰ ਗਰਦਨ ਧੜ ਇੱਕੋ ਹੀ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਧਿਆਨ ਭਟਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜੋੜੋ, ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰੱਖੋ, ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਓ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣ ਵੀ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਓ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਆਸ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਮਨ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਤੁਰੇਗਾ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਨ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਾਧਕ ਉਚੇਰਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਧਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਨਤਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨ ਭਟਕੇ ਆਪਣੇ ਗੋਲ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜੋ, ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਦ ਤੰਗ ਕਰੋ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਮੋੜੋ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ, ਸੋਚ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸੰਵੇਗ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਉਣ ਦਿਓ, ਦੇਖੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਲਵੋ ਉਸ ਤੋਂ ਹਟਾ ਲਵੋ ਦੂਰ ਕਰੋ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਓਗੇ ਇਹ ਹਟ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੋਈ ਮੂਰਤ, ਕੋਈ ਬਿੰਬ ਹੋਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਸਕੋ, ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸਕੋ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਵੇ ਕੁਛ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਚਾਨਣ ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਪਕੜੋ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਾਨਣ ਏਧਰ ਉਧਰ ਹੋਵੇ, ਦੇਖੋ ਕਿਧਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਮਨ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਜਦੋਂ ਮਨ ਏਧਰ ਉਧਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੇਖੋ, ਜਦੋਂ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹਟੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਕਿਸੇ ਮੂਰਤ ਤੇ ਬਿੰਦ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਮੂਰਤ ਬਨਾਉਣੀ ਇੱਕ ਸਹਿਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਗੱਥ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਦਾ ਨੌਹ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਦੁਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸੁਆਸ, ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਬਹਾਅ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ, ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖੋ, ਭਟਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਰੱਖੋ। ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਝਟਕਾ ਨਾ ਲਗਣ ਦਿਓ, ਰੁਕੋ ਨਹੀਂ, ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਦਿਓ, ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਦਿਓ, ਨਿਯਮਤ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਸੁਹਿਰਦ ਹੋ ਕੇ ਕਰੋ, ਲਗਾਤਾਰ ਕਰੋ, ਫਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਲਈ ਸਥਿਰ ਰੱਖ ਸਕੋ, ਨਤੀਜਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਡੂੰਘੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੋਈ ਨਿਪੁੰਨ ਡੇਢ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ, ਮਨ ਦਾ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਏਧਰ ਉਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੁੱਧੀ, ਸਿਆਣਪ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਮਾਨਸਿਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ, ਵਸਤੂ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਅ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟੇਜ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿੱਥੋਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲੰਘ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਮਨ ਤੇ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ ਇੱਕ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੂਸਰਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆ, ਤੀਸਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਭਾਵ ਫੋਟੋ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜੋ ਵੀ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਸਚੇਤਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਉਹ ਵਸਤੂ ਮੰਤਰ ਜਾਂ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚੇਤਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੰਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮੰਤਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ, ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਧਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਵਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਮੰਤਰ ਨਾਲ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਕ ਪੜਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੰਤਰ ਜਾਂ ਫੋਟੋ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਕ ਮੰਤਰ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਧਿਆਨ, ਧਿਆਨ, ਧਿਆਨ ਸਭ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਥਿਲਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਇੱਕ ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਡੂੰਘੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰੀ ਚੇਤਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਘੋਖਣਾ, ਤਰਕ ਕਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਜਾਗਦਾ, ਮਨ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਹਉਮੈ, ਲੋਭ, ਵਿਰੋਧ, ਦਵੰਦ, ਭੈ, ਅਸੰਤੋਸ਼, ਸੁਸਤੀ ਹੋਰ ਕਈ ਅਵਗੁਣ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਆਵਾਗੋਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੁਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਧਿਆਨ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ - ਪੂਰਾ, ਸੰਪੂਰਨ, ਗੁਪਤ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ। ਸੰਪੂਰਨ ਧਿਆਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਸਥੂਲ

ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਕੋਈ ਆਕਾਰ, ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਤੇ। ਸੂਖਮ ਧਿਆਨ ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਧਿਆਨ ਚਾਨਣ ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਹੈ।

ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਚੇਰੀ ਚੇਤਨਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਪੌੜੀ, ਹਰ ਇੱਕ ਧਿਆਨ ਦਾ ਪਲ, ਮਨ ਨੂੰ ਲੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚਾਰ ਪੱਖ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਭ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਆਪੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਹਨ ਭਾਵ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਪੌੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਮੂਲ ਤੱਤ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ, ਧਿਆਨ ਤੇ ਧਿਆਨ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਕਾਗਰਤਾ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਦਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸੰਪੰਨ, ਸੰਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰੇਖ ਦੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਹਾਨੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਭਿਆਸ ਗੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਸ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਛ ਮੁੱਢਲੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨੇ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਹਨ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਚਿਤ੍ਰ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ : ਹਿਰਦੇ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁੱਢਲਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਆਪਣੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਆਸਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਵੇ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਵੇ, ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੋ। ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚਿੰਨ ਕੋਈ ਵੀ ਆਕਾਰ ਬਣਾਓ ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ, ਬੁੱਧ, ਈਸਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ, ਇਸ ਮੂਰਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਨਣ ਹੀ ਚਾਨਣ ਦੇਖੋ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ, ਮਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੋ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਚਿੱਤਰ ਪੁਰਾਣੇ ਗੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ (ਭਾਸ਼ਨਾ) ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੁੱਧ (3)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਤੱਕਰ (ਛਾਛ)

ਰਿੜਕੀ ਹੋਈ ਲੱਸੀ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਮਾਦੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਲ ਕੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਇਹ ਨਵ-ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਲੱਸੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਘੱਟ ਹੀ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੱਸੀ ਨੂੰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੇਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੱਕਰ (ਲੱਸੀ) ਦੇ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਰੋਗ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਥਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਸਥਾਨ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਤੱਕਰ (ਲੱਸੀ) ਦਾ ਹੈ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਸੀ ਦੇ ਗੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ - ਤੱਕਰ (ਛਾਛ) ਅਮਲ (ਖਿੱਟਗਸੀ) ਉਸ਼ਨਵੀਰਜ, ਕਸੈਲੀ, ਸੁਆਦਿਸ਼ਟ, ਲਘੂ (ਹਲਕੀ), ਪਾਂਡੂ (ਪੀਲੀਆ), ਬਵਾਸੀਰ, ਪਲੀਹਾ ਰੋਗ (ਤਿੱਲੀ ਦਾ ਵੱਧ ਜਾਣਾ) ਅਰੁੱਚੀ (ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਾ ਕਰਨਾ), ਬਿਖਮਜੂਰ (ਮਲੇਰੀਆ), ਦੀਪਣ ਪਾਚਣ, ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਮਾਦਾ, ਸੋਜ, ਅਤੀਸਾਰ (ਦਸਤ) ਸੰਗਰਹਿਣੀ ਰੋਗ, ਤਿੱਖਾ (ਤਹਿ) ਉਲਟੀ, ਮੁਟਾਪਾ, ਕਫ, ਵਾਯੂ ਨਾਸ਼ਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮਧੁਰਵਿਪਾਕ, ਹਿਰਦੇ (ਦਿਲ) ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਵਰਧਕ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਰੋਗ ਵੀ ਠੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੀਸਾਰ (ਮਰੋੜ) ਵਿੱਚ ਲੱਸੀ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲੱਸੀ ਹੀ ਪਿਲਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਚੌਲ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਅਤੀਸਾਰ (ਦਸਤ) ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਰੋਗੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਮਾ ਵੀ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਤੇ ਧਾਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਸ, ਰਕਤ, ਮਾਸ, ਚਰਬੀ, ਹੱਡੀ, ਮਿੱਝ, ਸ਼ੁਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਕਰ (ਲੱਸੀ) ਮਾਨਵ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੱਸੀ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰੋਗ ਨਵਿਰਤ ਹੋਏ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਨਅਗਨੀ (ਪੇਟ ਦੀ ਅਗਨੀ) ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ - ਮੰਦ ਅਗਨੀ, ਬ੍ਰਿਖਮ ਅਗਨੀ, ਤੀਖਣ ਅਗਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮ ਅਗਨੀ ਚੰਗੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਮ ਅਗਨੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਚ ਜਾਵੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਮ ਅਗਨੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਰੋਗ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਬਿਖਮ ਅਗਨੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ ਕਦੇ ਪਚ ਜਾਣਾ, ਕਦੇ ਨਾ ਪਚਣਾ। ਤੀਜੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤੀਖਣ ਅਗਨੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਗਨੀ ਸਰੀਰ ਵਾਸਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਖਮ ਅਗਨੀ ਤੇ ਮੰਦ ਅਗਨੀ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਪਚਣ

ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਧਾਤੂਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਮਿਲਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੱਸੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਮੰਦ ਅਗਨੀ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰੋਗ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੱਟੀ ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲਾਭ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮਲ ਪਿੱਤ (ਖੱਟੇ ਡਕਾਰ) ਜੈਸਾ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਜ਼ੀ ਮਿੱਠੀ ਲੱਸੀ ਵਰਤਣੀ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਪੇਟ ਸਬੰਧੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸੈਧਾ ਨਮਕ ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਰਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਮਾ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੱਸੀ ਹਿਰਦੇ (ਹਾਰਟ) ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ ਦੀ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਆਚਾਰੀਆਂ ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਦਾ ਵਧਣਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਕਤ ਚਰਬੀ ਦੇ ਜੰਮਣ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਖੂਨ ਚਰਬੀ ਜੰਮਦੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੁਆਦੂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਭੋਜਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾ ਲੈਣ ਕਾਰਣ ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜ਼ੀਰਣ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਲੱਸੀ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿੱਦੋਸ਼ (ਵਾਤ, ਪਿੱਤ, ਕਫ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਹੀ ਰੋਗ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਵਾਤ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ ਵਾਯੂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੂਣ ਅਤੇ ਸੁੰਢ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿੜਕੀ ਹੋਈ ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰੀਰ ਲਈ ਪੌਸ਼ਟਿਕ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਲੱਸੀ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਅਤੇ ਬੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਛੂਤ ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਲੱਸੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਤੋਂ ਲੱਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਦਾ ਬੜਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੋ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਕਫ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਬਲਗਮ) ਅਮਲਪਿੱਤ (ਖੱਟੇ ਡਕਾਰ) ਮੂਰਛਾ (ਬੇਹੋਸ਼ੀ) ਅਤੇ ਰਕਤ ਪਿੱਤ, ਧਯੀ ਰੋਗ (ਟੀ.ਵੀ) ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲੱਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

(-----)

(ਪੰਨਾ 61 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਜਗ੍ਹਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਤਸਵੀਰ ਮੂਰਤ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਓ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਪੂਰਣ ਅਕਿਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਮੂਰਤ ਤੁਸੀਂ ਚੁਣੋ ਉਸੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖੋ, ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸਥਾਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ, ਆਸਨ ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਮਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਕਸ਼ਣਾਂ ਲਈ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਦੌੜਨਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋੜੋ, ਮੋੜ ਕੇ ਫੇਰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰੋ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾਏਗੀ, ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਮਨ ਦਾ ਬਾਹਰ ਦੌੜਨਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਮਨ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਸੁਖਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਉਤਰਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਚੇਤਨਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਮਨ ਦੀ ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਤਰਾਟਕ : ਬਾਹਰ ਦੇਖਣਾ -

ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਤਰਾਟਕ ਬਾਹਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਨੇਤਰ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਨੇਤਰ ਝਪਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਧੇਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਾ

ਨਿਕਲ ਆਵੇ ਅੱਖਾਂ ਥੱਕ ਨਾ ਜਾਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਕਰੋ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਰੋ ਫੇਰ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਵੋ। ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਨੂੰ, ਜਗ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਲੋ, ਖਿੱਚੋ ਤੇ ਢਿਲਾ ਛੱਡੋ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਸੰਵੇਦਨਾਆਤਮਕ ਤੇ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਵਰਗ ਕਰਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਤਰਾਟਕ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਜ਼ਰ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹੋ, ਹਰ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ, ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਰੋਕੋ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਇਹ ਕਾਫੀ ਔਖਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਘੋਖੋ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਏਧਰ ਉਧਰ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖੋ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਵਧਦੇ ਜਾਣਗੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਮਨ ਸਾਫ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘੋਖਣਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਓਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਤਾ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

Subscription form

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India			Annual	Life
Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	U.S.A. 50 US\$	500 US\$
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	U.K. 30 \$	300 \$
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530	Aus. 80 \$	800 \$
life	Rs.2000/2080		Europ 50 Euro	500 Euro

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਤੇ ਗਿਆ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਧੇਰੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ ਦਿਓ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟਿਕ ਜਾਵੇਗਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕੋਗੇ। ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਤੀ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਵੋਗੇ, ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਵੋਗੇ, ਮਨ ਭਾਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਰੁਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਆਤਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਸੁਣਨ, ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੋ, ਮਨ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕਰੋ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਨ ਸੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇਗਾ, ਲੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਇਹ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਜੋ ਵੀ ਘਟਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਲਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੇਵਲ ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ।

ਚਲਦਾ.....!'

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਰਾਬਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 3 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਿਤੀ 4 ਜੂਨ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਗੇ।

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਸਾਚ	50/-
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸੋਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੧)	Rs. 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੨)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੩)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੪)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -੫)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਰਾਬਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

Thus Namdev came to be worshipped all over India and he is worshipped even today. Lord Creator appeared before him in manifest form 72 times. Sometimes, He came to revive a dead cow, sometimes to build his shed, sometimes to turn the face of the temple, sometimes to drink milk offered by him. Thus Namdev had God's glimpse very many times. Similarly, take the case of Saint Kabir –

'Kabir, discarding weaving and carding yarn, Into love of God's feet was absorbed: The low caste weaver thus became a store of merit.' P.487

*ਬੁਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ॥
ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ ਗਹੀਰਾ॥ ਅੰਗ - 487*

Ask Kabir. He used to do weaving and carding. How poor he was! About him, his mother said, "He tells us to live on parched grams, while loaves he serves to holy men and saints. He tells us to sleep on the bare floor, while the few cots in the house he offers to the saints to sleep on." But how great and glorious is the Name Divine! Kabir Sahib liberated 75 million people. He lived upto old age. So, regarding the greatness of God's Name you can ask him.

Once Kabir Sahib had gone out when a Raja (King) came to know that by reciting God's Name all sorrows and sufferings are annulled. Holy congregation!

this is not a hollow claim. It is perfectly true.

'The Name Divine is the sovereign remedy of all ills.' P.274

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ॥

ਅੰਗ - 274

He, who does not find a cure for his ailment anywhere, can get well by meditating on the Name with faith and devotion. The cure comes naturally. So, a Raja (King) came to Kabir Sahib's house. He was afflicted with leprosy. He was in great torment. Foul smell emanated from him. Coming to Kabir's house, he inquired about him.

His wife said, "He has gone out and will return after some time."

The King said, "Mother! I am in great torment. Kindly show mercy to me. I have come from afar." He told her about his affliction. Kabir's wife felt pity for him.

He said, "Sit in front of me." He sat as directed.

She said, "Utter Rama! Utter Rama! Utter Rama!" (God's Name).

First she uttered 'Rama' herself.

Then she made him utter God's Name thrice, and said, "Go and take bath."

He took bath and as a result of well-earned holy Name, he was cured fully. Thus Mother Loi came to be praised by the people. The news of her effecting a cure spread throughout the city. People remarked, "Saint Kabir is great no doubt, but Mother Loi is not less great than he is. Blessed is Mother Loi! Blessed is Mother Loi!" As

Kabir Sahib came, he heard people saying, “O Saint! you are undoubtedly blessed, but Mother Loi too is highly blessed.” He wondered why his wife was being glorified. After all what had she done which made people praise her? He knew all right because he was omniscient. He or she who serves the holy, naturally comes to acquire miraculous worldly and spiritual powers. His wife attended the company of the true and holy men. She scrubbed their unclean utensils and stood by Kabir Sahib in rendering service to saints and holy men. This service of the holy too is God's worship. More than that, she looked after Kabir Sahib, washed his clothes, prepared food and rendered various other services. By rendering service to the holy, one comes to acquire spiritual powers.

So, when Kabir Sahib heard his wife's praises, he asked a devotee, “What is all this?” He said, “Reverend sir! a king had come. By making him utter ‘Rama’ (God's Name) thrice, Mother Loi cured his affliction of leprosy.” He said, “What was the need of uttering God's Name thrice? Why so cheap?”

He was annoyed, Guruwards' annoyance or anger is like a furrow in water, while an apostate's annoyance is like a furrow in stone. Guruwards don't harbour annoyance for anyone for long—

'Farid, return thou good for evil; in thy heart bear no wrath or revenge.

Thus with thy body be free of maladies, And thy life have all blessings.' P.1382

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਾਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥ ਅੰਗ - 1382

He was a little annoyed with her for having expended the Name so cheaply. When he returned, his wife advanced to meet him and greet him, but he did not stop and went inside without looking at

her and acknowledging her greeting. Going in, she tried to take hold of his scarf, his stick and his begging bowl, but he placed them himself, and sat on the cot. When she tried to greet him with folded hands, he turned his back towards her. When she went to the other side, he again turned his back. At that moment, Kabir Sahib's wife felt deeply hurt—‘What! Why this kind of annoyance with me? I have done nothing to offend him.’ So, with folded hands, she prayed—

Refrain: Cut me with a saw all right, But kill me not by turning thy back upon me.

ਧਾਰਨਾ - ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦੇ,

ਕਰਵਟ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰੀਂ - 2, 2.

'To be cut with a saw is better than that thou turnest thy back on me.' P.484

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ॥

ਅੰਗ - 484

She said, “Sir! you may cut me with a saw but I cannot bear your turning your back upon me. I cannot bear your anger and annoyance.”

'Listen to this my supplication: in thy embrace enclose me.' P.484

ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ॥

ਅੰਗ - 484

Why did you turn your back upon me?

'Even if thou cut my body, I shall not turn away my limb from thee.

Even though my body falls or perishes, I shall not break my love for thee.' P.484

ਜਿਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ॥

ਅੰਗ - 484

You may cut me asunder, but I will not utter a bad word. My body may perish, but I shall not break off my love for you for all ages—

'Between thee and me, there is not another.

Thou art the same Spouse and I the same wife.' P.484

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ॥ ਅੰਗ - 484

No backbiter has come between you and me. I am your wife and you are my husband. Then what is the reason of your turning your back upon me? What has made you angry with me? Please let me know about it." At that moment, Kabir Sahib said—

*'Saith Kabir: Listen, O Loi!
Now in thee I have no faith.'* P.484

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 484

'In my heart, there was great trust and confidence in you. I considered you intelligent since you have listened to many spiritual discourses, you have heard about the greatness and glory of the holy Name, but I did not know that you knew so little about the greatness of God's Name. Why did you make the king utter God's Name thrice? You gave away the Name so cheap.' This is what he said—

*Refrain: O Loi, devotee of God, you gave
away God's Name so cheap.*

By making the afflicted utter God's

Name thrice,

Did ye cure his affliction.

ਧਾਰਨਾ - ਲੋਈਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀਏ,

ਤੈ ਰਾਮ ਸਵੱਲੜਾ ਲਾਇਆ -2, 2.

*'Saith Kabir: Listen O Loi!
Now in thee I have no faith.'* P.484

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 484

Why did you expend God's Name so cheap? Did you not know the greatness and glory of the Name?

*'Invaluable is the Name—none its worth
knows.*

Saith Nanak: Such as have good fortune on

their foreheads recorded,

In joy of the Lord disport.' P.81.

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ॥ ਅੰਗ - 81

She said, "O my master! listen to me. First time, I made the king utter the Name so that—

*'The Guru's word destroys millions of
misdeeds.'* P.1195

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ॥

ਅੰਗ - 1195

the misdeeds done by this king might be destroyed--

*'Should one be gripped by terrible suffering, be
guilty of much bloodshed or murders,
Should be involved in poverty of numerous
births and in great suffering be caught:
By contemplation of the Name Divine are all
these effaced.*

*Saith Nanak, as fire consumes wood reducing
it to ashes.'* P.1355

ਘੋਰ ਦੁਖੁ ਅਨਿਕ ਹੜੁ ਜਨਮ ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੰ॥

ਮਿਟੰਤ ਸਗਲ ਸਿਮਰੰਤ ਹਰਿ ਨਾਮ

ਨਾਨਕ ਜੈਸੇ ਪਾਵਕ ਕਾਸਟ ਭਸਮ ਕਰੋਤਿ॥ ਅੰਗ - 1355

Just as a pile of wood is set on fire, in the same way, I made him utter God's Name in order to burn his sins. So, I think you will agree with me.

Kabir said, "You are right."

She further said, "By making him utter God's Name for the second time, I gave him Name-medicine, and for the third time, I gave him God's Name as 'Gurmantar' (Guru's initiatory formula) in order to show its greatness."

So, in this way, as long as the devotee does not imbibe faith or trust in the holy Name, he will continue complaining— 'While meditating on the Name Divine I feel sleepy, I cannot concentrate, my mind keeps wandering?' It is because he has not prepared himself for receiving the Name;

he has not understood and realized what he is going to do. For doing worldly tasks, watching cinema and television, the mind does not wander even for a second. But when one is to meditate on the holy Name, the mind is never still. It is because faith is lacking. Man does not have faith in the greatness of the Name.

Fourth is having faith in the efficacy of his 'Gurmantar' (initiatory formula or chant). Many persons receive the 'Gurmantar'. The 'mantar' (holy chant) bestowed by the capable Guru (Holy Preceptor) can liberate the devotee. It is needless pulling and pushing, if we say that only this 'mantar' (holy chant or initiatory formula) liberates man but not others. It is true that only this 'mantar' (chant) is suitable and proper for us. But for the rest, there are holy chants according to their own respective religions. It is God who is to liberate the whole world. So Guru Sahib says—

'Through whichever way can the world be delivered, deliver it that wise.' P.853

ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ॥ ਅੰਗ - 853

O God! save all the mortals gone stray through whatever portal you wish. Be merciful to them. So one should have faith in one's own 'Gurmantar' (holy chant or initiatory formula). Have faith in whatever holy chant you have received. Thereafter, don't waver—which chant should I obtain – of 'Onkar', or 'Soham' or 'Om' or 'Satnam', or 'Waheguru' or 'Satnam Waheguru' (All are God's Name)? This duality gets created in man. The Name bestowed at the time of getting initiated with the Guru (Holy Preceptor) is going to liberate the devotee.

On this subject, there is an illustrative story. Sant Ishar Singh Ji Rarewaley used to narrate that once there was a highly exalted holy man, who had risen above love for material things. On hearing about his spiritual greatness and glory, a devotee was filled with spiritual yearning. He listened to his discourse at a holy congregation. He thought of seeking liberation. So he went to this holy man. He was illiterate. He made a request to the holy man, who said—'There are defects or failings in man. One is impurity, the other is confusion, and the third is veil of ignorance. These three impurities are present in every man—

'By impurity of multiple births sticking, is the mind covered with black soot.

The oil-presser's rag, even though washed a hundred times, is not made clean.' P.651

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ

ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ॥

ਅੰਗ-651

This impurity or scum is removed by doing virtuous deeds, rendering service etc. Second impurity, that of confusion, is removed by performing God's devotional worship. The third impurity, which is called the veil-impurity, is removed by acquiring Divine knowledge.

So, that holy man thought, "First of all, let me make him render service." He said, "Dear brother! engage yourself in rendering service. By doing service when impurity within you is removed, I shall bestow the Name Divine upon you. First, you should purify your body vessel—

'After washing the vessel, settling down in poise, burn incense—Thereafter, go to bring milk.' P.728

ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਬੈਸਿ ਧੁਪੁ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਦੂਧੈ ਕਉ ਜਾਵਹੁ॥

ਅੰਗ - 728

First, clean the body vessel. Don't insist on getting the Name without first purifying yourself. If you pour milk in an unclean vessel, it will go bad. [The image herein is of milk being poured into the churn for making curd.]

A farmer was an obstinate type of person. Every day, he said to the holy man, "O saint! give me the boon of the Name Divine."

The saint said, "Well brother! first, you should engage yourself in rendering service". I will render service afterwards. First, give me the Name. He was outspoken, and so was voluble in speech. When the holy man tried again and again to make him see reason, but he did not, then the holy man thought of resorting to some clever device to show him light. He went out for begging food, and put some horse-dung in his begging bowl. Going to his house, he greeted with '*Satnam*' (True is the Name). He came out. He was very much delighted when he saw that the holy man had come. He brought a handful of flour. The holy man extended his begging bowl before him. He (the householder) withheld his hand, saying, "Sir! there is horse-dung lying in it."

The holy man said, "Don't worry; put the flour into it."

He said, "Sir! the flour will be spoiled and wasted."

The holy man said, "You have nothing to do with it. Put the flour into it; I shall clean it later."

He said, "Sir! what cleaning will you do afterwards? The flour will be spoiled.

Horse-dung will get mixed with it. How will you separate it?"

The holy man again said, "What do you have to do with it? You just put the flour into it."

He said, "Sir! I am not going to spoil and waste the flour."

At this the holy man said, "Dear brother! you are not prepared to spoil and waste a little flour worth a pice or two by putting into the begging bowl because it has horse-dung. Your mind is filled with jealousy, slander, backbiting, miserliness and all the sins and evils, then how are you asking me to give you the invaluable Name?"

The farmer realized his mistake and agreed to abide by the holy man's directions. So, in this way, holy men first make the devotees render devotional service, before giving them the Name.

In earlier times, holy men made the devotees render service for twelve years. It was only then that they granted them '*Yoga*'. In the Guru's abode also, Name used to be conferred on the devotees after making them perform service for a long time. This used to be the practice with Sant Ishar Singh Ji Rarewaley also. For six months, he made the Name-seeker perform lakhs of '*Moolmantra paths*' (readings), and then he was asked to partake of '*amrit*' (baptismal nectar). Now it has become customary to ask everyone to partake of '*amrit*' (baptismal nectar). What will be the use of administering '*amrit*' (baptismal nectar) to everybody? They will remain the same. If men are transformed, then it is worthwhile, even if their number

is small.

'Kabir, then alone is the Guru deemed to have touched the heart, if man's worldly love and bodily ailments are effaced.

P.1374

ਕਬੀਰ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਤਬ ਜਾਨੀਐ
ਮਿਟੈ ਸੋਹੁ ਤਨ ਤਾਪ॥

ਅੰਗ - 1374

Majority become apostates. When man becomes an apostate, he is caught in the cycle of birth and death. So, first understand the meaning and significance of the Name Divine, and then you should decide whether or not you will be able to practise the Name meditation and lodge it in your heart. If you are yet to go through the cycle of 84 lakh existences, then you may do so, for time is not going to end. Human birth comes after sixty crore years. There are millions and millions of years. This world will not come to an end. You may experience furthermore the cycle of 84 lakh existences. He who is fond of partaking of 'amrit', he may do so and become aligned with the Guru, obtain the Name from the 'Panj Piaras' (Five Beloved ones) and then practise and imbibe it.

So, in this way, the holy man advised him to render devotional service in order to purify himself. Eight years passed in this manner. After eight years, he remembered that the holy man had not called him again. So, with the holy man's permission, he went to see him. The holy man said, "Dear brother! come at 8 A.M. tomorrow, when I am free after doing 'nitnem' (Gurbani compositions prescribed for daily reading, recitation)." He kept it in his mind that he was to go to see the holy man at 8 o' clock next morning. On the other hand, an official of the ruler of the

place came to see the holy man and said, "Reverend sir! the king of this place wishes to see you tomorrow. At what time should he come?"

The holy man said, "Let him come at 8 A.M."

The official said, "Sir! if you permit us, may we clean this hut because the king is coming, otherwise he may get annoyed with us?"

The holy man said, "It's your pleasure."

The king's men came, spread, carpets, sheets etc. and decorated the hut. From one side was coming the king, from the other, the poor servant when the clock struck eight. When the appointed time came, the servant devotee was removing the cattle-dung and other refuse. Finding that it was already 8 O' clock, he started running towards the holy man's hut. His feet were soiled. When the holy man saw him coming, he thought that he would spoil the king's carpets. So, from afar he said, "Pareh! Pareh! (Away! Away!)."

Paying him respects from that very place, he went back. Day and night, he kept reciting-Pareh! Pareh! Time passed. One day the holy man had some errand to be done. He called that devotee.

He said to him, "Forty miles from here lives a friend of mine. Deliver this letter to him and bring his reply at the earliest."

Reciting 'Pareh! Pareh!,' he started enjoying its relish. At no time did he stop its recitation. When he was given the letter to deliver, he came into his room and

thought, "If I walk towards the place forty miles away, my Name meditation will cease." No sooner did he think this, than God appeared before him.

He (God) said, "Dear brother! give if to me. Let me do your task. I shall bring its reply immediately.

'Whither so ever the business and affair of His slave is, thither the Lord runs.' P.403

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ

ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਯਾਵੈ॥

ਅੰਗ - 403

He said, "Sir! who are you?"

God said, "I am 'Pareh! Pareh!'"

So God brought the reply to the letter. With the reply, when he went to the holy man after some time, he said, "Dear brother! haven't you gone so far?"

He said, "Sir! I have brought the reply."

The holy man said, "Show me the reply you have brought."

When he saw the reply, he recognized his friend-saint's signature.

He said, "Tell me the inner story. How have you managed to bring this reply?"

He said, "I myself did not go. It was 'Pareh Pareh' who went and brought the reply."

The holy man asked, "Who is this Pareh Pareh?"

He said, "He is the same about whom you had given me the 'mantra' (holy chant)."

The holy man recollected the incident. He earnestly worshipped God. God appeared before him.

God said, "What is the worry troubling you?"

The holy man said, "O Lord! is your Name 'Pareh Pareh' also?"

God said, "This is my first name from the beginning of time. It is by this name that holy men call me—

'Thou art the Primal Being, beyond reach, the excellent Creator. None else is as great as Thee.' P.11

ਤੂੰ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਕਰਤਾ ਜੀ

ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥

ਅੰਗ - 11

I am far from afar. That is why I have come to be called 'Inaccessible' or 'Infinite'. I am also called the 'Primal Being.'

So, the Primal Being is known as 'Inaccessible', 'Beyond Reach'. 'Pareh Pareh' is my name due to my being the 'Primal Being'. This too is my name. All the names in the universe are mine too.

'I am a sacrifice unto Thine Names, as many as they are, O Lord.' P.786

ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਜੇਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਹੈ॥

ਅੰਗ - 786

There is no problem about the name of God. Even though all the names are God's, no name is His because God is called 'Being without Name'. So in this way, one should have perfect faith in whatever holy Name one receives. This is the third attribute.

Fourth is having faith or trust in 'Waheguru' (God). Four faiths or beliefs are needed. First is faith in the Guru (Holy Preceptor); second is faith in the greatness of the Name Divine; third is faith in the holy Word or chant, and fourth is faith in God. Until man imbibes faith in God, he cannot recite the Name and meditate on it.

First, try to understand what God is.

He is all-pervasive—

'All over the earth and the sky is present one sole Light. Neither less or more is it anywhere, and nor does it decrease or increase.' (Akal Ustat)

ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮਸੌਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ, ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

God is pervading both within and without. There is no place where God is not present.

'In forests, grass blades and mountains, the Supreme Lord is contained.' P.294

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥

ਅੰਗ - 294

He is present everywhere— —

'In the air, water and fire is His presence.'

P.294

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥

ਅੰਗ - 294

God pervades everywhere; He is present in air, water and fire. If by having this faith, you utter 'Waheguru' (God's Name) once, then you are knocking at His Door. If this faith is not present in the devotee, then he is not hitting the bull's eye. He is hitting beside the mark. So this faith in the omnipresence of God is essential. Guru Sahib says like this—

Refrain: He sees, hears, and is ever with me, But I, a fool deem Him to be distant.

ਧਾਰਨਾ - ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ,

ਮੈਂ ਮੁਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ -2, 2.

'The Lord, compassionate to the humble, gracious, ocean of bliss—

In all beings is pervasive.

He is always by our side, seeing us, listening to us—

Thoughtless or foolish man thinks Him afar.' P.612

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਖ ਸਾਗਰ

ਸਰਬ ਘਟਾ ਭਰਪੂਰੀ ਰੇ॥

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ

ਮੈਂ ਮੁਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ॥

ਅੰਗ - 612

Therefore, as long as man does not imbibe faith like that of Prehlad, Draupadi and Dhruv, the Name Divine meditated without feeling God's presence is not fruitful; it is not hitting the bull's eye. So, when you sit down to meditate on the Name, you should have faith that God is by your side and is seeing and listening to you, and if you harbour sinful and evil desires, He will see that you are entertaining evil thoughts.

Once, there was an exalted holy man. He had two chief disciples. He had to pass on the spiritual seat to someone. He summoned all his disciples and said, "Dear brothers! today I have to pass on the spiritual seat to someone. I am going to give up my mortal frame tomorrow. I have to make the choice of the successor in your presence. I have held consultations and the choice has to be made between these two. Now I shall test them before you and whoever passes the test shall be given the spiritual seat."

The holy man called them. Both stood before him with folded hands. He said, "Look! these are the pigeons. You should take one each. Whoever comes back first after killing the pigeon shall be heir to the spiritual seat. But you have to do it on one condition—you should kill the bird, where nobody is watching you."

He, who was dull-witted and greedy snatched the pigeon from the holy man's hands. He went running behind the building and returned after wringing the bird's neck. The other disciple was still standing there. The first one said, "Look sir! I have obeyed your command." The

holy man told the second disciple also to go and carry out his command.

He went behind the building. Going there, he saw cattle moving about. He said to himself, "These cattle are watching me." He went to a sugarcane field, where he found grass hoppers watching him. Going under the trees, he observed that birds were watching him. He entered a hut and said, "Here I am watching it." Then he blind-folded his eyes and covered himself with a cloth sheet and taking the bird in his lap, he said, "Now nobody is watching me." But there too, he felt that God was watching him. So he returned from there.

When he came back, the holy man said, "What is the matter? You have taken so long and still you have not killed the bird."

He said, "Reverend sir! I could not find any place where nobody was watching me. Earlier, the world was watching me. When I was alone, entered a hut, put on a cloth sheet, and blind-folded my eyes; then God was watching me."

The holy man said, "Well holy congregation! he who feels and experiences the presence of God so intensely, can he ever commit a sin? Can he do a wrong deed? No; he always remains in God's attendance."

Therefore, as long as man does not remain in God's attendance or presence and imbibe faith in God's all-pervasiveness, he cannot meditate on the Divine Name. So such are the attributes of God, about which Guru Sahib says—

'Attaining to the Lord's treasures, O Kabir, open thou not its knot.'

There is no city (trading centre) to sell it, no assayer, no customer and no price for it.'

P.1365

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - 1365

Fifth attribute is firmness. Men should have this strong determination— 'Since the Five Beloved Ones have bestowed the Name upon me, now I should endeavour day and night to complete my journey.' Some persons, who, after receiving the boon of the Name, do not meditate on it again, gradually, they become involved or engrossed in Maya (material or worldly riches). They fall a prey to 'kurehits' (breach of Sikh code of conduct; wrong living). They remove the 'kirpan' (sword) and 'kchhehre' (shorts) too. They start drinking. This is due to lack of firmness and determination. This is weakness of mind. They are of no use.

Sixth is effort or endeavour.

'He, who calls himself a Sikh of the Great True Guru, should rise early and meditate on God's Name.

He should make efforts, early in the morning, take bath and have ablution in the tank of Nectar.' P.305

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 305

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue May, 2012)

There, all those whose eyes have been opened, have to live together. So, in this way, living at the Guru's lotus feet, the king enjoyed Supreme Bliss for five months. At last, Guru Sahib said, "O king! now you should go back to your kingdom." He said, "O True Sovereign! I can go all right, but how shall I be able to live? I won't be able to survive without you."

Refrain: O True Guru, I will not be able to bear separation from you...

ਧਾਰਨਾ - ਝੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ-2,
2
ਤੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ, ਸਾਹਿਬਾ ! ਤੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ-2, 2
ਝੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ,..... -2.

*'As without water the fish finds not life;
As without the drop of rain the 'chatrik' (rain bird) feels not content;
As the deer attracted by sound rushes to face the hunter;
As the humming-bee, greedy for fragrance of the lotus, gets bound -
Thus is love for the Lord in the heart of His devotees:*

By His sight they feel fulfilled.' P. 708
ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

He said, "O Sovereign! without seeing you, how will I spend my days?" Guru Sahib gave him strength and showered benedictions on him, and said, "O king! go now and rule with truth and honesty. You

are not to abandon the kingdom and become a mendicant. You are not to wander in the forests and beg alms from door to door. Play your part as a giver to the subjects. The knowledge you have gained here, you should impart to your countrymen. Ennoble them and uplift them. Show to them the Lord who is all-pervasive, who is present in all. Tell them that in this world there is none other than God. It is owing to ignorance and illusion that He seems to be another." So, in this way, after showering countless benedictions, and bestowing very many gifts and mementos, Guru Sahib bade them a loving farewell.

So holy congregation! whoever imbibed love for the Tenth Guru Sahib obtained his company forever. The fact is that the Guru has not gone anywhere. He is ever present with his devoted Sikhs -

*'The Lord ever is by my side -
Ever I remember Him and contemplate Him.'*

P. 394

ਗੁਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ॥

Engage in God's devotional worship, meditate on the Name Divine, and try to remove the trash within with the Guru's prop. If you do God's worship, the path to spirituality opens up automatically, and the mystic Name-melody spontaneously starts sounding within you. Automatically the spiritual characteristics do appear which we find it difficult to bear. They are such powerful forces that it is difficult to

tolerate them. It is for this purpose that we have come into the world. If we make this spiritual attainment, then our coming into the world is deemed fruitful. Holy congregation! otherwise we have to be born again. Unless the Guru in his grace annuls ego, man continues coming into and going from the world -

'The nature of ego is this that man goes about his business in pride. The trammel of ego is this that man, again and again, enters into existences.' P. 466

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

So ego is the root cause of all ailments. Its cure lies in God's Name -

'Waheguru (God's Name) is the Guru-bestowed mystic formula by reciting which is ego annulled.'

Bhai Gurdas Ji, Var 13/2
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

So, you should meditate on and recite this mystic formula or chant. Those who are weak should get up early in the morning and strengthen themselves by reciting this 'Waheguru chant'. Life in this world is transient; it will pass away soon. It is true that while living in the world too, one needs joys and comforts. All these comforts help us in treading on the path of spirituality. But if, after getting all the comforts, we do not tread on the spiritual path, then it is very wrong on our part. So, God has bestowed many joys and comforts on us. He has given us mansions, wife and children, wealth and honour. Now it is our duty not to forget Him. We should ever remember Him and attend holy congregations. In holy congregations, the *Gurbani* discourses we hear guide us on the path of spirituality. Both common folk and highly enlightened and exalted persons are

benefited. So you should march forward in accordance with whatever you understand from the hymns of *Gurbani*.

Chapter XII

Contemplate the Lord with each breath

Invocation: True and Supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ !

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.' P. 256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

'After wandering and wandering, O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O Master, Nanak's prayer is:

"Attach me to Thy devotional service."

P. 289

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

*Refrain: Yoke me to Thy service, O Lord;
This life I dedicate unto Thee.*

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ,
ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ -2, 2.
ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ -2, 2.
ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ,..... -2.

'There is none so poor as me and none so compassionate as Thou, O Lord. What further test is now to be done?

Bless me, Thy slave, with this perfection, that

*my soul may obey Thine words.
I am a sacrifice, a sacrifice unto Thee, O my
Omnipresent Lord.
For what reason art Thou silent?
For many births have I been separated from
Thee, O Lord.
This life, I now dedicate unto Thee.
Says Ravidass: Pinning my hopes in Thee, I
live. It is long since I had seen Thine vision.'*
P. 694

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਅਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥

*Refrain: Yoke me to Thy service, O Lord;
This life I dedicate unto Thee.*

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ,
ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ -2, 2.
ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ -2, 2.
ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ,..... -2.

Holy congregation! concentrate your mind's inclinations and utter loudly - True and supreme is God's Name. It is almost after a year that we are assembling in this *pandal* again. The weather is very cold. So, sometimes, devotees are lethargic in coming to the holy gathering. But those who are filled with devotion and spiritual longing come inspite of cold weather. When we had set out for coming here, the visibility was very poor. We could not see beyond twenty to thirty yards. I told the driver to drive slowly saying that there was still enough time to reach the *pandal*. Coming here, I saw that devotees in large

numbers were already sitting. They had come from far and near - Ludhiana, Rajpura and even villages beyond. I asked them how he/she had come. All narrated how they had come. Those who are filled with spiritual yearning and wish to benefit from the holy congregation come inspite all kinds of difficulties and hurdles.

'Sit not idle those who, in their heart, have intense yearning.

Day and night in their eyes flows love's slumbering.

On an endless march urges them, one sole longing.

Know they not any place before their love's meeting.

So ever and ever are they moving.' Dr.

Bhai Vir Singh Ji

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

They in whose heart there is longing and attachment for the holy congregation, for listening to the Guru's utterances, reach inspite of a thousand difficulties -

'Even in violent storm and torrential rain I go to catch a glimpse of my Guru.

Even though the sea be exceedingly briny, crossing it, the Guru's Sikh goes to the Guru.'

P. 757

ਝਖੜੁ ਝਗੀ ਮੀਹੁ ਵਰਸੈ ਭੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਣ ਜਾਈ ॥

ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਹੋਵੈ ਬਹੁ ਖਾਰਾ ਗੁਰਸਿਖੁ ਲੰਘਿ ਗੁਰ ਪਹਿ ਜਾਈ ॥

These children sitting here have come from Toronto (Canada), Detroit and Michigan (America). When they came to know about these holy gatherings, they came without bothering about vacation and

long travelling. In spite of difficulties, they have come to attend these congregations. It is with God's boundless grace that man comes to holy congregations. The unfortunate one remains deprived of them because he is calculating how he can dedicate himself to the Guru's service.

'That life alone is accounted for which is spent in the Master's memory;

It is credited to His account.

Otherwise, what is to be gained from life - It consists of morning, evening and night.'

Dr. Bhai Vir Singh Ji

ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ

ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ,

ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ

ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ, ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।

If our life is spent in God's worship, Divine Name meditation and service, then it is accounted for and accepted. But the time spent in bickerings and quarrels, thinking over trifles and family problems, watching shows and spectacles and in idle gossips is not accounted and approved in God's court. Therefore, we have come into the world to make spiritual gain -

'Man! into the world hast thou come to earn profit:

Into what mean courses art thou fallen!

Know, the night of life is fast ending.'

P. 43

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ॥

ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ॥

But our life is quickly coming to an end. There was a time, when, in my childhood, I used to play here. My parents used to send me here, where we are sitting at present. We used to do weeding of

maize and cotton crops and perform various other tasks related to farming. We had no leisure whatsoever. Now conditions have changed. We were told - 'Go to the cremation ground and guard the crop.' All through the night, we kept fearing the ghosts. The same place has now become sacred where holy congregations are held and Guru Sahib has hallowed it with its presence. All the souls that were wandering here have been liberated. So, now we are making endeavours for our own spiritual good and welfare. Holy congregations are held here year after year.

So, we have made this prayer, "Sovereign Sixth Guru Sahib! this village was sanctified by your visit. Kindly let our life be dedicated to thy service, lest this precious time should go waste. This life is very valuable. It cannot be purchased at any price, if you go to buy. Only yesterday, I had narrated here the story of Alexander, an emperor. He invaded India 2300 years ago. At that time, the Doaba region of the Punjab was ruled by King Porus. The place where we are sitting today did not have any king. There used to be *Pardhan* (President) here. It was *Panchayati Raj* system. The *Pardhan* at that time was Mr. Rann Singh.

Alexander marched here after a string of victories. He conquered Iran. He defeated Raja Ambhi too. Raja Porus resisted him for 2 to 2½ months. Alexander's forces came to know that in India too there were warriors who could be very tough adversaries. After crossing the river *Beas*, Alexander's forces refused to fight any more and said that they would

not advance any further. Alexander argued with them saying, "I have come from home with the resolve to conquer the whole world. What is the difficulty before you?" They said, "This Doaba region is quite small. It is situated between *Beas* and *Ravi* rivers. Its population is small. They have stalled us for 2½ months and inflicted heavy casualties on us. Beyond this lies sprawling the whole of India and further ahead is the region under *Panchayati* Rule system, where there is no Raja (king), where all are the rulers. We cannot fight against them; we can fight against Rajas (ruler's) alright." So he set out on the return journey. He went by sea. On the way, at a place called *Babakunti*, he bathed and suffered from sudden exposure. He had a great desire in his heart that, on meeting his mother, he would tell her the number of kingdoms he had conquered, because he had set out on his world-conquering expedition at the age of 20 years and he was returning when he was in his 32nd year. When he fell ill, he summoned astrologers and asked them, "How long shall I live? How shall I die?" The astrologers made their calculations but they could not make any clear predictions. They themselves did not understand them. Alexander said, "Tell me whatever you have comprehended." They said, "O king! the day the earth becomes of iron, and the sky becomes of gold, shall you die." He said, "No; this is wrong. Neither can earth become of iron, nor the sky of gold." At last, the matter remained undecided. While on the move, he suffered a fainting fit and though the bodyguards were with him, he fell from his horse. As there wasn't any

tree there, they rested him on the earth. As the earth was hot, they removed his armour and spread it under him. As the sun was falling on his face, they pitched his spear and hung his shield on it to provide him shade. The shield was covered with gold. When he regained consciousness after taking medicine, he noticed that the rays coming from the sky were golden in colour. When his hand touched the iron armour underneath, he realized that his end had come. Everybody does not accept his death calmly and happily. He who has lost the game of life here, departs weeping. He, who has won life's game and has accumulated untold Name-wealth, departs happily. He returns to his abode in heaven very much like these children, who are living abroad in Canada and America. When, after earning all their life, they return home, they will be happy that they have millions with them and will get settled here in no time. They will have no worry about their future.

The same is the case with this '*jeev*' (man, soul). He comes into this world. First are those who depart from here like gamblers after losing their all. Second are those who depart carrying bundles of Name-wealth and virtuous deeds. Now, those who have virtuous deeds with them, are happy. But those who have done wrong deeds, depart sorrowfully.

So, Alexander had only fought battles and wars; he had done no noble and virtuous deeds. He said to the doctors, "Enable me somehow to reach my mother; give me such a medicine." Gradually, he came to telling them that he would give

them all his kingdom in return. The chief doctor said, "O King! let alone the rule of this earth, if you give us the rule of the netherworlds and heavens - seven netherworlds and seven skies - we cannot give you even a single breath more. The knot of your 'praans' (vital breaths) has been opened from your naval." At that moment, Alexander wept bitterly and said, "If I knew that even the rule of the three worlds could not get me a single breath, then I would have realized the value of breaths."

Guru Sahib says - 'If you want to know the value of breaths, ask Ajamal-

'At the last moment, Ajamal grew conscious of the omnipresent Lord.

The state which the superior yogis desire, that state he obtained in an instant.' P. 902

ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ
ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ
ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ॥

Instant means the twinkling of the eye. All his life, he committed sins. Though a Brahmin by birth, he lived with a harlot. He committed many sins. He killed birds and ate them. He put up snares to catch them. He gave up priestly vocation. His youngest son had been named 'Narayan' by the holyman, and at the last moment, when Ajamal saw Death's messengers, he called out his son by his name -

'The sinful Ajamal out of love for his son, uttered 'Narayan'.' P. 981

ਅਜਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ
ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ॥

But as soon as he uttered 'Narayana',

his attention went towards God. We also utter 'Waheguru' (God), but our attention does not go towards Him because we do not know how to align the mind with God. We do say with the tongue - Brother! utter *Waheguru, Waheguru* (God's Name). But neither the adviser nor the utterer knows how to do it because we do not believe in the omnipresence of God. It is just a formality that we say - 'You should continue reciting God's Name.' When he called out 'Narayan', only one breath of his life was left, and his mind's attention went towards God, who is present everywhere, who is with everyone. We do not think of Him, and remain oblivious of Him. That is why, Guru Sahib has given importance to Divine Name meditation. In *Sukhmani Sahib*, the first 'ashtpadi' (octet) is on the subject of 'simran' (Divine Name meditation). 'Simran' means remembering. So you should lodge it in your memory that God is with you both within and outside. But, howsoever hard you may try, this belief does not come to be lodged in the mind. He who says that he has imbibed this belief, we pay obeisance at his feet. He who has imbibed this belief is better than any saint or holy man. So, the thought of God came into Ajamal's mind. Guru Sahib says -

*'If man contemplates the Lord with one mind for an instant,
He falls not into the noose of death.'*

Akal Ustat

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ॥

If God is contemplated just for a moment his noose of death is severed. Guru Sahib says - 'This wisdom and

understanding dawned upon Ajamal -

'The state which the superior yogis desire, that state he obtained in an instant.' P. 902

ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ
ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

In the twinkling of the eye, Ajamal obtained the state for which yogis go to the mountains and sitting in caves practise Divine Name meditation and severe austerities. So a breath does not carry a small value. It is precious and the Guru's edict is -

'With each breath the Lord you contemplate.'
P. 295

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

Remember God. If a man has an enemy, he never forgets him. If he has said, "Be prepared; I will kill you as soon as I get the opportunity," he will never forget him. He does not like even taking food. He cannot sleep at night because his enemy has come to occupy his mind. God does not abide like this in the mind. He comes to abide in the mind of some fortunate one. He is talked about in the holy congregations.

So, in this way, holy congregation! the advantage of attending the congregation is beyond computation. Guru Sahib has said that -

'Without good fortune is not found holy company ...' P. 95

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ॥

There are two things which one cannot get without good fortune. You may send conveyances, prepare sweets and savoury food for serving them to the devotees. Temptation for them will attract them all right, but they will not feel

interested in the holy discourses because they do not have good fortune writ on their brows. Therefore, Guru Sahib says -

'Singing of God's praises in the holy company is the highest of all deeds.'

P. 642

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

Two things, holy company and God's laudation, are not obtained without good fortune. These are the supreme acts of piety -

'Saith Nanak: This to such comes as by primal writ are thus destined to receive.'

P. 642

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

Only those persons obtain them in whose destiny are they writ. None else obtains them.

A lady came to the holy congregation. I said to her, "Mother! what is this which you have brought?" She said, "You had stated - gods are sitting here; all the pilgrim centres are here. Ask for whatever you wish." Thousands of devotees sitting there did not pay attention to this utterance of mine. But this woman clung to this statement and prayed, "O True Sovereign! if there are any gods sitting here, let them cure my chronic asthma from which I have been suffering since childhood." She said, "Now for a month and half, I have not suffered from an asthmatic fit. I have been cured." I am not talking something which is imagined, or is based on hearsay. I am telling you real incidents. Sometimes, it is good not to reveal secrets. Diwans (holy gatherings) were being held at Fatehgarh Sahib. On the white sheets in front of Shriman Sant Ishar

Singh Ji Maharaj Rarewaley, I was sitting alongwith your Biji and Dr. Basant Kaur, wife of Punjab Chief Minister S. Gurnam Singh. Instead of looking towards Sant Maharaj Ji, your Biji looked in the other direction. I thought - 'There is nothing in this direction. What is she looking at?' When the discourse ended, she started looking in this direction towards the path. I asked her, "What were you looking at?" She said, "Were you not looking?" I said, "No! I don't know if there was anything." She said, "Didn't you see? They were sitting before you."

I said, "None was sitting before me." It seems that my vision had not been opened, while she had been enlightened.

She said, "Three imposing personages in holy garb had come. I don't understand who they were; they weren't like us. As long as Sant Maharaj performed 'kirtan' (singing of *Gurbani*), they kept listening calmly. When Guru's eulogies came to be sung, they left in this direction."

I thought that there must be something, since she had kept looking so intently. After sometime, I asked Sant Maharaj about this incident what it could possibly be.

Sant Maharaj said, "Silence! Don't mention about this incident because no one will believe it."

Finding an opportunity, I asked again. I said, "Reverend sir! what was this incident? Doubts have arisen in my mind. As long as I do not come to know about its truth, the same thought crosses my mind again and again. Besides you have also said - Don't ask; be quiet. Then

surely, there is something that happened." Maharaj Ji said, "Will you be able to keep it to yourself?" I said, "Sir! you have only to command me." Sant Maharaj said, "Today, all the three - Brahma, Vishnu and Mahesh - attended the holy gathering at Fatehgarh Sahib."

Now Guru Sahib says, "The place where '*Gurbani Kirtan*' is performed, it becomes '*Baikunth Dhaam*' (Paradise). Where '*Baikunthpati*' (Master of Heaven) comes, all the gods also come. In the realm of the gods, there is no '*Satsang*' (religious congregation). '*Satsang*' is available only on this earth. All the fourteen spheres and universes are here. That is why, Guru Sahib has said -

'Of the netherworlds and heavens has He created millions.

Men have given up the search in despair.

The Vedas too declare unanimously their helplessness.'

P. 5

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸਾ ॥

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਿਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥

There are fourteen spheres. In their midst is our earth. It is called the field of action. As we sow, so do we reap. The rest of the fruit are meant to be eaten. If evil is sown, then the '*jeev*' (man, soul) sets out for dark regions, which are called hells, that is, to the abode of demons. If man engages in God's devotional worship, gives charities, does virtuous deeds and wants their fruit, he starts rising which is called paradise or heaven. It is only on this earth that we can sow deeds. There is no other region where man can advance by virtue of his noble and pious deeds. The '*jeevatma*' (individual soul) wanders through eighty four lakh existences, taking birth and

dying. He gets incarnations according to his desires -

'At the last moment, he who thinks of wealth and dies in such a thought, is born again and again as the serpent species.' P. 526

ਅੰਤਿ ਕਾਲ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥

He who thinks of wealth, is born as a serpent. He, who brings to mind sons, is born as a pig. He, who thinks of woman, becomes a prostitute in the subsequent incarnations. If his mind, at the last moment, is in mansions, lands and factories, then, says Guru Sahib, he becomes a goblin. He continues wandering in this state. In this process, he suffers himself as well as do the members of his family.

'At the last moment, he who thinks of mansions and if he dies in such a thought, he is born again and again as a goblin.' P. 526
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥

If at the last moment, he thinks of the Lord, he is emancipated. This does not mean uttering 'Waheguru' (God's Name) with the tongue alone as I have already told you -

*'All repeat God's Name:
Mere utterance brings not attainment of God.
Should God by the Guru's (holy Preceptor's)
favour in the mind be lodged,
One may have the rewards.'* P. 491
ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਰੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥

that by mere utterance God does not come to abide in one's mind. We can recite 'Waheguru - Waheguru' (God's Name). This is a very big thing, but attainment beyond

this is not in our power. Lodging God in the mind is not within our power. It lies in God's power. If He wishes, He will come to abide in our mind, otherwise, our job is to recite God's Name, and that we will continue doing. It is by His own will, His grace that He may come to be lodged in our mind. Many such illustrations occur in *Gurbani* that if God shows mercy, He comes to be lodged in the mind, because this is within His power alone. God is very much within man, but He is not manifest, He is hidden. That is why I make the submission that we have got a little time. Five - six days pass very quickly. In these days, we have to do 'satsang' (reflect and discourse on God) together. You have to enjoy the glimpse of Guru Sahib and we have to have your glimpse - of the holy congregation, because God abides in the congregation -

'God abides in the congregation of the holy.'
ਵਿਚਿ ਸੰਗਤ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥

We cannot belie this fact. When you see comprehensively, you will have a glimpse of God and the Guru in the holy congregation. This is the gain or fruit that we reap. We will continue reciting God's Name and we will have a glimpse of the Guru too. So, together, in these few days, we should reflect on *Gurbani* and gather and imbibe some teachings and thus give a spiritual turn to our life. If somebody says, "Sir, I have become eighty years old," we tell him, "Nothing is lost even now. If even now, you become aligned with God, you can swim across the world-ocean. Time is no factor that one has practised Divine Name meditation and austerities for a certain number of years. Guru Sahib does

not count the number of years spent in meditation and prayers. He takes into account man's dedication and devotion. When devotion for God is imbibed, you will attain to Him. You should not be disheartened saying - 'Sir! I am old and I am now ready to depart.' One should live on hope -

'Saith Ravidass: In hope of union I find life.'

P. 694

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ..... ॥

I am living in the hope that I may have glimpse of the Lord. Well, even if I don't, then, next time on getting human birth, I shall obtain a beautiful home. The same devotion and longing for God shall continue in the next life. So, in this way, let us pray - 'O God! put our life to Thy service. Let it not go waste.' Let us reflect and discourse on God and *Gurbani* during the few days that we have got.

Refrain: Don't waste thine life for cowrie shells, O man, valuable is thine human birth.

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨ ਗੁਆ ਲਈਂ, ਜ ਨ ਮ ਅਮੋਲ ਬੰਦਿਆ -2, 2.

ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ, ਜਨਮ ਅਮੋਲ ਬੰਦਿਆ -2, 2.

ਕਿਤੇ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨ ਗੁਆ ਲਈਂ,.... -2.

'In sleep are our nights wasted, in filling our belly the days:

This life precious as a jewel, for a cowrie-shell is forfeited.' P. 156

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥

ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥

'Kabir, difficult to obtain is the human birth. It comes not again and again.

Just as the ripe fruit of the forest, which when falls to the ground, attaches not again to the branch.' P. 1366

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥

ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ

ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥

A farmer sowed 'bajra' (a kind of millet). When it sprouted, sparrows started pecking at it. He made 'mannah' [temporary platform supported by scaffolding erected in fields for use while scaring birds off the crop]. His wife made clay pellets, and he kept shooting them at the sparrows which flew away. He and his wife had to work very hard to earn their living. After much labour they saved enough for their necessary expenses. One day, it so happened that a large number of birds came, both sparrows and parrots, who started breaking the ears of millets. As a result of shooting quickly, the pellets were exhausted by noon. Earlier the arrangement used to be that when his wife brought mid-day meals, she brought clay pellets too. He went away to drink water. When he began to drink water, he found a cloth rag which contained glass pellets. He thought that these were ready-made pellets. He kept scaring the birds with these pellets. In the meantime, his wife came. He asked her, "Have you brought the pellets?" She replied in the affirmative. He said, "Today I found these glass pellets by chance and I kept scaring the birds with these."

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, U.S.A.

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

England (U.K.)

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur, Mr. Jagtar Kulair :-

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879

Voicemail : 08701654402, Raj Mobile : 07968734058, Email : info@atammarguk.com

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.)
9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Canada

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu : Phone - 001-604-433-0408,
Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu : Cell - 001-7788389135, Vancouver
Email:-pbkrj@yahoo.ca

S. Jasbir S. Ranu : Phone 001-604-589-9189

IN INDIA

09417214391, 09417214379, Email : atammarg1@yahoo.co.in